

^ KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır Heydər Əliyev

DIPLOMAT

№ 43 (603) 17 - 23 Çirya paş, Noyabr sal. il 2024 *Həftəlik İctimai-siyasi qəzet* Qiyməti: 40 qəpik
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin *Rojnama heftename civakî û siyasî* Hêjaye:

17 Noyabr- Milli Dirçəliş Günüdür!

Səh. 2

Prezident İlham Əliyev Palau Prezidenti ilə görüşüb

Səh. 24

Президент Курдистана выразил соболезнования в связи со смертью видного ассирийского лидера

Səh. 2

Serok Mesûd Barzanî: Em piştgiriye didin hemû hewlên ji bo aştiyê

Səh. 18

Ahmet Davutoglu ji bo foruma MEPS 2024 hat Hewlêrê

Səh. 11

Hoşyar Zebari: İsrail'in Irak'a yönelik saldırısı tahmin edilebilir

Səh. 14

Serokomarê İraqê: Ez daxwaz ji aliyên serkeftî dikim ku bi diyalog û hevdiîtan lezê bidin pêkanîna Hikûmeta nû

Səh. 2

Mesrûr Barzanî: Ez hêvî dikim ku em sîdê MEPSê bibînin

Prezident İlham Əliyev İsrailin nəqliyyat və yol təhlükəsizliyi nazirini qəbul edib

KÜRD LƏR VƏ KÜRDÜSTAN

Zilan dərəsinin qanlı faciəsi

Gavek berbi Zimanê Kurdî KURD dilinə doğru bir addım

1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman davasında Kürd Xalqının rolu

Qarakənd faciəsindən 33 il ötdü

Səh. 25

Rêwîtiyamin nav Kurdên Azərbaycanê

Səh. 18

PWK: Em Seyid Riza û hevalên wî bi rêzdarî bi bîr tînin

Səh. 9

ERMƏNİLƏRƏ QAN UDDURAN KÜRD QADIN, QAÇAQ NƏBİNİN DOSTU "KİŞİ TAVAT" LƏQƏBLİ TAVAT HÜMBƏTOVA

Səh. 15

Parêzgerê Hewlêrê di civîneke rojnamevanî de rêkarên rojên qedexeya hatin û çünê ragehandin

Prezident İlham Əliyev İsrailin nəqliyyat və yol təhlükəsizliyi nazirini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 22-də İsrail Dövlətinin nəqliyyat və yol təhlükəsizliyi naziri Miri Reçevi qəbul edib.

Miri Reçev İsrail Dövlətinin Prezidenti İsxak Hersoqun salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı. Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını İsrailin dövlət başçısına çatdırmağı

xahiş etdi.

Görüşdə Bakıda keçirilən COP29-un əhəmiyyəti vurğulandı, iqlim dəyişmələri ilə bağlı məsələlərin müzakirəsi baxımından bu tədbirin önəmli olduğu qeyd edildi.

Miri Reçev COP29-un yüksək səviyyədə təşkilinə görə təbriklərini çatdırdı. Söhbət zamanı ikitərəfli münasibətlərə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Prezident İlham Əliyev Palau Prezidenti ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 18-də Palau Respublikasının Prezidenti Surangel Uipps ilə görüşüb.

Palau Prezidenti COP29-un yüksək səviyyədə təşkilinə və göstərilən qonaqpərvərliyə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını bildirdi. Qonaq qeyd etdi ki, səfər çərçivəsində ölkəmizlə, mədəniyyətimizlə tanış olmaq imkanları olub. Bu görüşün Azərbaycan və Palau prezidentləri arasında yüksək səviyyədə ilk görüş olduğunu deyən Surangel Uipps bunun münasibətlərimizin inkişafına təkan verəcəyinə ümidvarlığını ifadə etdi.

Palau dövlətinin başçısı Azərbaycan Prezidenti və Azərbaycanın COP29-a Sədriyi tərəfindən kiçik ada dövlətlərinin iqlim dəyişmələrinin təsiri nəticəsində onların üzləşdiyi problemlərin əsas prioritetlərdən biri kimi müəyyən edilməsinə görə təşəkkürlərini çatdırdı. O vurğuladı ki, kiçik ada dövlətləri iqlim dəyişmələrinin bilavasitə təsirinə məruz qalan və ekzistensial təhlükə ilə üzləşən ölkələrdir.

Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, Azərbaycanın sədrliyi dövründə kiçik ada dövlətlərinin üzləşdiyi iqlim prob-

lemləri əsas prioritet kimi qiymətləndirilib və kiçik ada dövlətlərinin iştirakı ilə məhz bu məsələyə həsr olunmuş Zirvə toplantısı keçirilib. Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın Millətlər Birliyi (Commonwealth of Nations) təşkilatı ilə birlikdə kiçik ada dövlətlərinə xüsusi yardım proqramını həyata keçirdiyini dedi. Prezident İlham Əliyev bu xüsusda təşkilat çərçivəsində Azərbaycanın kosmik imkanlarını səfərbər edərək həmin dövlətlərin üzləşdiyi iqlim problemləri barədə məlumat bazası sisteminin yaradılması məsələsini qeyd etdi.

Prezident vurğuladı ki, on ildən artıqdır, Paris razılaşmasının 6-cı bəndi üzrə danışıqlar aparılsa da məhz Bakıda keçirilən COP29-da bununla bağlı irəliləyiş əldə olunub. Dövlətimizin başçısı bundan başqa, İtki və Zərərə Cavab Fondunun tam işlək olması istiqamətində tərəqqinin əldə edilməsini irəliyə doğru atılan mühüm addım kimi dəyərləndirdi.

Söhbət zamanı bütün dünyadan, xüsusilə də inkişaf etmiş dövlətlərdən yeni maliyyə hədəfləri ilə əlaqədar gözləntilərin olduğu qeyd edildi.

Palau Prezidenti dövlətimizin başçısına xatirə hədiyyələri təqdim etdi.

Serok Mesûd Barzanî: Em piştgiriye didin hemû hewlên ji bo aştîyê

Serok Mesûd Barzanî amaje bi pêdiviya bi aştî û çareseriyê kir û got, "Em kêfxweş in ku li Tirkîyeyê behsa pêvajoya aştîyê tê kirin, em piştgiriye didin hemû hewlên ji bo aştîyê."

Forum Aştî û Ewlehiyê ya Rojhilata Navîn (MEPS2024) li Dihokê tê lidarxistin.

Serok Mesûd Barzanî jî beşdarî MEPS2024ê bû û beşeke axaftina xwe ji mijara Doza Kurdan re veqetand.

Serok Barzanî bi bîr anî ku 100 salî zilm û neheqî li Kurdan hatiye kirin û got:

"Kurd 100 salî hatin înkarkirin û Kurdan jî 100 salî li ber xwe da.

Ne înkâr gihîşt encamê ne jî Kurdan şîya vê yekê biguherin. Ev ji me re dibêje ku divê em rûnin û li aştîyê bifikirin."

Serok Barzanî got ku her parçeyê Kurdistanê xwedî hinek taybetiyên cuda ye û got, "Rewşa Kurdistanê Îraqê ji ya parçeyên din cudatir e."

"Em piştgiriye didin hemû hewlên ji bo aştîyê"

Hikûmeta Tirkîyeyê demên dawiyê qeyûman datîne ser şaredariyên DEM Partiyê û cezayên girtîgehê dide siyasetmedarên Kurd.

Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyîp Erdogan jî hema bêje her roj gefan dixwe ku ew dê êrişî Rojavayê Kurdistanê bikin.

Lê li aliyekî jî qala "pêvajoya çareseriyê" tê kirin.

Serok Mesûd Barzanî diyar kir ku ew piştgiriye didin hemû hewlên ji bo pêvajoya çareseriyê û li pey çû:

"Em kêfxweş in ku li Tirkîyeyê behsa pêvajoya aştîyê tê kirin, em piştgiriye didin hemû hewlên ji bo aştîyê.

Nabe ku Kurd bi ti awayî rê bidin terore yan jî xwe bisipêrin terore.

Ev xwekuştin e ji bo miletê me. Yê ku vî karî bike, yê ku bibêje bi terore dikare xizmetê ji gelê Kurd re bike xiyaneteke mezin li Kurdistanê dike."

Mesrûr Barzanî: Ez hêvî dikim ku em sûdê MEPSê bibînin

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî di heqê MEPS2024ê got, "Ez hêvî dikim biryardêran li Îraq û Herêma Kurdistanê sûdê ji vê forumê bibînin."

Forum Aştî û Ewlehiyê ya Rojhilata Navîn (MEPS2024) li Dihokê tê lidarxistin.

Mesrûr Barzanî amaje bi girîngiya MEPS2024ê da û got:

"Ez hêvî dikim biryardêran li Îraq û Herêma Kurdistanê sûdê ji vê forumê bibînin.

Ez hêvî dikim encamên vê forumê di xizmeta hemî Îraqê de bin, em jî karibin feydeyê jê wergirin."

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê diyar kir ku li Rojhilata Navîn alozî û tevlihevî hene lê dîsa jî hilibjartinên Herêma Kurdistanê di atmosfereke arama de hatine kirin û got:

"Ji ber ku hilibjartinên parlamentoyê bi awayekî biserketî hatin kirin, ez spasî û destxweşiyê li gelê Kurdistanê dikim."

Mesrûr Barzanî daxuyand ev cara 5an ku MEPS li Dihokê tê kirin û anî zimên:

"Ez destxweşiyê li endamên sazkirina vê forumê dikim û ez hêvî dikim em vê forumê bidomînin û karibin sal bi sal baştir bikin."

Zilan dərəsinin qanlı faciəsi

Dərə öz adını Aqırı (Ararat) dağının ətrafında və Van vilayətində qədim zamanlardan yaşayan güclü Zilan kürd qəbilə konfederasiyasından almışdır.

Hələ 13 iyul 1930-cu ildə baş verən faciəvi hadisələrdən əvvəl, kürdlər arasında Zilan dərəsi haqqında çoxlu mahnı, əfsanələr və nağıllar mövcud idi. Həmin mahnılarda Zilan dərəsindən gələn təhlükə və mistisizm öncədən ifadə olunur. Eyni zamanda bu mahnılar mərdlik, qəhrəmanlıq və sevgi duyğuları ilə bəstələnmişdi. Bu əsərləri kürdlər ilə qonşu olan ermənilər kürd dilində ifa etməyi çox sevirdilər.

Belə mahnıların birini Qurgen Marinin “Yanan bağlar” əsərinin qəhrəmanı kürdcə oxuyur:

“Belə idi... İki kürd qəbiləsi ta qədimdən bir-biri ilə ədavət aparırdılar. Bir qəbilənin başçısı Msto payızda digər qəbilə başçısının qardaşını ölümcül yaralayır. Nə isə... Cındonun qardaşını öldürür. Bahar gəlir, hər tərəf çiçəklənir. Əli silahlı Cındo isə Zilan dərəsinə enərək Mstonu gözləyir.

Bahar öz yaşıl paltarına büründü

Dərədə isə qardaş qardaşın intiqamını almaq üçün tələsir

Qan iyi gəlir oradan və təhqirdən sərxoş

Zilan dərəsində düşməni gözləyir Cındo

Heç kəs, yalnız o intiqam alacaq

Düşmən qəbiləsinin başçısı Mstodan

Qorxunu unudaraq

Mstonun canını külə döndərmək üçün

Ayaqlarını hiss etmədən ana oğlu dalınca qaçır

Getmə, oğlum, Zilan dərəsi ilə

Bir-iki günlük get Vana

Yuxu görmüşəm, yuxuda titrəyirdi

Və tüstülənirdi sənin gümüş xəncərin

Zilan dərəsini qara tüstü bürüyüb

Qara tüstü kəndimizi bürüyüb

Qalxdı Msto, atı yəhərlədi

Anacan, - dedi, saxlama məni

Sənin gəlininə güllər gətirəcəm

Sənə isə bir kəklik meşədə ovlayacam

Ana atın boynuna sarıldı

Getmə, parçalayacaqlar səni, his edir ürəyim

Oğlum, ürəyimi susdura bilmirəm

Oğlum, anana qulaq as...

Dörd gün və dörd gecə

Bir damcı su da içmədi Cındo

Böyük qaya arxasında pusqu qurub O

Zilan dərəsinin yuxusuz keşikçisi

Bahar gəldi, yaşllaşdı dağlar və dərələr

Dözməz Msto, gələcək O dalınca

Gələcək O kəklik ovuna

Qara ilan kimi, ac qurd kimi,

Pusquda gözləyir Cındo...

Arxadan vurmaq qəhrəmanlıq deyil

Cındo, silahı qoy yerə

Əgər belə mərdən çıx yola

Mstonu dayandır və vuruş onunla

Ədalətli döyüşdə, kim-kimi

Kim ölsə - qəbri nurla dolsun

Kim sağ qalsa – yüz il yaşasın

Evin dağılsın Msto

Atı çapır O, külək də papağından tozu atır

Cındonun ürəyi titrədi, uzandı qarnı üstə, nişan aldı

Vay Zilan dağları, vay şər dərəsi...

1930-cu illərin faciəvi hadisələrdən sonra, xüsusən də türk ordusunun Zilan dərəsində yaşayan kürdləri tam məhv etdiklərindən sonra “Zilan dərəsi” mövzusu kürd xalqının yas mərasimlərində oxuduqları əsərlərin əsas mövzusu oldu.

XX əsrin əvvəllərində başlayan I-ci Cahan savaşı zamanı yüz minlərlə kürd türklərin tərəfində dörd cəbhədə Türkiyənin azadlığı və ərazi bütövlüyünü qoruyurdular. Mühəribədən sonra isə, Türkiyə hökuməti tərəfindən onlara söz verilənlərin əvəzinə Kürdüstan beş yerə parçalandı, kütləvi şəkildə repressiyalar və milli mənsubiyyətin yox edilməsinə başladılar. Kürdüstanın bütün tərəflərində kürd xalqına qarşı törədilən zorakılığa qarşı

bir-neçə kiçik və böyük üsyanlar baş verdi.

Bunların biri də Aqırı (Ararat) üsyanı idi. Bu üsyanın yatırılması üçün 13 iyul 1930-cu ildə Van vilayətinin, Ergiş rayonunun Zilan dərəsində Türkiyə dövləti tərəfindən kürdlərə qarşı soyqırım başlandı.

Zilan dərəsində yaşayan kürdlərə qarşı cəza əməliyyatını Türkiyə ordusunun korpus başçısı Səlih paşa başçılıq edirdi. Faktiki olaraq, bu bütöv bir xalqı məhv etmək üçün əməliyyat idi. Əməliyyat türk avisiyasının hava hücumundan başladı. Əsas zirvələr, dərələr və yollar artilleriya nəzarətində idi. Top zərbələrindən sonra Zilan dərəsindən giriş və çıxış yolları minlərlə türk əsgəri tərəfindən nəzarət alındı. Qoca, uşaq, qadın fərqinə var-

mada insanların hamısını qırdılar.

Cəmi 44 kəndi məhv etdilər, 15 min əsir isə Gür çayı yaxınlığında güllələndi. Əməliyyatda iştirak edən bir əsgər söyləyir:

“Qadın və uşaqları, minlərlə insanları ətraf kəndlərdən əsir götürərək Zilan dərəsinə apardılar və pulemyotlar ilə əhatə etdilər. Pulemyotların arxasında biz idik, əsgərlər, barmağımızı çaxmaqda, nişanımız isə toplaşan camaat idi. Arxamızda çavuşlar idi (serjant, unter-ofiser, erbaş). Onların barmaqları tüfəng çaxmaqda idi, nişanda isə biz idik. Onların arxasında zabitlər idi. Onlarda çavuşlara nəzarət edirdilər. Əgər biz atəş açmasaydıq, çavuşlar bizə atəş açmalı idilər, əgər onlar da atəş açmasaydılar, onda zabitlər çavuşlara atəş açmalı idilər.

Biz çaxmağı çəkdik. Uşaqların, gənclərin, qadımların, kişilərin, qocaların vahiməli qışqırıqları dərəni bürüdü... Bir müddətdən sonra səslər yavaş-yavaş iniltiyə çevrildi və kəsildi. Minlərlə qadın, uşaq, kişi, qoca meyidləri yeni yaranmış qan gölündə uzanmışdılar. Sonra onlar qurd-çuşa yem oldular. Onlar elə həmin vəziyyətdə basdırılmamış qaldılar.”

Yaralanaraq meyitlərin altında qalan və möcüzə nəticəsində sağ qalan insanlardan biri də Tayfure Susakdı (Tayfure Zilani). Bir müddət sonra sağ qalanlar həmin hadisələrin dəhşətli məqamlarını açdılar. Bulanık rayonunda yaşayan Tayfure Zilani həmin günü belə xatırlayır:

“Dərviş bəyin başçılığı altında əsgərlər kəndlilərin üsyana qoşulmalarını zənn edərək Zilan dərəsində 7

kənddə axtarış apardılar. Kimi gəldi öldürürdülər. Hər yerdə meyitlər var idi. Mən qaçanda yığıldım və meyitlərin altında qaldım. Əsgərlər elə bildilər ki, ölmüşəm. Meyitləri bir araya yığdılar və mən onların altında qaldım. Əsgərlərin gedişindən sonra çıxdım. Ailəməzdə tək mən sağ qaldım. Atam, anam, qohumlarım, hamısı öldürülmüşdü. Ümumiyyətlə az adam sağ qaldı və mənim kimi çoxları ağıllarını itirdi. Bir müddət sonra əsgərlər qayıdıb sağ qalanları toplayaraq Muşa, Aqırıya, Doğu Bəyazidə göndərdilər. Mən də onların içində idim. Biz

sutkalarla ac qalırdıq, bizə işkəncələr verirdi. Sonra, mən əsir kimi bir neçə il əsgərlərə çobanlıq etmişəm. Sonra məni Elazığa dəlixanaya göndərdilər. Uzun illər orada qaldım. Müalicəmi vəhşicəsinə aparırdılar. Çox əziyyət çəkdim. Ara sakitləşəndə isə məni buraxdılar. Kəndimizə qayıtmaq istədim. Lakin qayıdarkən, heç bir ev tapmadım. Muşa qayıtdım, Bulanık bölgəsində məskunlaşdım. O vaxtdan burda qalırım və tullantılar ilə dolanıram.”

Əməliyyatdan sonra hakimiyyətin yarı rəsmi orqanı olan Cumhuriyyət qəzeti 13 iyul 1930-cu ildə Zilan dərəsində baş verən qətləmə haqqında belə yazırdı: “Ağrı dağı bölgəsində üsyan etmiş kəndlər yandırılıb, əhali isə qovularaq Ergişdə məskunlaşdırılıb”.

Zilan hərəkətinə mənsub olan öldürülmüş insanların sayı 15 mindən artıqdır. Türkiyənin hərbi tarix arxivində baş qərargahın 1 iyul 1930-cu il tarixli belə bir əmr var: “Üsyan bölgələrində üsyançılara qoşulan bütün yaşayış məntəqələri yandırılıb”. 3 avqust 1930-cu il tarixli əmrdə bildirilir: “Üsyançılara cəzanın mütləq olduğunu anlatmaq üçün Oramar (dağ – red.) və ətrafda yaşayan və üsyan edən kürd qəbilələrinin yaşayış məntəqələri Hava Qüvvələri tərəfindən bombalanması zəruridir”.

2 iyul 1930-cu il tarixli məruzədə Kaymaz, Haçan, Kölesor, Çilli, Osmanlı və həmçinin Patnos bölgələrində üsyan edənlərə qarşı havadan zərbələr endirildiyini bildirilir. Türk hökumətinin qərarına əsasən: “Üsyan bölgələrində üsyançılara qarşı istənilən tədbirlər qeyri-qanuni hesab edilə bilməz”. Və təbii ki, heç bir məsuliyyət olmadan silah tətbiq etmək olardı.

20 iyul 1931-ci il verilən qanuna əsasən yerli hakimiyyət orqanlarına, məmurlara, hərbiçilərə, polis

dəstələrinə geniş səlahiyyət verildirdi və heç bir məsuliyyət daşımada onlar silah tətbiq edə bilirdilər.

Əhalisinin tam məhvindən sonra Zilan dərəsi “gizli hərbi ərazi” elən edildi. İllər keçdikcə orada “Dövlət Kənd Təsərrüfatı istehsalat sahəsi” yaradıldı. Sonralar Zilan dərəsinə Əfqanıstandan türkmənlər köçürüldü.

Kunduk kəndində yaşayan, o vaxt hadisələrin 17 yaşlı şahidi, kürdlərin soyqırımını belə xatırlayır:

“Türk əsgərləri hamilə qadınları öldürərək, bətlərdən uşaqları çıxarırdılar. Gözümüzün önündə insan başlarını kəsirdilər. Mənim iki qardaşımı ölənə qədər döydülər”.

Soyqırım zamanı Erdem yaxınlıqda olan mağaralarda gizlənərək hadisələrin şahidi olmuşdu.

“Türk ordusunun 7-ci korpusunun minlərlə əsgəri kəndlərə hücum etdilər. Onlar 72 kəndi sıx əhatəyə aldılar. Yaş və cinsinə baxmayaraq, hamını öldürürdülər. Cazələndirmə hissələrinin komandiri İbrahim və Dərviş bəy idilər. Onlar qətləmə başlayanda, yalnız qaçışla canımızı qurtara bilərdik. Bəzilərimiz taxıl sahələrində, bəzilərimiz isə evlərdə gizləndik. Sonra hamı dağlara qaçdı. Günlərlə ac qalırdıq. Əsgərlər kəndi tərk edəndən sonra, kəndə qayıtdıq. Mənim 35 qohumumu öldürmüşdülər. Yalnız böyük qardaşım sağ qalmışdı və o da hadisələrin şahidi olub”.

Erdem “Dövlətin bu işdə əli olmayıb”, “Ölkədə özbaşnalıq olub” kimi bəyanatları heç cür qəbul etmir. “Mən əminəm ki, əmr məs İsmət İnönü tərəfindən verilmişdi. Dərviş bəy isə Alparslan Türkeşin atasıydı. Kütləvi qətlərə görə onlar cavabdehdir. Həmin hadisələri xatırlayanda tükürüm biz-biz durur. Heç cür unuda bilmirəm. Onlar hətta həbs edilmiş insanları da öldürürdülər. Öldürülənlərin çoxu Qurtuluş savaşında (I-ci Dünya Mühəribəsi) iştirak edən kürdlərdi. Axı onlar bu ölkəyə görə savaşırdılar. Mən də bu ölkə üçün Sarıqamışda xidmət etmişəm. Bizimlə çiyin-çiyinə xarici düşməne qarşı vuruşan türklər indi də gəlib bizi qırdılar”. **Kurdistan**

Əvvəli ötən sayımızda

İrəvanda ermənilərin müsəlmanlara qarşı törətdiyi qəddarlıqları və əzəzliyini şəhərin ətraf kəndlərində yaşayan müsəlman kürd tayfaları eşidən kimi silahlanaraq atlara minib, qəzəblənmiş aslan kimi nərə çəkə-çəkə üz qoydular İrəvanda qırğın olan yerlərə. Yollarda əllərinə düşən erməniləri öldürüb, mallarını talan edib, evlərinə od vurub yandırdılar. Ermənilərin qaçanları gəlib bir böyük kənddə cəm olmuşdular. Həmin kənddə dövlətin divanxanası və bir az qoşunu var idi. Həmin qoşun erməni—müsəlman arasında gedən qırğını dayandırmmaq üçün kürdlərə mane oldular. Qafqaz canişininin göstərişi ilə cənab Şeyxülislam həzrətləri katolikos Hayrik ilə gəlib məsciddə və kilsədə dualar və xütbələr oxuyub, xalqa nəsihətlər verdilər. Bununla da iki xalq arasında gedən qırğınları dayandırdılar. Bu əhvalatdan sonra erməni qımdatları başqa şəhər və kəndlərə dağılaraq yerli erməni əhalisini müsəlmanlara qarşı davaya qaldırmaq üçün onlar arasında təbliğat aparmağa başladılar. Uzaqgörən və davaya qoşulmaq istəməyən ermənilər qımdatların bu fitnə-fəsadlarından uzaq olmağa çalışırdılar. Qım-

Mir Möhsün Nəvvab

çəkərək üz qoydular ermənilərin üstünə. Hər tərəfdə ermənilər böyük tələfətə məruz qaldılar və vəziyyəti belə görüb üz qoydular qaçmağa.

Şəhər erməniləri məğlub olandan

1905-ci İL TƏBRİZ ƏHLİNİN ƏHVALATI

Naxçıvanda, İrəvanda və Bakıda baş verən iğtişaşlar zamanı İran təbəələrindən olan müsəlman camaatından da məzlum və şəhid olduğunu eşidən Təbriz əhli buna dözməyib qəzəblənir, bazar-dükanı bağlayıb üz qoyurlar erməni məhəllələrinə tərəf. Onlar yuxarıda göstərilən şəhərlərdə nahaq yerə öldürülmüş müsəlmanların qanının əvəzini çıxmaq üçün ermənilərin üstünə gedirdilər. Əhvalatdan xəbərdar olan ermənilər dəhşətə gələrək böyük-küçük, övrət-uşaq qapıları bağlayaraq dad-fəryad qoparırlar və əhvalatı Təbriz hakiminə çatdırırlar. O isə erməniləri mühafizə etmək üçün erməni-müsəlman məhəllələrinin arasına qoşun yeridir. Qoşun dəstələri tüfənglərini çəkib atəşə hazır vəziyyətdə dayanırlar. Bununla da Təbriz hakimi ermənilərin öldürülməsinin və evlərinin qarət edilməsinin qarşısını aldı. Bir neçə gün ərzində Təbrizdə sakitlik yaradıldı. Bundan sonra Təbriz hakiminin əmri ilə ermənilərdən bütün silah və sursatın (tüfəng, güllə, tapança və s.) hamısını yığıdılar. Təbrizin erməni camaatı teleqraf və məktubla katolikosa və yerli din

mək istəyərkən bir para divan əhli tez bunun qarşısını alaraq ermənilərin qətlə yetirilməsinə imkan vermədilər.

Ə L A V Ə: 1905-ci ildə Tiflis şəhərində Qafqaz namestniki (canişini) öz övretü ilə faytona minib küçələrin birindən keçdiyi zaman çoxdan fürsət axtaran erməni qımdatlarından 4 nəfər həmin faytonun üzərinə hücum çəkərək xəncər ilə namestniki bir neçə yerindən yaralayıb qaçdılar. Canişinin yanında olan kazak erməninin birini öldürdü, o biriləri isə qaçıb gizləndilər.

Ə L A V Ə: Yəne bu tarixdə divana qulluq edən bir ləzgi müsəlmanını rus xəzinəsinin qabağında ermənilər tapança ilə vurub öldürdülər. Əhvalatdan xəbərdar olan Şuşa qalasının müsəlmanları böyük bir icma ilə gedib həmin ləzginin cəsədini tabuta qoyub böyük məscidin heyətinə gətirirlər. Qüsl verdikdən sonra isə aparıb qəbiristanlıqda dəfn edirlər. Müsəlmanların qəzəbindən ehtiyat edən ermənilər acizane surətdə müsəlmanlardan üzrxahlıq etdilər ki, həmin ləzginini rus bilib öldürüblər. Ona görə qatilin bağışlanmasını xahiş etdilər.

Ə L A V Ə: Yəne bu tarixdə Şuşa qalasında erməni camaatı rus tayfasından bir böyük vəzifəli şəxsi tapança ilə

1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman davasında kürd xalqının rolu

datlar isə belə erməniləri fürsət düşən kimi tutub öldürürdülər. Həmin bu tarixdə, yəni 1905-ci ildə Tehran və onun ətrafında, eləcə də, Xorasanda vəba xəstəliyi yayılmışdı. İki ay davam edən bu xəstəlik nəticəsində hər gün təqribən yüz adam öldürdü.

1905-ci İLDƏ NAXÇIVANDA BAŞ VERMİŞ ERMƏNİ—MÜSƏLMAN ƏHVALATI

Elə ki İrəvanın fitnə-fəsad törədən erməniləri Naxçıvana gəldilər, orda vəziyyət gərginləşdi. Naxçıvan erməniləri neçə illərdən bəri tədarük etdikləri vuruş sursatlarını—topları, bombaları, beşaçılan tüfəngləri və s. növbəti qırğın üçün hazırlamağa başladılar. Hərbi sursatları keçidlərdə və gizli mövqələrdə yerləşdirdikdən sonra dükən-bazarları bağlayıb, bütün icma ilə qalxıb mövqələrdə hazırladıqları silahdan qəflətən müsəlmanlar üzərinə guruhur atəş açmağa başladılar. Əhvalatdan xəbərsiz və dükən-bazarda öz işləri ilə məşğul olan biçərə müsəlmanlar çaş-baş qalıb, bilmədilər nə etsinlər. Kimisi fürsət tapıb dükanı bağladı, kimisi tapa bilməyib, açıq qoyub canını qurtarmaq üçün evlərinə qaçdılar. Yarım saata tüfəngi olan tüfəngini, tapançası olan tapançasını, olmayanlar isə xəncər, külüng, balta, dəhrə və ağac götürüb, ermənilərin müqabilinə gəldilər və onlarla davaya başladılar. Silahsız müsəlmanlar münasib fürsətlərdən istifadə edərək qəflətən erməni silahlılarının üzərinə hücum edib əllərindəki balta, dəhrə, ağacla vurub onları yerə yıxaraq tüfəng və patrondaşlarını əllərindən alıb, üz qoydular davaya. Müsəlmanlara kömək gələne kimi hər iki tərəfdən ölənələr oldu. Bir para yerlərdən gələn müsəlmanlar nərə

sonra müsəlmanlar üz qoydular erməni kəndlərinə. Həmin kəndlərdə ələ düşən erməniləri öldürüb, mal-dövlətini talan və qarət etməklə bərabər evlərinə od vurub yandırdılar. Bu kəndləri darmadağın etdikdən sonra üz qoydular Naxçıvan qəzasındakı Böyük Badamlı kəndinə. Həmin

kəndin bütün erməniləri—gənc və qoca, böyük və kiçik öz külfətləri ilə müsəlmanların qarşısına çıxdılar. Tam ehtiramla kəlmeyi-şəhadəti deyib müsəlmanlığı qəbul etdiklərini bildirdilər. Müsəlmanlar onları çox sevinclə sakitləşdirib, böyük ehtiramla oradan geri qayıtdılar. Bu xəbər hər tərəfə yayıldı. Erməni qəzetləri yazırdı ki, müsəlmanlar bu qədər qətl və qarətlə kifayətlənməyib, erməniləri məcburi şəkildə öz dinlərindən döndərib müsəlman edirlər.

Bu əhvalat dövlətə və divan əhlinə çatan kimi hökm elədilər ki, durmadan İrəvan qubernatoru həmin kəndə gəlməlidir. İrəvan qubernatoru Əlixanov çoxlu kazak götürüb, qoşunla Badamlı kəndinə gəldi. Əlixanovun görüşünə gəlmiş müsəlman dinini qəbul edən ermənilər onu salamlayarkən Əlixanov onların salamını rədd edərək buyurdu ki, erməni qəzetlərinin yazdığına görə müsəlmanlar sizləri zor və hədə-qorxu ilə öz dininizdən döndərərək, müsəlman ediblər. Əgər həqiqət belədirsə, kazak qoşunu burada qalıb, sizi qorumağa hazırdır. Sizə qarşı heç kəs qüvvə işlədə bilməz. Yeni islam dinini qəbul etmiş ermənilər cavab verdilər ki, bizi heç kəs zor və hədə-qorxu ilə müsəlman etməyib. Əksinə, biz özümüz könüllü olaraq, öz razılığımız və rəğbətimizlə islam dinini qəbul etmişik. Bu cavabı eşidən Əlixanov camaata heç bir söz demədən geri qayıdıb getdi.

xadımlərinə müraciət etdilər ki, ermənilər sakit oturub ədavət törətməsinlər. Çünki əks təqdirdə biz burada müsəlman əhli tərəfindən qətlə yetirilə bilərik.

XORASAN ƏHVALATI

Ə L A V Ə: Yəne bu tarixdə etibarsızlığı və nahaq yerə qan tökməyi və müsəlmanlara qarşı qəddarlığı ilə

hamıya yaxşı məlum olan erməni tayfası bir para müsəlman əhlini guya ermənilərin özündən qorumaq və mühafizə etmək üçün onları şirin dilə tutub öz evlərində sığınacaq verirlər. Sonra isə onları qətlə yetirib, bədən üzvlərini kəsmiş, başlarına nal və mismar çaldıqları müsəlmanlara məlum olmuşdur. O cümlədən, Xorasan əhli də bu əhvalatdan xəbərdar olan kimi qəzəblənib, həmin saat töküldülər erməni dükanlarının üstünə. Nə qədər mal və əşyaları var idi talan və tarac etdikdən sonra özlərini də qətlə yetir-

öldürdülər. Həmin bu rus ilk dəfə Qalaya gələndə kasıb olduğundan bir manata belə möhtac imiş. Amma öləndən sonra onun evindən külli miqdarda nəqd pul və əşya çıxmışdır. Buradan aydın oldu ki, o, dövlətə xəyanət edib erməni və müsəlmanlardan rüşvət almışdı.

Xülasə, erməni tayfası bu qəbil şəxslərdən Qalada və kəndlərdə çox öldürürdülər. Bütün bunlara baxmayaraq, müsəlmanlar onlara (ermənilərə) mehribanlıq və hörmət göstərirdilər. Belə ki, bu tarixdə Şahnəzərovlar nəslindən Qriqor ağa adlı birisi vəfat etmişdi.

Müsəlmanların əyan və əşrafları toplaşib onun dəfn mərasimində iştirak etdilər. Qriqor ağanı tabuta qoyub müsəlmanlar öz qayda-qanunları ilə çiyinlərinə alaraq qəbiristanlığa aparıb dəfn etdilər. Onun özü və ata babaları (Bəhrəm bəy, Cəmşid bəy və Məlik Şahnəzər) müsəlmanlara çox böyük rəğbət bəslədiklərinə görə Qalanın müsəlman camaatı bir neçə gün yas mərasimində iştirak etdilər. Hətta Cəmşid bəyin bir bacısı Hurizad xanım mərhum İbrahim xanın arvadı idi. Bu xanımın övladı olmadığına görə böyük məscidin heyətində otaqlar tikdirərək vəqf etdirdiyi otaqlar indi də qalmaqdadır. Cəmşid bəyin özü Rəhim bəyə vəsiyyət etmişdi ki, öləndə mənə erməni qəbiristanlığında dəfn etməsinlər. Cəmşid bəy öləndə Rəhim bəy Şuşada olmadığından ermənilər onu aparıb öz qəbiristanlıqlarında dəfn etmişdilər. Rəhim bəy gələndən sonra dərhal Cəmşid bəyin tabutunu erməni qəbiristanlığından çıxarıb kənar yerdə dəfn etdilər.

Ardı var

Səhifəni hazırladı: Tahir Süleyman

Kürdlər və Kürdüstan

Kürdlərin coğrafiyası və yerləşməsi

Əvvəli ötən sayımızda

Onlardan birincisi hansısa çox qədim bir eti-qadın üzlerini saxlamış yezidlikdir³. Bu din özündə qədim dinlərin izlərini daşıyır.

Son illər yezidlərin dini kitablarının tapılması böyük maraq doğurmuşdu. Onların bu kitabların mövcudluğu yüz il qabaq məlum imiş.

1) Onlar barədə bax. Mənim «Poedzku v Maraqu i rayon reki Djaqatu i Tatavur» v İzv. Ştaba Kav. Voen. Okruqa, 1907, №20 (nəşri gizli deyil)

2) D.Belyayev – İran Kürdüstanın şimal hissəsi haqqında. Oçerk. İzv. Şt.Kavk. B.O., 1910, №29-30 Çoxlu etnoqrafik məlumatlar verən çox maraqlı məqalədir.

3) Onların adə xalq adı belədir. Əslində isə güman edilir ki, bu ad köhnə İran sözü olan yezda (Allah)dan törənmişdir.

Ancaq 1895-ci ildə ingilis missioneri O. Parri tapdığı 2 kiçik kitabın – «Kitabi-cilve» (Vəhy kitabı) və «Məshəfi rəş» (Qara kitab)¹ – ərəbcə mətnini çap etdirdi. 1911-ci ildə katolik keşişi, ərəb Anastas Mari nəinki ərəb variantını, həm də bu kitabların ehtimal olunan kürdcə orijinalını çap etdirdi.² Orijinal Sincar dağlarında məbədin döşəməsinin altındakı yeşikdə saxlanır və diqqətlə qorunmuş. Ancaq A.Mari keşikçilərdən birini ələ aldı və iki il ərzində gizli surətdə, şəffaf kağız vasitəsilə əlyazmanın dəqiq surətini çıxartdı. Mətn gizli şifrlə yazılmışdı. Ancaq A.Mari bunun şifrini açdı. Bu mətnlər 1913-cü ildə Vyanada Bittnerom tərəfindən çap olunub və tamamilə tədqiq olunub. Təəssüf ki, biz ruslar üçün çoxfərəhli bir hadisə Avropada qeyd olunmur. Hələ 1884-cü ildə Mosulda rus konsulu olan Y.S.Kartsov³ yezidlər haqqında yazdığı əsərdə «Celo» (yəni Kitabı-Cilve) kitabının xüsusünü gördüyünü söyləyir və sonra onların tərcüməsini verir. Bu, nəşr etmək şərəfi Anastas Mariyə qismət olmuşu həmin sənəd olması barədə heç bir şübhə yeri qoymur. Kartsovun əsərində növbəti fəsil yezidlərin ikinci kitabı «məshəfi rəş» yaxın bir hekayədən ibarətdir.

1) O.H.Parry six months in a Syrian Monastery, 1895. İkinci variant hansısa Şərqli xristian İsyə Jozef tərəfindən çap olunub. Yezidi texts in American jour. Of Semitic lanq, 1909, XXV, №2-3.

2) Jurnal «Anthropos», 1911, tom VI, tetradğ 1

3) Polkovnik Kartsevlə qarışdırmamalı. Y.C.Kartsovun və prof. Yegiazarovun yezidlər haqqında əsərləri. Zap. Kav. O qeoqr. O., XIII, vıpusk 2. Həmçinin müqayisə et. Y.Kartsev «Yeddi il Yaxın Şərqdə», 1906. Səh. 187-190. Maraq üçün deyim ki, Hələbcədə mən Kartsovu müalicə edən həmin həkim Bronisla Hempelin oğlunu gördüm. Uşaqlıqdan islam aləmində böyümüş rus polyakın oğlunun xalis kürd olduğu məlum oldu. O ancaq saçların açıq rəngi ilə seçilirdi.

Müsəlmanlar yezidləri «şeytana sitayiş edənlər» adlandırırlar. Ancaq indi, xüsusilə yeni materialların meydana ixmasından sonra bu nalayiq ad işi az aydınlaşdırıla bilər.

Yezidlər doğrudan da elan edirlər ki, şeytan onların Allahı mələk-Tovuzdur. Ancaq məlum olur ki, o 1 sadəcə Allahın apostallarından biridir. Yezidiliyi bəzən dualist din kimi təsvir edilə. Ancaq bu, tamam düz deyil. Xeyir və Şər qədim ziddiyyətli başlanğıclar deyil. (Hörmüzd və Əhrimən) Əksinə bütün xəlf olunmuş bir mənbə-dentörəmişdir. Düzdür, apostallar cəmiyyəti altı, ya yedidirlər (Ab-Tovuz, Əzrayıl, israil, Turail və s.) Ancaq onlar işıq işıqdan yaranan kimi çiraq çiraqdan alısan kimi yaranıblar. Bilavasitə Allah tərəfindən yaranmış işıqdan başqa görünən aləm artıq apostallar vasitəsilə yaranıb. Yezidlərin təsvirünə görə Şər təbiət qüvvəsi deyil. Ancaq Allahdan qopmuş azad iradənin

təzahürüdür. Şər ümumi bənşirdə öz sonuna çatacaq. Əzəldən xeyirxah olan və ancaq Allahdan müvəqqəti qonmuş Ruh (Ab-Tovuz-Şeytan) sektantlara görə sitayiş və ibadət

mövzudur². Yezidilər ruhun köçürülməsinə inanır, işığa və işıq saçan cismlərə sitayiş edirlər. Xeyli qəribə qadağalara malikdirlər. Onlara kahı saladı, paxla, balıq yemək və göy rəngdə geyinməyə verilmir. Yezidlərin düzgün təşkil olunmuş qruplardan ibarət ruhaniləri vardır. Mosul yaxınlığında, Lalışdə Şeyx Hadi³ adlı birinin dəfn olduğu keçmiş xristian monastır¹ onların əsas ibadətگاهیdır. Görünür o, dini saflığın bərpası və «Kitabi-Cilve»nin müəllifi hesab olunur. Maraqlıdır ki, bu tarixi şəxsiyyət XII əsrdə yaşayıb. Müsəlman tarixçiləri onun başqa dindən olmasından sanki şübhələnəyərək haqqında sakit rəy söyləyirlər. Ancaq məlumdur ki, 1415-ci ildə müsəlman əhli onun qəbrini uçurdublar. Sonralar o bərpa olunub və hər il 23 sentyabrda orada yeddi günlük bayram keçirilir.

1) Doğrusu «Abtaus» hərfən «Tovuzun qulu» kimi izah olunur.

2) İbadətگاهی oxşar plan və şəkilləri W/Bachmann, Kirchen and Moscheen in Armenien und Kurdistan, 1913, str. 9-15.

3) Artıq 1856-cı ildə yezidlər haqqında böyük ədəbiyyat vardı. Bax. Lerx, 1, 47. Onların şərə görüşləri barədə. Bax. N.Y. Marr. Z.V.O., XX, 131. Bir əfsanəyə görə Mələk Tovuz meğrurluğu ucbatından yaranmış insana sitayiş etmədiyi üçün Allahdan ayrılıb.

Orada iştirak etmək avropalılardan ancaq tütəyin səsi və məşəllərin işığında tənənəli gecə dualarını təsvir etmiş Leyarda müəssər olmuşdur.

Sonda xatırlamaq lazımdır ki, «Mələk Tovuz» hərfi mənada «Mələk Tovuz quşu» deməkdir. Və bu quşun təsviri yezidlərə ayini rol oynayır.¹ Bəzi alimlər² Tovuz adını qədim Babil Gün və istilik allahı Təmuzla müqayisə edirlər. Qədim Mesopatamiyada büdpərəstlik sektaları ilə yezidlərin əlaqəsi başqa münasibətlərdə də göstərilir. Məlum olduğu kimi, hələ XI əsdə Urfa yaxınlığındakı Harran dağında Ay allahı Sinaya sitayiş edərmişlər ki, bu adı yezidlərin Şeyxsinasında asanlıqla tapmaq olar³.

Hər halda yezidilik müxtəlif başlanğıclar birləşdirməyə və bənşirdəməyə çalışan sinkretik dindir. Şərin mənşei və xarakteri barədə yuxarıda ifadə olunmuş görüş çox maraqlıdır.

Bütün yezidlər Türkiyədə yüz min (Sincar, Mosul, Həkarı) və bizdə. Qafqazda, qeyd olduğu kimi, iyirmi beş mindir (1910)⁴.

Başqa bir din, daha çox kürd dini olan «Əli

ilahilik» az öyrənilib. Nəbədə olanlar, adətən belə hesab edirlər ki, məsələ 4-cü xəlifə Əlinin ilahiləşdirilməsindən ibarətdir. Guya təriqətçilərdə xristian kimi ayini orgiyaların olması barədə müsəlman rəvayətlərini təkrar edirlər. Son fakt hətta müsəlman nüfuzlu alimləri tərəfindən inkar edilmişdir. Dinin səciyyəvi cəhətlərinə gəlincə onlar bundan ibarətdir. Allah yeddi dəfə dünyaya canlı surətdə gəlmişdir. Həm də bunu təcəssüm etdirənlərdən biri Əli olmuşdur. Hər dəfə Allahı onun ayrı-ayrı sifətlərinin inostasiyası olan dörd mələk müşayiət etmişdir. Əlinin dövründə belə əməllərdən biri də Məhəmməd idi.

1) Belə nadir bir təsvir şəkli (misdən döymə kiçik bəd) A.marinin məqaləsinə əlavə olunub.

2) İlk dəfə prof. D.A.Xvolson. Buna etiraz edirlər ki, yay vaxtı (Temmuz ayı – 1 iyul) yezidlərin hər bir bayramı olmur. Ancaq çətin ki, bu, hələdici sübut olsun.

3) Turayev, ist. Drev. Vost., 1, 78. Ola bilsin ki, yezidilərdə indiki saveylərlə nəse ümumi bir şey var (məs, su ilə təmizlənmə və çimmə adətləri). Onlar barədə bax. Əzrumda baş konsul A.A.Adamov, İrak Arabskiy, 1912, səh. 224-260.

4) Qeyd etmək lazımdır ki, keçmiş zamanlarda yezidilər daha çox idilər. Cəzirenin məşhur knyazları haqqında «Şərəfnamə» yazır ki, nə vaxtsa onlar «allahsız» yezidi təriqətinin adət və ənənələrinin dalınca gedirdilər. (tərcümə, 1,142). 1853-56-cı illərdə Bayaziddə bizim rastlaşdığımız spiki qəbiləsi İslamı qəbul etmiş (Averyanov) yezidilərdən ibarət idi. İranda, mənim bildiyim Maku xanlığında ancaq bir yezidi kəndi vardır. (Cabbarlı kəndi – 25 ev) müq. Et. Mənim «1905-ci ildə Maku xanlığına səfər haqqında hesabatım», 23-24.

5) Özlərini «əhli-həqq» adlandıran «Əli-allahilər» bizdə rusiyada Yelizavetpol quberniyasında və Kars vilayətində də vardır. Ancaq Qafqazda onlar, əsasən kürd mənşəli eyillər. Xüsusi din kimi onlar xəritədə də göstərilib, ba. Zap. Kav. Otd. Qeoqr. Obs. 1897, kn. XIX i

vermişdir. Əlbəttə bu, doğru deyil. Belə ki, sekta öz istiqamətinə görə xristianlığa heç bir ümumi cəhətə malik deyil. Əli-allahilər müsəlmanlarla düşmənçilikdə yaşayırlar. Türkiyədə bütöv Dərsim dairəsini tutmuş və türklərə² qarşı öz itaətsizlikləri ilə məşhur olan müəmmal qızılbaşları da öz təriqətə aid etmək lazımdır. Fars təriqətləri açıqdan-açıq təsdiq edirlər ki, qızılbaşları onların həmməzhəbləridir və bu adın özü də türkçə farslara verilmiş nalayiq addan başqa bir şey deyil. Təriqətin Kiçik Asiyada İranda yayılması da dolayısı ilə bununla təsdiq olunur.

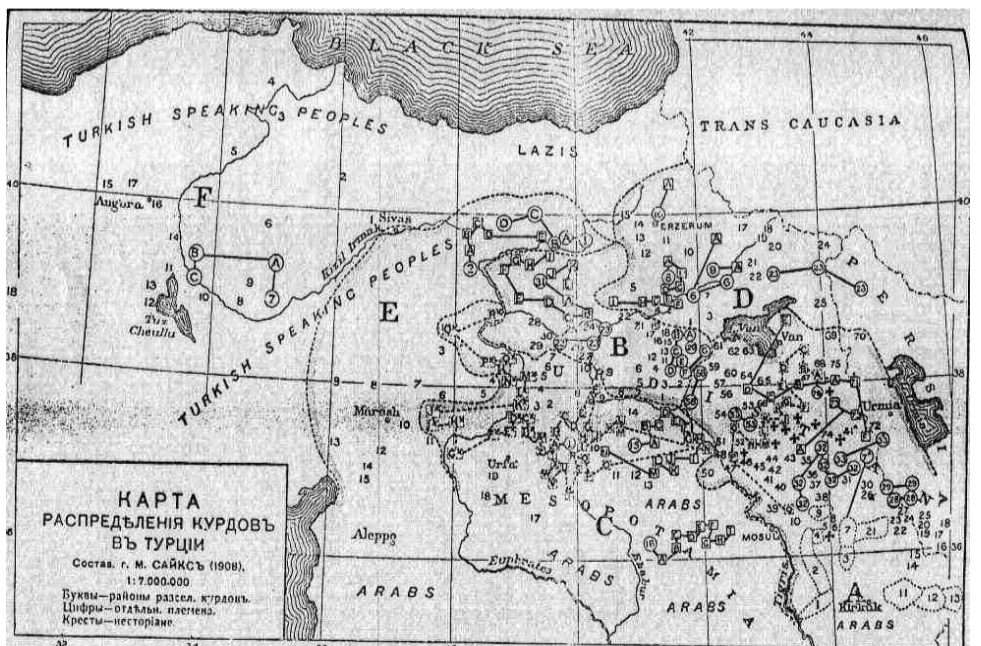
Türk qızılbaşlarının olduca maraqlı bir inamını qeyd etməyə dəyər. Onlar Tanrının müntəzəm təcəssümünə inanaraq belə hesab edirlər ki, meğlubedilməz döyüşçü Əli ecəzkar xəncərini Rusiyaya verib ki, eyni zamanda Əlidən «yaşıl fərman almış İngiltərənin köməyi ilə türkləri meğlub etsin. 1913-cü ildə Sivas vilayətində səyahət edən rus alimi təriqətçilərdən³ eşidib ki, guya Əli deyib 30-cu ildə gələcək (yəni 1330-cu hicri) və 32-yə qalmaqacaq. Təsadüfi uyğunluğa görə mövhumatçı xalqa görə, yuxarıdan göstərişi kimi qorxunc təsir edən müharibə məhz 30-cu ilin axırında başlayır»⁴.

1) İslamilər təriqətinin yaradıcısı atributdan məhrum olan Allah özü deyil, Mələk-Əzimidir. Sonuncu tamamilə ilk ipostasiya (Mələk Əzimə) aiddir.

2) Əli-Cilahinin həm İran və Həm də Türkiyədə başqa xalqlar arasında da yayılmışdır. Kiçik Asiyada ona çoxlu türkmenlər, İranda – Azərbaycanda isə çoxlu təriqətçilər vardır. Rəvayətə görə Türkiyədə təriqətin başçılarını dəvət etmiş Qara Qoyunlular sülaləsinə çoxalmışdı (XV)

3) Oxşar əfsanələri fransız konsulu Trenar da eşitmişdi. Onun məqalələri P.İ.Averyanov tərəfindən «İzv. Kitaba Kavkaz V.Okr. 1905, №7,8, 1907 №19. Çap olunmuşdu.

4) V.A. Qordlevskiy, «Rus. vedom.», 23 okt. 1914, eyni zamanda 16 yanvar 1915. Adı çəkilən müəllif orada «Kürdlərin heyətindən» adlı yığcam, dəqiq, zəngin məzmunu malik olan məqaləsi xüsusi diqqətə layiqdir.

Kavqaz. Kalendar 1907.

Muq. Et. Məs. «Bostan-əs-səyahət», səh 371.

Ancaq sirin tam açılışı Əlinin vaxtında deyil, sonrakı Baba-Xoşin və Sultan – Sohakin təcəssümündə baş verdi. Yeri gəlmişkən Allah özü yoldaşlarını başçısından asılı vəziyyətə qoymuşdu.

Sektanlar ruhun köçürülməsi adətinə inanırlar. Deyirlər ki, ölüm «ördəyin suya baş vurması» kimidir. Bir yerdə batır, başqa yere çıxır. Onların siğə qarışığı adəti maraqlıdır. İntriqalar arasında xüsusi çörəyin və xüsusi şəkildə qaynanmış ətin bölünməsi mərasimi də mühüm rol oynayır. Hətta bu, xaçpərəst şəhadəti haqqında xatirə saxlamış sektanın qədim xristianlar olması ehtimalını söyləməyə əsas

Əli-allahilərin yazılı ədəbiyyatı var. O cümlədən «qorani» ləhcəsində də mövcuddur. Mənə ilk dəfə bu əlyazmalardan birini, «Sərəncam»¹ kitabını əldə edib çap etdirmək səadəti qismət oldu. Mənim son səyahətimdə (1914), nəhayət mənə Həvramanda keçilməz qayaların və uçuruma tökülən çayın arxasında gizlənmiş təriqətçilərinin bədnam məbədinə tapmaq və baş çəkmək qismət oldu. Pərdivar gözəllik baxımından daha maraqlı olan. Daha nüfuzlu sayılan, ancaq Qərbi Zohabda yerləşən Baba Yadigar² ziyarətگاهی mənə qədər iki rus səyyahı baron Bode³ və polk. Çirikov olmuşlar.

(Ardı var)

Səhifəni Hazırladı: Tahir Süleyman

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN “ŞƏRƏFNAMƏ” ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

(Əvvəli ötən sayımızda)

Beləliklə, özünü şialərin yeganə müdafiəçisi hesab edən I Şah İsmayıl Osmanlı sultanlarına qarşı mübarizə etmək üçün Kürdüstan torpaqlarını zorla ələ keçirmək və bu yerləri guya yağıldan³² təmizləmək məqsədini irəli sürdü.

Rəşid Yasəminin fikrinə görə şahın Kürdüstandakı bu işğalları kürd xalqı arasında hökm sürən tayfa quruluşuna son qoymaq məqsədini güdmüşdür (69, 203). Əslində isə I Şah İsmayıl Səfəvi dövrün digər şah və sultanları kimi öz hakimiyyətini qorumaq üçün işğalçılıq siyasəti aparırdı.

Digər tərəfdən də istər Səfəvilər dövləti və istərsə də Osmanlı sultanları kürdlər arasındakı tayfa quruluşunu ləğv etmək deyil, kürd ərazisini öz zadəganlarına verməklə kürd xalqını yox etmək siyasəti aparırdılar. Elə buna görə də hər iki istilaçı dövlət kürd xalqının ciddi müqavimətinə rast gəlirdi.

Beləliklə, XVI əsrin əvvəllərindən etibarən kürdlər əleyhinə davam edən siyasət Səfəvilər dövlətinə müsbət nəticə vermədi. Bu vəziyyətdən istifadə edən Osmanlı sultanları isə işin əvvəlində hiyləgər siyasət apararaq özünü kürd xalqının hamisi, eyni zamanda sunni məzhəbinin yeganə tərəfdarı kimi göstərdi. Bundan sonra Kürdüstan hər iki dövlətin müharibə meydanı və dini rəqabət mərkəzi oldu. Ümumiyyətlə, I Şah İsmayıl Səfəvinin kürdlərə münasibəti son dərəcə mənfə olmuştur.

Çaldıran müharibəsindən (1514) sonra Kürdüstanın cənub-şərq hissəsi Səfəvilər, qərb hissəsi isə Osmanlı dövlətinin əlində qaldı (30, 10). Şah İsmayıl Ərdəlan əyalətini kürd əmirliklərindən toplanan vergi üçün mərkəz edərək, ona «Ərdəlan» xəzinəsi adı verdi. Şah kürdlərdən ibarət ayrıca ordu təşkil edib onu Kürdüstan ordusu adlandırdı. Ən ağır vuruşmalarda Kürdüstan ordusu iştirak etməli idi. Həsən Rumlunun yazdığına görə Səfəvilər hakimiyyətinə qarşı üsyan edən Ağa Məhəmməd Ruzəfsunu məğlub etmək üçün göndərilmiş (59, 173) Kürdüstan ordusu qələbə ilə geri qayıtmışdır.

Beləliklə, I Şah İsmayıl Səfəvi müxtəlif feodallıqları vahid mərkəzə tabe etməklə, ölkəni siyasi cəhətcə birləşdirmək və mərkəzləşmiş dövlət yaratmaq üçün rüşeym qoydu. Bu isə öz dövrü üçün irəliyə doğru bir addım idi. Lakin onun öz ölkəsi xaricində, o cümlədən İraq-Ərəb, Ermənistan, Gürcüstan və xüsusilə Kürdüstan ərazisində uzun zaman davam edən müharibələri və bu ölkə xalqlarının Qızılbaşlar tərəfindən qarət edilməsi I Şah İsmayıl dövlətinin ən mənfə cəhətini təşkil edirdi. Bu siyasət onun ölümündən sonra varisləri tərəfindən də davam etdirildi.

I Şah İsmayıl Səfəvinin kiçik yaşlarından əldə etdiyi bir sıra böyük müvəffəqiyyət onda ən qüvvətli və qeyri-məhdud bir imperiya yaratmaq arzusu meydana gətirdi. Bu məqsədlə də o özü üçün yeganə qüvvə hesab etdiyi şiə məzhəbinə daha çox arxalanırdı. Məhz buna görə də o, hakimiyyətinin ilk çağlarında (1504-cü il) dinə «itaətsizlik» üstündə Təbriz şəhərində hədsiz dərəcədə adam edam etdirmişdi.

I Şah İsmayıl Səfəvidə o qədər qürur var idi ki, o, 200 min nəfərdən ibarət olan Osmanlı ordusu qarşısına tam hazırlıqsız və sayca az olan ordu ilə çıxdı və nəticədə məğlub oldu. Osmanlı ordusu Təbriz şəhərini tərk etdikdən sonra isə şah Təbrizə gələrək, guya osmanlılara müqavimət göstərmədikləri üçün əhaliyə divan tutdu (113, 181).

Beləliklə, I Şah İsmayıl öz siyasətində Kürdüstan haqqında müəyyən səhvlərə yol verdi və nəticədə kürd tayfa başçıları osmanlılarla birləşdi və Səfəvilər əleyhinə olan təbliğat gücləndi. Şahın kürd tayfa başçıları haqqındakı mənfə siyasəti onları sultan sarayına yaxınlaşdırmışdı. Bununla da Kürdüstanda uzun sürən müharibənin əsası qoyuldu (76, 416).

Beləliklə, hər iki dövlət öz mənafeləri xatirinə kürd tayfalarını bir-birinə qarşı qoydular. Bu siyasət I Şah İsmayılın varisi I Şah Təhmasib dövründə (1523-24-1576) daha kəskin surətdə davam etdi. Məhz buna görə də onun hakimiyyətinin ilk vaxtlarında istər ölkə daxilində, istərsə də xaricdə Səfəvilər əleyhinə bir sıra üsyanlar baş verdi. Həmin dövrdə Kəlhur kürd tayfasına başçılıq edən Əmir Zülfüqar Luristan ətrafında yaşayan kürd döyüşçülərinin köməyi ilə Bağdad qalasını aldı və müstəqil kürd hökuməti təşkil etdi (83, 10-12). Lakin 1529-cu ildə I Şah Təhmasib tərəfindən məğlub oldu.

Mənbələrdəki məlumatlara görə həmin ildə Təbrizin bəylərbəyi Ölmə Təkəlu 7 min nəfər atlı qoşunla I Şah

Təhmasib əleyhinə üsyan qaldıraraq, Təbrizdə olan şah xəzinəsini ələ keçirdi və varlıqların əmlakını müsadirə etdi. Lakin çox çəkmədən şah qoşunları tərəfindən məğlub olduğu üçün Van əyalətinə qaçdı və Sultan Qaziyə tabe olduğunu bildirdi (83, 12 – 18; 76, 418). Bu kimi hadisələr Osmanlı-İran münasibətlərini daha da gərginləşdirirdi, məhz elə buna görə də təkcə I Şah Təhmasibin hakimiyyəti dövründə Osmanlı hökuməti dörd dəfə Azərbaycan üzərinə hücum etmişdir. İstər müharibə, istərsə də müvəqqəti fasilə dövründə kürd, erməni və gürcü xalqları bu iki istilaçı dövlətlər tərəfindən qarət edilmiş və həmin ölkələr müharibə meydanı olmuşdu.

1532-1534-cü illərdə Sultan Süleyman Qazinin Azərbaycan üzərinə birinci və ikinci hücumu zamanı düşmən qoşununu təqib edən Qızılbaşlar Kürdüstana daxil oldular. Mənbələrdəki məlumatlara görə hər iki ordu arasında vuruşma Ərciş vilayətində başlandı. Həsən Rumlu qeyd edir ki: «Bu vuruşmada Sənan paşa öldürüldü, Ərciş qalası Qızılbaşlar tərəfindən alındı və Əhməd Sultan Sufi oğluna tapşırıldı» (59, 260; 47, 69).

I Şah Təhmasib 1533-cü ildə beş min dörd yüz nəfərlik qoşunla Kürdüstana daxil olmasını, Ədləvaz ilə Ərciş əmirliklərini işğal etməsini, öz əsərində qeyd etmişdir (83, 34-39). Həmin dövrdə Kürdüstan vilayəti bir-birinin ardınca qarət edildi.

Bidlisinin yazdığına görə 1534-cü ildə I Şah Təhmasibin göstərişi ilə Əxlat, Muş və bir sıra digər kürd vilayətləri Bədir xan Ustaclu tərəfindən qarət edilmişdir (76, 442). Lakin şah qoşunları kürd xalqının şiddətli müqavimətinə rast gəldilər. Buna görə də öz vətəninə müdafiə edən kürd döyüşçülərinə amansız divan tutulurdu. Bidlisi göstərir ki, I Şah Təhmasib 1534-cü ildə Ərciş qalasını işğal edərkən ona müqavimət göstərən Bəxti tayfasından 60 nəfəri yaranmış və əsir alınmışdır. Şah onların dərələrini soydurmuş və əzabla öldürülmələrini əmr etmişdir (76, 442).

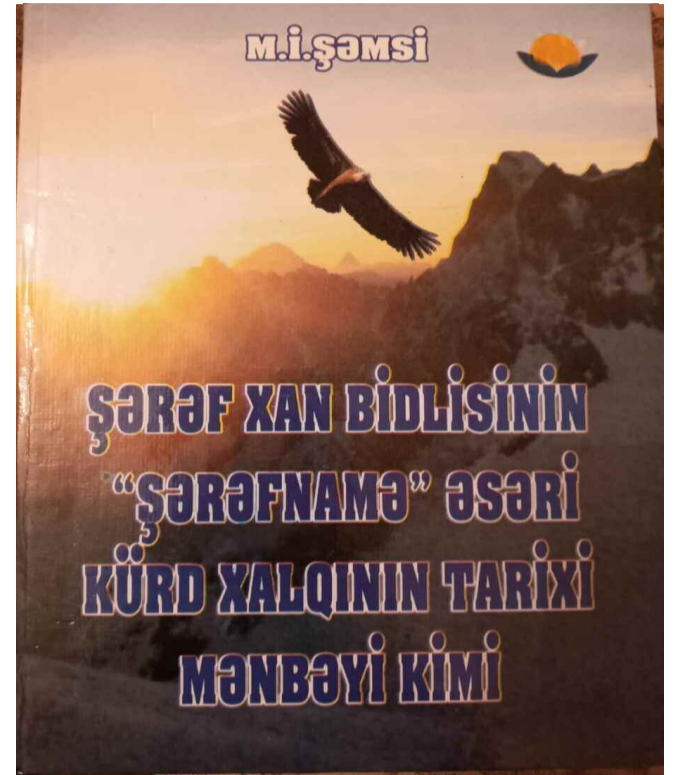
Bütün bu əziyyət və işkəncələr kürd xalqının varlığını sarsıdca bilmirdi. «Şərəfnamə»dəki məlumatlara görə I Şah Təhmasib Baban tayfasını özünə tabe etmək üçün üç dəfə o tayfaya qarşı müharibə etmiş, lakin hər dəfə məğlub olmuşdur (76, 283). Həsən Rumlu göstərir ki, I Şah Təhmasib 1539-cu ildə Bəhrəm Mirzəni Kürdüstanı qarət etməyə göndərdi. Kürdüstan qarət edildi və Qızılbaşlar böyük qənimətlə Təbrizə qayıtdı» (59, 293). Həmin ildə I Şah Təhmasib Ədləvaz, Ərciş, Əxlat vilayətlərini qarət edib Barkir qalasını üç ay mühasirədə saxladıqdan sonra aldı və Divan əmir Məsum bəy Səfəviyə tapşırıldı (76, 233-234).

Beləliklə, XVI əsr boyu və hətta ondan sonra da Səfəvilər dövlətinin kürd xalqını talamaq və Kürdüstanı bərhad hala salmaq haqqındakı siyasətlərini dövrün saray tarixçiləri də etiraf edirlər. Həsən Rumlu göstərir ki: «I Şah Təhmasibin əmrinə əsasən Qızılbaş əmirləri hər yerdə «fitnəkar» kürdlərdən gördükdə dərhal öldürüb var-yoxlarını qarət etməlidirlər» (59, 360). Şahın kürd xalqına qarşı bu mənfə münasibətinin bir səbəbi də kürdlərin sünni olması idi. Çünki o zaman həm Səfəvi şahları və həm də Osmanlı sultanları biri digərinə qarşı apardıqları işğalçılıq müharibəsini «cihad» adlandırdılar. Buna görə də sünni kürdləri öldürmək və onları qarət etməyi Qızılbaşlar dini bir əhkam kimi başa düşürdülər. Bundan əlavə, əlaqədar dövlətlər eyni siyasəti erməni və gürcü xalqlarına qarşı da davam etdirirdilər.

Təkcə XVI əsrin 1540-1554-cü illərində I Şah Təhmasib Gürcüstan üzərinə dörd dəfə hücum etdi. Həsən Rumlu qeyd edir ki: «Hücum zamanı dağlara və kilsələrə pənah aparan gürcülərin var-yoxları islam qoşunu tərəfindən qarət edildi və kafər gürcülərdən bir neçə min nəfəri cəhənnəmə göndərildi» (59, 352).

Beləliklə, kürd, erməni və gürcü xalqlarına qarşı başlanan bu müharibələr dini motivlərlə pərdələnmiş olsa da əslində işğalçılıq məqsədinə xidmət edirdi.

1548-ci ildə Sultan Süleyman Qazi Azərbaycan üzərinə üçüncü dəfə hücum etdiyi zaman yenə də Kürdüstan müharibə meydanı oldu. Diyarbəkir əyaləti sultan ordusunun, Ərzincan vilayəti isə Qızılbaşların mərkəzinə çevrildi. Bu yerlərdə mərkəzləşən müdaxiləçi ordu kürd vilayətlərini bir-birinin ardınca talayıb qarət edirdi. Mənbələrdəki məlumatlara görə həmin basqın zamanı İsmayıl Mirzə və göycə Sultan Qacarın başçılıq etdiyi Qızılbaş dəstələri Ərzrum və Qars rayonlarında 7 min nəfərdən artıq adam öldürmüşdü. Həsən Rumlu göstərir ki:

«Həmin önlərdən 5 min nəfərdən çoxu Kürdüstanın müxtəlif vilayətlərindən zorla ordu sıralarına cəlb edilmiş muzdur və sənətkarlardan ibarət idi. Bu zaman Əxlat vilayətini qarət etməyə məmur olan Şahqulu sultan Əfşar 5 min at, 100 min qoyun və 50 min inək qənimət gətirmişdir» (59, 331; 47, 73).

I Şah Təhmasib kürd əmirliklərinin Qızılbaşlar tərəfindən qarət edilməsini etiraf edərək yazır: «Balıq ovuna gedərkən 20 nəfər piyadaya təsadüf etdik və onların kim olduqlarını soruşduq, qeyd etdilər ki, biz Xnos əhalisiyik, ancaq bizim əmirlik elə qarət edilibdir ki, orada qalsaydıq achiqdan məhv olardıq. Odur ki, Diyarbəkirə gedirik. Şah qeyd edir ki, onların halına ağladım və bu işlərin səbəbkarı olan Alkas Mirzəyə nifrət etdim» (83, 58).

Beləliklə, kürd xalqının iki böyük və istilaçı dövlətlərlə qonşu olması təkcə onun həyatının və mal-qarasının məhv edilməsiylə qurtarmırdı, eyni zamanda ölkəsi də bərhad hala düşürdü. Həsən Rumlu yazır ki: «Ərzincan vilayəti şah ordusunun at ayaqları altında məhv oldu, şəhər yandırılıb qarət edildi və o vilayətin torpağı fəna küleyinə verildi» (59, 334). Kürdlərin kütləvi surətdə məhv edilməsini, onun var-yoxdan çıxmasını və ölkənin bərhad vəziyyətə düşməsini dövrün bəzi müəllifləri, şah və sultan ordularının qəhrəmanlıq nümunələri kimi təsvir edirdilər. Həsən Rumlu 1548-ci il hadisələrindən bəhs edərkən yazır: «Şah Əxlat, Gözəldərə və Ədləvaz vilayətlərinə qoşun göndərdi, özü Muş üzərinə hücum edib, oranı elə məhv etdi ki, evlərdən və taxıldan belə iz qalmadı» (59, 333). Həmin dövrdə Xarput vilayəti də qarət edilmişdir.

Beləliklə, məcburi olaraq hər iki dövlətin ordu sıralarına cəlb edilən kürdlər istilaçı müharibələrin qurbanı və Kürdüstan ərazisi isə talan edilirdi.

Çaldıran müharibəsindən sonra kürd tayfa başçıları Osmanlı-İran təsiri altına düşməsi nəticəsində qardaş bir xalq bir-birinə qarşı düşmən qüvvəyə çevrildi. 1551-ci ildə Sultan hökumətinin təhriki ilə Mahmudi tayfası Xoy mahalında yaşayan Dünbili kürd tayfasına basqın edir və tayfa başçısı Hacı bəy Dünbili öldürülür. Bu basqına cavab olaraq I Şah Təhmasib Məsum bəy Səfəvi ilə Şəmşəddin xan Bidlisini Kürdüstanı qarət etməyə göndərir. Həsən Rumlu yazır: «Bu basqın zamanı Ərciş, Barkir, Muş, Əxlat və Ədləvaz vilayətləri talan edilmiş, 400 nəfərdən artıq kürd öldürülmüşdür. O, sözüne davam edərək yazır: «Təkcə Əxlat vilayətindən 30 min qoyun, 10 min inək və camış, 3 min at qənimət gətirilmişdir» (59, 358).

1552-ci ildə Kürdüstan ərazisinin qarət edilməsi yenə də təkrar edildi. Həsən Rumlunun yazdığına görə həmin ildə I Şah Təhmasib İran şahzadəsini kürd vilayətlərini talan etməyə məmur etmişdir. Basqın nəticəsində bir çox kürd öldürülmüş, var-yoxları qarət edilmişdir. Müəllif qeyd edir ki: «Qızılbaşlar çoxlu qoyun sürüsü, at ılxısı və digər qənimətlərlə geri qayıtmışdır» (59, 372).

(Ardı gələn sayımızda)

(Əvvəli ötən sayımızda)

Qrammatika: 1.Keçmiş bitmiş zaman.Təsirsiz feillərin keçmiş bitmiş zamanı.

2. Məsələnin obyekt halı

1. Keçmiş bitmiş zaman.. Bu zaman keçmişdə hər hansı bir hərəkətdən əvvəl baş vermiş hərəkəti ifadə edir. Azərbaycan dilinə nəqli keçmiş vasitəsi ilə "getmiş- dim, oxumuşdun, yazmışdı" kimi tərcümə edilir

Təsirsiz feillərin keçmiş bitmiş zamanı. Təsirsiz feillərin keçmiş bitmiş zamanını düzəltmək üçün feilin feili sifət formasına "bûyîn" feilinin keçmiş zaman şəxs sonluqları əlavə edilir. Bu zamanın mübtədəsi adlıq halda olub kî? və çî? Suallarına cavab verir.

tək cəm

Ez ...bûm Em ... bûn Tu ... bûyî Hûn ... bûn Ew ...bû Ewana ... bûn

"Ketin" feilinin keçmiş bitmiş zamanda təsiri baxaq.

tək cəm

Ez ketibûm (Mən yıxılmışdım) Em ketibûn (Biz yıxılmışdıq)

Tu ketibûyî (Sən yıxılmışdın) Hûn ketibûn (Siz yıxılmışdınız)

Ew ketibû (O yıxılmışdı) Ewana ketibûn (Onlar yıxılmışdılar)

"Rûniştin" feilinin keçmiş bitmiş zaman formasındaki təsiri.

tək cəm

Ez rûniştibûm Em rûniştibûn Tu rûniştibûyî Hûn rûniştibûn Ew(a) rûniştibû Ewana rûniştibûn

"Hatın" feilinin keçmiş bitmiş zamanda təsiri.

tək cəm

Ez hatibûm (Mən gəlmişdim) Em hatibûn (Biz gəlmişdik)

Tu hatibûyî (Sən gəlmişdin) Hûn hatibûn (Siz gəlmişdiniz)

Ew hatibû (O gəlmişdi) Ewana hatibûn (Onlar gəlmişdi)

Bu zamanın inkar formasını düzəltmək üçün feilin əvvəlinə "ne-" inkar şəkilçisi əlavə edilir. Düzəltmə və mürekkəb feillərdə "ne-" şəkilçisi əsas feilə əlavə edilir.

Ez revibûm - Ez nerevibûm.(Mən qaçmamışdım.)

Ez derketibûm - Ez demeketibûm.(Mən çıxmamışdım.) Tu rēketibûyî - Tu rēneketibûyî.(Sən çıxmamışdın.)

Ez rûniştibûm - Ez rûneniştibûm.(Mən oturmamışdım.)

2. Məsələnin objekt halı.

Məsələ qadın cinsinə aid olduğu üçün obyekt halda onun sonuna - ê şəkilçisi

əlavə edilir və o, müxtəlif funksiyalarda işləyə bilər.

Ez bona xwandinê hatime vir (Mən oxumaq üçün bura gəlmişəm). Xwandinê gellek tişt da me (Oxumaq mənə çox şey verdi).

Evan pirtükana bona xwandinê ne (Bu kitablar oxumaq üçündür).

Min ji vê seredanê parmendeke mezin dit (Mən bu səfərdən böyük fayda gördüm).

Qeyd: Məsələnin təyini olan zaman o məsələdən sonra işlənir, məsələ adlıq

halda olur.

Məs: Bona cûyîne (getmək üçün) – bona çûyîna te (sənin getməyin üçün).

Bona xwandinê (oxumaq üçün) – bona xwandinə zarokan (uşaqların oxuması üçün).

Gotübêj

A: Bavê te yekî çawa ye? B: Bavê min ne kal e. Porê wî kew

e. Bejna wî bilind û tîjî ye. Dêmê wî gulover û qemer e. Çavên wî reş in. Simêleke kew ber bêfîla wî ye. Navmîla wî pen û fire ye.

A: Kalikê te yekî çawa ye?

B: Kalikê min mirovekî emr da mezin e, temenê wî nêzikî heystê salî yê. Lê ew naşêve mirovê temenê xwe. Piştta wî ne kûz e. Piştta wî rast e. Çavên wî kûr da ne. Birfîyên wî dirêj in, lê ewana ser çavên wî nagirin. Simêla wî sipî ye, rîdana wî ji sipî ye, lê ne ew qasî dirêj e.

A: Lê dayîka te yeke çawa ye.?

B: Dayîka min yeke zirav e. Bejna wê navçe ye, porê wê zer e û şimşet e. Dêmê wê dirêj û zerîni ye. Gulfîyên wê dirêj in. Çavên wê sût in.

A: Birayê te yekî çawa ye?

B: Birayê min yekî bejnîbilind e. Dayîka min divêje: "Bejna wî tital e, dêmê wî spêhî ye. Ew dişêve kalikê xwe."

A: Lê xwîşka te yeke çawa ye?

B: Xwîşka min? Pîrika min divêje: "Nevîya min xaneke tew e. Ew yeke bejn qendîl e, nav zirav e. Tilî- pêçîyên wê dirêj in, bona gustîlka ne. Gerdena

Çalışmalar

1. "Kirin, av dan, xwarin, xistin" feillərini keçmiş bitmiş zamanda yazın.

Min kiribû Min av dabû Min xwaribû Min xistibû

Te...

2. Feilləri lazım olan zamanda yazın.

1.Naha ez difiroşim. 2. Tu hatinê min (firotin). 3. Duh min (firotin). 4. Duh tu

hatinê min (firotin). 5. İro min (firotin). 6. Sibê ezê (firotin).

3. Spêhî, tital, namilpen, rîdansişî, bejnîbilind, gulîzer, bedew, zerîni, zirav, çavreş və s. sözlərdən istifadə edib tanıdığınız adamları təsvir edin.

Ewa yeke...

Ew yekî...

4. Zend, guh, bazin, poz, xizêm, gustîlk, gerdên, tilî, morî- mircan, guhar sözlərindən istifadə edib nümunəyə uyğun cümlələri tamamlayın.

Bazin bona zendan e. Guhar bona Xizêm bona Morî- mircan bona

Gustîlk bona

Təkrar üçün çalışmalar

1. "Girîyan", "ketin", "westîyan"

Gavek berbi Zimanê Kurdî KURD dilinə doğru bir addım

wê sipî ye bona morî mircana ye, zenda wê zer e bona bazina ye. Pozê wê biçûke bona xizêma ye. Guhên wê bona guharên bi şirik in."

Her dema pîrika min awa dibêje em bi gotinên wê dikenin. Lê ewa talaşa xwe jî nake.

Ferheng 31

1. emrda mezin- yaşca böyük
2. temen(m,-ê)- yaş
3. pişt(f,-a) – bel, kürek
4. kûz- əyri
5. kûz bûyîn-əyilmək
6. piştîkûz- qozbel
7. birî (m,-yê) - qaş
8. bijang(m,-ê) - kirpik
9. qemer- qaraşın, qarabuğdayı
10. talaş(-a xwe) kirin- vecinə almaq

11. tital – nazik, incə
12. spêhî- qəşəng
13. zerîni- sarışın
14. şêvîyan(şêv)- oxşamaq
- 15.xan(m-ê; f-a)- xan, xanım
16. tew- tam, mükəmməl
17. qendil(f,-a)- şamdam
18. tilî(f,-ya)- barmaq
19. pêçî(f,-a)- barmaq
20. garden(f,-a)- boyun
21. morî(f,-a)- muncuq
22. mircan(f,-a)- mircan
23. zend(f,-a)- bilək
24. bazin(m,-ê)- biləzlik
25. xizêm(f,-a)-qərənfil
26. guhar(f,-a)-sırğa
27. bi şirik- saçaqlı
28. parmend - fayda
29. mirin – ölmək
30. çê kirin- düzəltmək
- 31 jehr(f,-a) –zəhər

Xarici və daxili təsvirə verilən bəzi model suallara baxın:

Ez yekî (yeke) çawa me? (Mən necəyəm?)

Tu yekî (yeke) çawa yî? (Sən necəsən?)

Ew yekî çawa ye? (O necədir?) Ewa yeke çawa ye? (O necədir?) Ewana çawa nin? (Onlar necədirlər?)

təsirsiz feillərini keçmiş bitmiş zamanda yazın.

Ez girîyabûm Ez westîyabûm Ez ketibûm

Tu... Tu... Tu ...

2. Cümlələrə "bûyîn" feilinin keçmiş bitmiş zamandakı sonluqlarını əlavə edin.

Ez serketi... Em serketi...

Tu serketi... Hûn serketi... Ew(a) serketi... Ewana serketi...

3. Bînh kirin, xwast, girtin, xwarin, xistin feillərini əvvəl A) keçmiş sadə zamanda, sonra B) indiki bitmiş zamanda yaz.

A) Min bîhn kir Min xwast Min girt Min vexwar Min xist

Te...

B) Min bîhn kirîye Min xwastîye Min girtîye Min vexwarîye Mln xistîye

Te...

Bi kurdî biaxifin
Dialoqu oxuyub oxşar dialoqlar qurun və feilləri indiki bitmiş zamanda işlədin.

A: Te derî vekirîye? – B: Erê, min derî vekirîye.

A: Te iro ew dîtîye? - B: Na, îro min ew nedîtîye?

A: Te ji wêra guhar stendîye?- B: Erê, min stendîye. Min guhar jî stendîye,bazin jî...

A: Te dar av dane?... B:

Gotinên pêşîyan (Atalar sözləri)

1. Bejna wî zer e, dilê wî jehr e. (Görünüşü qızıldır, ürəyi zəhərdir = Üstü bəzək, altı təzək).

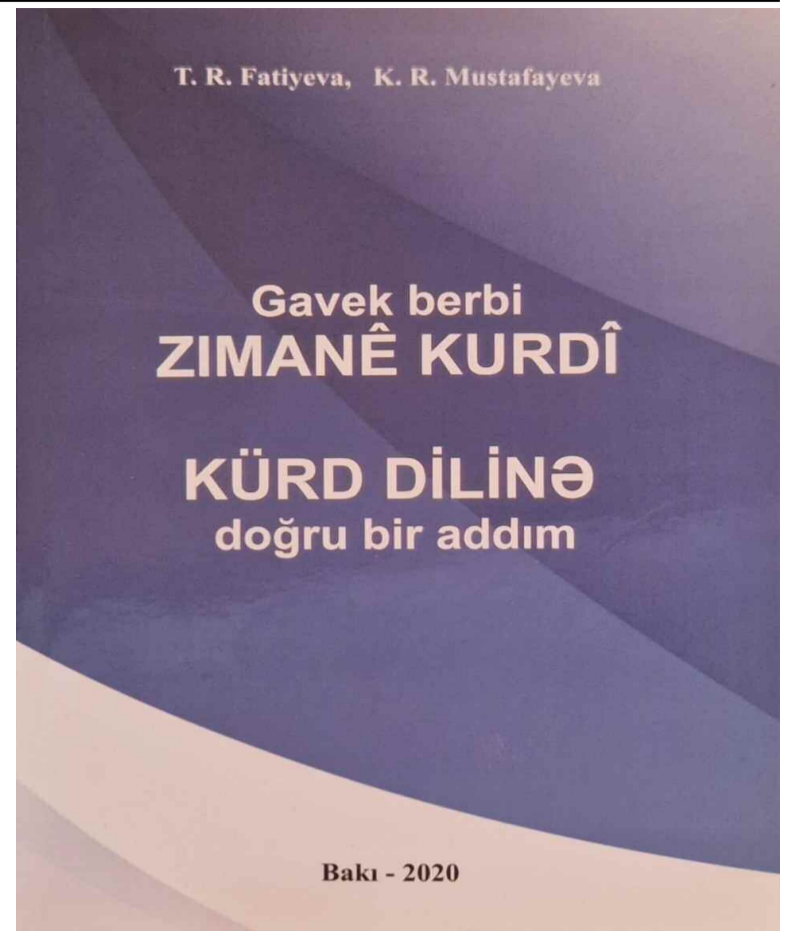
2. Ez miri me, kes tune min bigirî. (Mən ölmüşəm ağlayanım yoxdur. Pis vəziyyətə düşmüş adam haqda deyilir).

Qrammatika: 1.Təsiri feillərin (tamamlıqsız) keçmiş bitmiş zaman forması.

2.Təsiri feillərin (tamamlıq ilə) keçmiş bitmiş zaman forması.

3. Təyin budaq cümləsi.

1. Təsiri feillərin (tamamlıqsız) keçmiş bitmiş zamanını düzəltmək üçün bû- tün şəxslərdə feili sifətin

sonuna "bûyîn" feilinin keçmiş sadə zamandakı 3-cü şəxs forması olan "bû" sonluğu əlavə edilir. Bu zaman mübtədə obyekt halda olur "Şuştin" feilinin keçmiş bitmiş zamanda təsiri.

tək cəm

Min şuştibû (Mən yumuşdum) Me şuştibû (Biz yumuşduq)

Te şuştibû (Sən yumuşdun) We şuştibû (Siz yumuşdunuz) Ew(ê) şuştibû (O yumuşdu) Ewana şuştibû (Onlar yumuşdular)

"Dexistin" (çıxarmaq) feilinin təsiri.

tək cəm

Min dexistibû (Mən çıxartmışdım) Me dexistibû (Biz çıxartmışdıq)

Te dexistibû (Sən çıxartmışdın) We dexistibû (Siz çıxartmışdınız)

Ew(ê) dexistibû (O çıxartmışdı) Ewana dexistibû (Onlar çıxartmışdılar)

Bu zamanın inkarını düzəltmək üçün əsas feilin əvvəlinə "ne-" inkar şəkilçisi yazılır.

Min nexwaribû (Mən yeməmişdim) Te nexwestibû (Sən istəməmişdin)

Min dernexistibû (Mən açmamışdım) Te rênekiribû (Sən yola salmamışdın)

2. Təsiri feillərin (tamamlıq olan forma) keçmiş bitmiş zaman formasında feili sifətin sonuna tamamliğin şəxs və kəmiyyətinə uyğun "bûyîn" feilinin keçmiş sadə zaman sonluqları əlavə edilir. Xəbər tamamliq ilə uzlaşır. Mübtədə obyekt halda olub kî? çî? suallarına, tamamliq isə adlıq halda olub kî? çî? suallarına cavab verir.

Mübtədə→ez.....bûm. Mübtədə→tu.... bûyî Mübtədə→ewbû M ü b t ø d a → e m b û n Mübtədə→hûnbûn Mübtədə→ewana..... bûn

Ewî ez dîtibûm. Min tu dîtibûyî. Min ew dîtibû Min hûn dîtibûn

Te ez xistibûm. Min tu xistibuyî Te ew dîtibû . Me ewana dîtibûn

Ewana ez dîtibûm. Ewana tu

dîtibûyî Ewana ew dîtibû Min hûn dîtibûn

Sosinê ez dîtibûm Sosinê tu dîtibûyî Sosinê ew dîtibû Sosinê hûn dîtibûn

3. Təyin budaq cümləsi.

Təyin budaq cümləsi baş cümləyə ya, yê, yên, ku, li ku kimi bağlayıcılar ilə birləşir.

Pirtûka ku min duh stend ev e. Kîjan pirtûk? Pirtuka ku min duh stend.

Em gêhêştine wî bajarî li ku birayê min dijî. Em gêhêştine kîjan bajarî?

Kurdan gellek xizmet li wan welatan kirine li ku salên dirêj jîne. Kurdan gellek xizmet li kîjan welatan kirine?

Têkst

Havîn bû. Berî hatina havînê hemû der - deşt, çîya, zozan, baxçe hêşin bibûn. Di nava baxçanda bêjimar kulîkên sor, zer, sipî vebûbûn. Li ser daran gellek fêkî hebûn. Berî çûyîna ser kar bavê Mîrxan got:

–Duh ez li baxçe gerîyam. Min daran nêhêfî. Sêv sor bibûn. Zerdele zer bibûn û gêhêştibûn. Hurmê û tirî hê negêhêştibûn. Kulîkan gulên reng-rengî vekiribûn. Gera nava bêxçe pîrr xweş bû, lê li wir gellek karên nekîrî jî hebûn. Paşê ewî gotinên xwe domand:

–Mîrxan, sibê here sêvan, zerdelan, gêlazan beravke û wana têke nava sandoqan(ucran). Hurmê, şivtele, bînok û tirî hê negêhêştine. Darên hurmêyan, şivtelan, gêlazan, bînokan û mewê tirîyan avde. Darên hinaran av mede. Darên hinaran gellek av hez nakin.

Sibê Mîrxan merreke tûj hilda çû nav bêxçe. Ewî bi merrê dora daran veda, axa dora daran vî alf, wî alf kir ku av bin daran beravbe. Car-caman merra destê wî li ber tirêjên tavê dibiriqî. Mîrxan rex darên hinaran ra dabirî berbi darên hêjîran çû. Jêra baxçê fêkîyan bostanê wan jî hebû, li wir wana tomatoes, bîber, tivrik, pîvaz, xîyar, nok, nîsk, silq, gizêr, kelem jî çandibûn. Cî-cîna li nava bostîn gîhayên

AZƏRBAYCAN TARİXİNDƏN SƏHİFƏLƏR AZƏRBAYCANDA ŞƏDDADİ KÜRD DÖVLƏTİ

(Əvvəlki ötən saylarımızda)

Şübhəsiz ki, Şəddadilər dövlətində "əmir" adlanan hökmdardan başqa, ölkənin maliyyə-inzibati işlərini idarə etmək üçün digər vəzifələr də olmuşdur. Xüsusilə, o zamanın bütün Orta Şərqi və Azərbaycan feodal dövlətlərində olduğu kimi, Şəddadilər dövlətində də vəzir vəzifəsi mövcud idi. Qətranın mədh etdiyi şəxslərdən biri də Arranda yaşamış və Ləşgərinin yanında olan Əbülmüəmmər Qasımdır. Qətran Əbülmüəmmər Qasıma bilikli, cəsarətli bir adam kimi tərifləyərək ölkənin abadlaşması və xalqın asayişini ondan tələb edir. Qətran yazır ki: "Əbülmüəmmər pəhləvan, elm və dinin güneşidir". Qətranın qəsidəsində Əbülmüəmmərin tutduğu vəzifə aydın deyil. Lakin Kəsrəvi onu "ustad" adlandırır və Ləşgərinin vəziri, köməkçisi olduğunu təsvir edir. Kəsrəvi qeyd edir ki, o zamanın vəzirliyinin bir çoxu həm cəsur, həm məlumatlı, həm də dərin biliyə malik olmuşlar (Kəsrəvi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 26-27) II Ləşgərinin dövründə

ziar Rəvvadilər dövlətinə, habelə Arrana hücum və basqın edirdilər. Bundan başqa, Qətran Təbrizinin Ləşgəriyə ithaf etdiyi qəsidələrdən görüldüyü kimi Ləşgəri Fəzl kimi gürcü və erməni hakimləri ilə bir neçə müharibədə iştirak edərək qələbə çalmışdır (Qətran Təbrizi. Divan). Zərər və ziyanlar görmüş Fəzlin və Məmlanın intiqamını onlardan almışdır. Qətranın qəsidələrini birində göstərilir ki, Ləşgəri "bir qoşunu elə qırdı ki, onu ölüm qıra bilməzdi, bir qalanı elə qopardı ki, onu fələk qopara bilməzdi". "Əgər Fəzlunun qoşunu həmin yerdə yixilmişdisa. o düşmənin şahını da həmin yere yıxdı və arzularının düşməni yerə sərdi". Qətran bu qəsidələrdə Ləşgəri qoşunlarının şücaət və müharibələrin necə aparılmasından bəhs edərək onu bədi tərzdə təsvir edir. Qətran göstərir ki, "Cahan padşahı müharibə etməyə bel bağladı". "Ağac yarpağından, yağmur damllarından artıq, malmülk ilə qoşun topladı". Düşmən padşahının "atıları tamamilə erməni və abxaz pəhləvanları idi,

başladılar". "Padşah qalibiyət ilə oradan çıxdı". Ləşgəri oradakı meşənin ətrafında şadlıq etdikdən sonra, düşmənlərin yurdunu dağıtmağa və yandırmaya getdi. Burada göstərilir ki, düşmən qoşunları çox yüksək bir dağın başında idi. Ləşgərinin qoşunları onları aşağı enməyə məcbur edib, ürəklərini qılıncı yumşaltdılar. Onların ürəkləri oxlara nişan oldu. "Zamanın

ba, müzəffər, qalib baxtılı, xeyir ulduzu". Məlum olduğu kimi, Baqrat Tiflisi mühasirə etdiyi zaman, Tiflis hakimi Cəfər ibn Əli Ləşgəri ilə ittifaq yaratmışdı. Baqrat yaranan vəziyyətdən qorxaraq Cəfərlə sülh etməyə məcbur olmuşdu. İbn əl-Əsir "abxazların Tiflisi mühasirə etmələri və onların geri çəkilmələri haqqında" məlumat verərək yazır ki, "429 (1037/8)-cu

Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və

şahı onların əmirlərini əsir etdi". Qətran qeyd edir ki, düşmən qoşunu sayca çox olmasına baxmayaraq məğlub oldu. Ləşgəri "din tacını Güneşə qaldırdı". Qətran Təbrizinin bədii şəkildə təsvir etdiyi bu tarixi hadisə haqqında bir sıra müəyyən olmayan və qaranlıq qalan cəhətlər də vardır. Kəsrəvi təəccüblə qeyd edir ki, gürcü və erməni tarixlərində Qətranın təsvir etdiyi bu hadisələr haqqında məlumat yoxdur (Kəsrəvi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 20). Bizcə, Qətranın şer şəklinə, bədii tərzdə təsvir etdiyi tarixi hadisələr inandırıcıdır. Lakin onların bəzilərinə bədii təsvirin tələbinə görə mübaliğəyə yol verilmişdir. Gürcü və erməni tarixlərində bu hadisənin təsvir edilməməsinin səbəbləri də tamamilə aydındır. Bir qayda olaraq orta əsr gürcü və erməni tarix yazanları öz feodallarının məğlubiyyətləri haqqında məlumat verməkdə ehtiyatlı davranmışlar. Burada da Qətran Təbrizinin göstərdiyi kimi, görünür qoşun başçısı əsir düşdüyü və məğlubiyyətə uğradığı üçün orta əsr sənəqləri bu hadisəni yazmaqdan imtina etmişlər. II Ləşgərinin Tiflis hakimi əmir Cəfər ilə ittifaqda olduğu zaman gürcü çarı Baqratla müharibə etməsi haqqında Qətranın əmir Cəfərə ithaf etdiyi qəsidə də məlumat verilir. Bu qəsidədə göstərilir ki, Ləşgəri "Qiyamətə qədər ondan üz çevirməz", "onun xidmətindən ötrü Arran padşahı dava üçün öz qoşunlarını hazırlayaraq yola saldı". Qətrana görə bu müharibə azər ayında başladı və bunun nəticəsində "onların qoşununu darmadağın edib, bütün torpaqlarını tamamilə alt-üst etdilər". Ona görə Qətran Ləşgəriyə müraciət edərək deyir: "Mərhəbə, ölkə fəth edən, düşməni əsir tutan, mərhə-

ildə Abxaz çarı Tiflisi mühasirə etdi, ancaq əhali ona möhkəm müqavimət göstərdi, lakin o, mühasirəni davam etdirdi və sıxışdırdı. Şəhər əhalisi ərzaq və sair ehtiyat şeyləri qurtaranda Azərbaycana adam göndərərək müsəlmanlardan kömək və hərbi yardım istədilər. Lakin abxazlar oğuzların Azərbaycana gəldiklərini və onların ermənilərlə necə rəftar etdiklərini eşitdikdə bərk qorxdular və Tiflisdən geri çəkildilər". (İbn əl-Əsir. Göstərilən əsəri, IX cild, səh. 170). Görüldüyü kimi, İbn əl-Əsir Baqratın Tiflis mühasirəsindən vaz keçməsinə oğuzların hücumları ilə izah edir. Qətran Təbrizi isə, yuxarıda göstərdiyimiz kimi Ləşgərinin Tiflis hakimi Cəfərlə ittifaq yaradaraq abxazların üzərinə hücum edib onları məğlub etdiyini göstərir. Bizcə, hər iki müəllifin göstərdiyi amilləri qəbul etmək olar. Çünki bunlar biri digərini inkar etmir, əksinə tamamlayır. Bundan başqa, Qətran Təbrizinin şerlərindən aydın olur ki, II Ləşgəri gürcü çarı ilə iki dəfə müharibə etmiş və hər iki müharibədə qələbə çalmışdır.

II Ləşgərinin hakimiyyəti dövründə Azərbaycana oğuzlar, səlcuqlar hücumu keçmişdir. Səlcuqlar 1038-ci ildə Nişapurunu tutmuş, sonra İrana, İraqa və Kiçik Asiyaya hücum etməyə başlamışdılar. Toğrulun qardaşı İbrahim Yinal 440 (1048/49)-cu ildə rumlulara qarşı hücumu keçmişdi (İbn əl-Əsir. Göstərilən əsəri, IX cild, səh. 203). Lakin bizim istifadə etdiyimiz "Cami əd-düvəl" əsərinin "Şəddadilər", "Tarix əl-Bab və Şirvan" fəsilərində, habelə Qətran Təbrizinin qəsidələrində türklərin, oğuzların II Ləşgərinin hakimiyyəti dövründə Gəncəyə hücum etdikləri haqqında məlumat verilmir. Münəccimbaşının "Cami əd-düvəl" əsərinin "Tarix əl-Bab və

Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla qeyd edilir. Lakin məlum olur ki, 437 (1045/46)-ci ildə Şirvanşah Qubad oğuz türklərinin qarşısını almaq üçün bir sıra tədbirlər görür, Şamaxı (Yezidiyyə) şəhərinin ətrafına yonulmuş daşdan möhkəm hasar çəkdirir və demir qapı düzəldir (Münəccimbaşı. Cami əd-düvəl. Tarix əl-Bab və Şirvan" fəslində "oğuz hücumları" haqqında çox ehtiyatla q

ERMƏNİLƏRƏ QAN UDDURAN KÜRD QADIN, QAÇAQ NƏBİNİN DOSTU "KİŞİ TAVAT" LƏQƏBLİ TAVAT HÜMBƏTOVA

Tarix bir çox xalqlar arasında müharibələrə şahidlik edib. Qanlı savaqlar yüz minlərlə, milyonlarla insanın həyatının sonunu gətirib. Ermənilərin Azərbaycan xalqına qarşı ötən əsrin əvvəllərindən başlayan və bu günə qədər davam edən qətləmləri, soyqırımları da bu qəbildəndir.

Amma bədnam qonşularımızın cavabını verən, qisası qiyamətə qoymayan qəhrəmanlarımız da hər zaman olub. Belə qəhrəmanlarımızdan bir də Tavat Hümbətovadır.

O, günahsız doğmalarına böyük müsibət yaşatmış ermənilərə elə dərs verib ki, xain qonşularımızın indiki nəslə də bunu unutmayıblar.

Zəngəzur qadınlarından olan Tavat Hümbətova torpaqlarımıza göz dikib, soydaşlarımıza diş qıcayan ermənilərə layiqli cavab verməkdə, at oynatmaqda, güllə atmaqda, elinin-obasının qeyrətini çəkməkdə kişilərdən geri qalmayıb.

Tavat Hümbətova 1898-cı ildə (bəzi mənbələrə görə 1897-ci ildə - A.T.) Yelizavetpol quberniyasının, Zəngəzur qəzasında (İndiki Qubadlı rayonunun Əliyanlı kəndində) böyük ad-san qazanmış kürd Haralı Kərbəlayı Məmmədin ailəsində dünyaya göz açıb. Onun Vətənə layiqli övlad, qəhrəman qadın kimi yetişməsində atasının çox böyük rolu olub.

Dövrünün bir çox elmlərini mənimsəmiş, ərəb və fars dillərini mükəmməl öyrənmiş Kərbəlayı Məmməd ömrünün yarısını qaçqınlıqda keçirib. O, Azərbaycanın el qəhrəmanı Qaçaq Nəbi ilə də yaxın dost olub. O, qaçaq dostuna və onun tərəfdarlarına gizli dəstək verib.

Kərbəlayı Məmmədin Tavat adlı qızı ilə yanaşı, Həsən və Həsənəli adlı iki oğlu da olub. Mənbələrdə hər iki oğul mübariz, vətənpər kimi xarakterizə edilir.

Tavat Hümbətovanın dünyaya gəldiyi Haral kəndi erməni sakinlərin çoxluq təşkil etdiyi Xozabirdlə qonşu idi.

Məkrli niyyətlərinə nail olmağa çalışan ermənilər Ermənistanla Dağlıq Qarabağın sərhədlərini birbirinə yaxınlaşdırmaq üçün Xozabirddən sərhəd dirəklərini çıxararaq Fərəcan kəndinin yaxınlığındakı Topağac deyilən yerdə basdırırlar. Həsənəli yaranmış vəziyyətlə bağlı müvafiq yerlərə məlumat verir. Bunun heyfəni almaq istəyən ermənilər Məmməd kişinin oğullarına tələ qururlar. Həsən və Həsənəli Məmməd kişinin Xozabirddən olan erməni tanışını nalbənd Sərkisin evində öldürürlər.

Onlar qardaşları qətlə yetirməzdən əvvəl bellərinə qaynar samovar bağlayırlar. Sonra isə kürəklərinin bişmiş ətindən kəsib onlara yedizdirməyə çalışırlar. Buna nail ola

bilmədikdə qardaşları ölənə kimi tikə-tikə doğrayırlar.

Məmməd kişi və harallılar Həsənəli Həsənəlinin ermənilər tərəfindən qəddarlıqla qətlə yetirilmələrindən bir neçə gün sonra xəbər tuturlar. Sakinlər günahsız həmkəndlilərinin qisasını alacaqlarına söz verirlər.

Lakin Tavat onlara etiraz edir. O, özü qardaşlarının qisasını alacağına and içir.

Qardaşların meyiti kəndə gətirilərək dəfn edilir. Tavat qardaşlarının dəfnindən sonra Qaçaq Nəbinin

həyat yoldaşı olan Həcərini yanına gedirərək ondan xeyir-dua alır.

Tavat qardaşlarından birinin nişanlığının paltarını geyinib qəbrə üstündə and içdikdən Xozabird kəndinin yaxınlığında - Topağacda pusqu qurur. Bir neçə gün sonra Sərkis oğlu ilə birlikdə ərazidə görünür.

Tavat əvvəlcə oğlunu, sonra isə Sərkisi öldürür. Onların harayına gələn erməniləri də güllələyən Tavat evə qayıdır. Atasını Kərbəlayı Məmməd qızını həyətdə qarşılayaraq, alından öpür. Onlar çox yaxşı başa düşürdülər ki, ermənilər onlara qarşı yeni qətləmlər törədəcəklər. Nəticədə iki kəndin sakinləri arasında növbəti qanlı mübarizə başlayacaq. Çox götür-qoy etdikdən sonra Məmməd kişi qızı ilə birlikdə kəndi tərk edir.

Atası ilə birlikdə kəndi tərk edən Tavat bir müddət gah Arazın o tayında, gah da bu tayında gizlənir. Müasirlərinin sözlərinə görə o, əyninə kişi libası geyir, belinə kəmər yerinə

patrondaş bağlayar, çiyində tüfəng gəzirmiş. Köç vaxtı günlərini dağda-daşda keçirən cəsur qız əli qardaşlarının qanına batmış, habelə azərbaycanlılara qarşı cinayətlər törətmiş bir çox erməni öldürür.

Tavatın ailə qurmadığı bildirilir. Mənbələrdə qeyd edilir ki, zəhminə görə, onu yaxından tanıyan bəzi oğlanlar Tavata ürək açma bilmirlər. Bəzi mənbələrdə isə ("Laçın yurdu" jurnalı, №3) Tavat Hümbətovanın nişanlığının toy ərəfəsində ermənilər tərəfindən öldürüldüyü deyilir. Deyilənə görə, Tavat ermənilərin yaşadığı Diğ kəndinə hücum edərək nişanlığını öldürən Hamparsunu, dörd oğlunu və bu cinayətdə əli olan digər şəxslərin hamısını güllələyib. Bu qəhrəmanlığından sonra onu "Kişi Tavat" deyər çağırmağa başlayıblar.

On ildən çox qaçaqlıq həyatından sonra Tavat doğulduğu kəndə qayıdır. Sovet dövrünün hakimiyyət mənsuqları ermənilərə qan uddurmuş qadına və onun atasına toxunmur.

Əksinə, Qubada Səməd Ağamalı oğlunun savadsızlığı ləğv etmək üçün təşkil etdiyi məktəbdə təhsil alan Tavat Hümbətova ölkənin idarəetmə strukturlarında çalışmağa da müvəf-

fəq olur.

Alxaslı kəndinin qəza icraiyyə komitəsinin sədri vəzifəsinə təyin edilən Tavat xanım kəndin abadlaşmasında, kolxoz təsərrüfatının təşkilində, ambarların, ictimai tövlələrin, məktəbin tikilməsində, əhali arasında savadsızlığın ləğv edilməsində mühüm xidmətlər göstərib.

Xeyli müddət Kəlbəcər, Ağdam, Laçın rayon qəza icraiyyə komitələrinin sədri vəzifələrində çalışıb. Bir neçə dəfə kənd sovetinə, rayon sovetinə deputat seçilib.

Şübhəsiz ki, qəhrəmanlığı ilə ad çıxarmış qadının işgüzar və vətənpərvərliyi də dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. Tavat Hümbətova bir neçə dəfə orden və medallarla, fəxrifərmanlarla təltif olunub. Azərbaycan Kommunist Partiyasının üzvü olmuş qadın sonralar dövlət qulluqçusu təqaüdünü alıb.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Vüqar Həsənov Teymur Müskanlı

Xuraman Camalqızı

Gözəl Şuşam...!!!

Qəhrəmanlıq salnaməsi yazıldı,
Gözəl Şuşam !!! Azadlığın mübarək...!!!
Qudrətimiz tarixlərə qazıldı,
Qədim Şuşam !!! Azadlığın mübarək ...!!!

"Cıdır Düzü" !!! axın - axın qonağın,
Azad oldu illərin qan çanağı,
Dalğalandı ay ulduzlu bayrağın,
Gözəl Şuşam !!! Azadlığın mübarək...!!!

Nər oğullar qarşı durdu dayandı,
" Cıdır düzü" ,uca dağlar Qalandı,
" Xarı bülbül" ətir saçdı, oyandı,
Gözəl Şuşam !!! Azadlığın mübarək ...!!!

Əsgərinin komandirin gününü,
Alidi , Baş Kamandanın gününü,
Odlar yurdu, qızıl danın gününü,
Gözəl Şuşam !!! Azadlığın mübarək...!!!

Musiqinin sədalari altında,
Yüksək şüar ,nidaların altında
Qayıdışın ədalari altında,
Gözəl Şuşam !!! Azadlığın mübarək...!!!

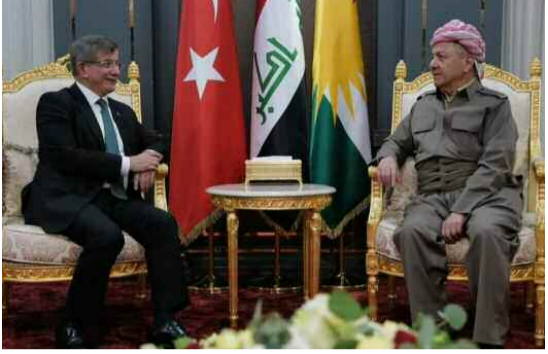

Adil Cefakes

Ay doğma şəhərin qerib adamı,
Kimi axtarırsan, kimi gezirsən?
Axı bu şəhərdə kimin var sənin,
Nədən küçələrdə əsir-yesirsən?
Anan bu şəhərdə doğmayıb səni,
Atan bu şəhərdə doğulmayıbdı,
Baban bu şəhərdə doğulmayıbdı.
Kənddədir sımşarın, kənddədir elin,
Oban bu şəhərdə doğulmayıbdı.
Burda küçələrə yad gələcəksən,
Burda gecələrə yad gələcəksən.
Burda gecələrin üzü soyuqdu,
Burda küçələrin üzü soyuqdu.
Burda yayın günü üşüyəcəksən.
Sənin ətrafından sağ ilə, solla,
Dalanla, küçəylə, səkiylə, yolla
Hamı dağılıcaq, görəcəksən ki,
Ətrafin bomboşdu, küçədə təksən.
Şəhərin havası boğacaq səni,
Hündür göydələnlər sıxacaq səni,
Hündür binalarda yanan işıqlar,
Sənə pəncərədən göz eyləyəcək.
Eyvandan boylanmış bir şəhər qızı,
Qəlbini yandırır köz eyləyəcək.
Elə təkbaşına yeriyəcəksən,
Getdiyən küçəylə sən ağır-ağır.
Metrodan qarışqa yuvası kimi,
Baxıb görəcəksən adamlar çıxır.
Beləcə çəkilib gedəcək hamı.
Ay doğma şəhərin qerib şairi,
Ay doğma şəhərin qerib adamı!

Başkan Barzani Davutoğlu ile görüşdü

Başkan Mesud Barzani, eski Türkiye Başbakanı Ahmet Davutoğlu ile bir araya

geldi. Bugün (22 Kasım 2024 Cuma günü) Başkan Barzani, bu yıl beşincisi düzenlenen "Orta Doğu Barış ve Güvenlik Forumu (MEPS2024) kapsamında eski Türkiye Başbakanı Davutoğlu ile görüştü.

Orta Doğu'daki son gelişmeler ve zorluklar hakkında görüş alışverişinde bulunduğu görüşmede, terörizmin yeniden canlanması tehdidi ile bölgede barış ve güvenlik sürecini iyileştirmeye ve barışı korumaya yönelik tedbirler ele alındı.

Bu yıl Duhok Kürdistan Amerikan Üniversitesi tarafından beşincisi düzenlenen Beşinci Orta Doğu Barış ve Güvenlik Forumu (MEPS2024), 22 Kasım 2024 Cuma günü saat 10.00'da başlayıp, 23 Kasım Cumartesi günü de devam edecek.

Kürdistan Bölgesi'nde nüfus sayımı- Kerkük Valisi halka çağrıda bulundu: Evlerinizden ayrılmayın

Kerkük Valisi Rebwar Taha, Kürdistan Bölgesi ve Irak'ta devam eden nüfus sayımının ikinci gününde Kerküklülere evlerinde kalmaya çağırdı.

Vali Taha, Kerkük'te düzenlediği basın toplantısında, "Bir kez daha, tüm Kerkük halkını evlerinde kalmaya çağırıyorum. Evlerinizde kalmanız sürecin başarısını garanti eder" dedi.

Taha, nüfus sayımında elde edilecek olan verilerin ekonomik ve sosyal planlama-kalkınma amacıyla kullanılacağını vurgulayarak, sayımın "Kerkük'ün demografik yapısını değiştirme planının bir parçası olduğu" yönündeki iddiayı reddetti.

Vali Taha, "Bir kez daha tekrar ediyorum: Bu nüfus sayımı, bütçe payımız, istihdam ve Kerkük'ün ulusal elektrikten alacağı pay açısından, ekonomik geleceğe dair fayda sağlayacak" diye konuştu.

Dün sosyal medyada, Irak Anayasası'nın 140. Maddesi kapsamındaki tartışmalı bölgelerde yerel halkın, kayıt altına alınmak üzere toplu halde illerine döndükleri ve nüfus sayımı yoluyla Kerkük'ün demografik yapısını değiştirme girişimleri olduğuna dair iddialar yer aldı.

Bazı Arap ve Türkmen partiler de Kürtlerin geri dönmesi nedeniyle ilde nüfus sayımının durdurulması çağrısında bulunan açıklamalar yaptı.

Vali Taha, bu tür söylentileri yayanları "mezhepçilik ve milliyetçiliği" körüklemekten kaçınmaya çağırarak, "Biz Kerkük yönetimi olarak tek bir amaç için çalışıyoruz ve bu da Kerkük'ün bileşenlerinin bir arada yaşamasını sağlamaktır" dedi.

17 noyabr Azərbaycan Milli Dirçəliş Günüdür

17 noyabr Azərbaycanda Milli Dirçəliş günü qeyd olunub. Asasmedya.info xəbər verir ki, bu günün tarixi 1988-ci ilin 17 noyabrında başlayıb.

1988-ci il noyabrın 17-də Azadlıq meydanına toplaşan yüz minlərlə insan keçmiş sovetlərin Azərbaycana yönəlik ikili standartlara söykənən siyasətinə etiraz edib.

Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiası irəli sürməsi, Dağlıq Qarabağda yaşayan ermənilərin açıq separatçılıq hərəkatı, bu proseslərin Ermənistan və Dağlıq Qarabağda yaşayan yüz minlərlə azərbaycanlının öz yurd-yuvasından qovulması ilə nəticələnməsi Meydan hərəkatının əsasını qoyub. Moskvanın və o zamankı yerli hakimiyyət orqanlarının siyasəti nəticəsində meydana çıxan bu problemlərin qarşısını almaq təşəbbüsünü üzərinə götürən xalq 1988-ci il noyabrın 17-də Bakının mərkəzi meydanına toplaşaraq fasiləsiz kütləvi etiraz aksiyasına başlayıb. 17 gün aramsız davam edən, milyonlarla insanın qatıldığı bu aksiyaya həm də keçmiş

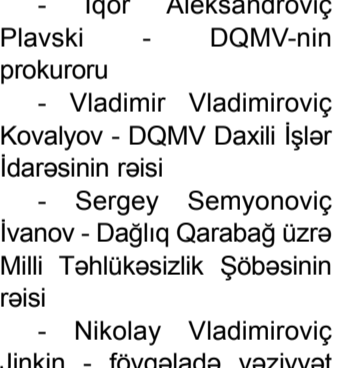

SSRI-də ən irimiqyaslı etiraz aksiyası idi. SSRİ-nin süqutu prosesini araşdıran yerli və xarici tədqiqatçıların böyük əksəriyyəti bu prosesdə Azərbaycanda başlayan prosesin mühüm rol oynadığını qeyd edirlər. Dekabrın 4-dən 5-nə keçən gecə ümumxalq mitinqi sovet qoşunları tərəfindən dağıdıl-

sa da, bu, Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpasında mühüm mərhələ kimi tarixə həkk olunub.

Milli Dirçəliş Günü Azərbaycanda dövlət səviyyəsində qeyd olunsada, 2006-cı ilin dekabrında qanunvericiliyi edilmiş müvafiq dəyişikliklərə əsasən iş günü sayılır. asasmedya.info

Qarakənd faciəsindən 33 il ötdü

Azərbaycanın müstəqillik tarixinin ən faciəli hadisələrindən birinin ildönümüdür. Qarakənd faciəsi – 28 il ötür.

Dəhşətli faciədə xalqımızın layiqli övladları həyatlarını itirdilər.

1991-ci il noyabrın 20-də Xocavənd rayonunun Qarakənd kəndi üzərində "Mi-8" vertolyotunun ermənilər tərəfindən vurulmasından 28 il ötür.

Vertolyotun vurulması nəticəsində Azərbaycanın bir çox dövlət xadimləri və jurnalistlər həlak olublar. Həlak olanlar arasında dövlət katibi Tofiq İsmayılov, baş prokuror İsmət Qayıbov, dövlət müşaviri, sabiq daxili işlər naziri Məhəmməd Əsədov, millət vəkili Vaqif Cəfərov, Vəli Məmmədov, baş nazirin müavini Zülfü Hacıyev, Prezident Aparatının şöbə müdiri, jurnalist Osman Mirzəyev, Qazaxıstan daxili işlər nazirinin müavini Sanlal Serikov, Azərbaycan Dövlət Televiziyasının jurnalisti Alı Mustafayev də var. Ümumilikdə qəza nəticəsində 22 nəfər həlak olub.

1991-ci il noyabrın 20-də "Mi-8" hərbi vertolyotunda həlak olanları bir daha xatırladıq:

- Tofiq Kazım oğlu İsmayılov - dövlət katibi
- İsmət İsmayıl oğlu Qayıbov - Baş prokuror (şəkildəki - red.)
- Məhəmməd Nəbi oğlu Əsədov - dövlət müşaviri
- Zülfü Saleh oğlu Hacıyev - Baş nazirin müavini
- Vaqif Cəfər oğlu Cəfərov - millət vəkili
- Vəli Hüseyn oğlu Məmmədov - millət vəkili
- Osman Mirzə Hüseyn oğlu Mirzəyev - Prezident Aparatında şöbə müdiri
- Qurban Hüseyn oğlu Namazəliyev - nazir müavini

rayonunun komendantı

- Sanlal Dasumoviç Serikov - Qazaxıstan DİN-in müavini
- Mixail Dmitriyeviç Lukaşov - milis general-mayoru

- Oleq Nikolayeviç Koçerev - polkovnik-leytenant
- Rafiq Məmməd oğlu Məmmədov - dövlət katibinin köməkçisi
- Alı Mustafa oğlu Mustafayev - telejurnalist
- Arif İsmayıl oğlu Hüseynzadə - AzTV-də işiqçı
- Fəxrəddin İbrahim oğlu Şahbazov - video-operator
- Vyaçeslav Vladimiroviç Kotov - vertolyot heyətinin komandiri
- Gennadi Vladimiroviç Domov - vertolyot heyətinin üzvü
- Dmitri Borisoviç Yarovenko - vertolyot heyətinin üzvü

Mesud Barzani: Her türlü barış girişimine destek veriyoruz

Başkan Mesud Barzani, Türkiye'de MHP lideri Devlet MEPS24'te yaptığı konuşmada, Bahçeli'nin sözleri ve girişimleri son-

Kürdistan Parlamento seçimleri, hükümet kurma çalışmaları, Türkiye'deki barış süreci ve daha birçok konuya değindi.

Başkan Mesud Barzani, Duhok'ta düzenlenen MEPS'te yaptığı konuşmada Türkiye'de yürütülen çözüm süreci tartışmalarına ilişkin her türlü barış girişimine destek veriyoruz. Kürtler hiçbir şekilde teröre alan açmamalı ve terörden nemalanmamalı" dedi.

Ortadoğu Barış ve Güvenlik Forumu (MEPS) bugün Duhok'ta başladı ve iki gün sürecek.

Forumun açılış konuşmasını Başbakan Mesud Barzani yaptı. Başbakanın sonra Başkan Mesud Barzani bir konuşma yaparak bölgede, Kürdistan'da ve Irak'taki gelişmelere ilişkin değerlendirmelerde bulundu.

Başkan Barzani konuşmasında Kürtlerin sürekli mücadele ettiğini belirterek "Kürtler 100 yıl boyunca inkar edildi ve Kürtler de 100 yıl boyunca direndi. Ne inkar bir sonuca ulaşabildi ne de Kürtler birilerini değiştirebildi" dedi ve devamında "Bu da bize şunu söylüyor; oturmalıyız ve barışı düşünmeliyiz" ifadelerini kullandı.

rası başlayan çözüm süreci tartışmalarına da değinen Başkan Barzani, her türlü barış girmeye için destek vermeye hazır olduklarını kaydetti.

Başkan Barzani, "Türkiye'de bir barış sürecinden bahsediliyor. Biz her türlü barış girişimine destek veriyoruz" dedi.

Devamında Başkan Barzani şu ifadeleri kullandı:

"Kürtler hiçbir şekilde teröre alan açmamalı ve terörden nemalanmamalı.

Bu, halkımız için bir intihar olur. Terörle Kürt halkına hizmet edileceğini söyleyen her kimse Kürdistan'a en büyük ihaneti yapar."

Başkan Barzani, 20 Ekim'de gerçekleştirilen Kürdistan Parlamento seçimlerine ilişkin ise şu açıklamada bulundu:

"Bir ay önce Kürdistan Bölgesi'nde tarihi bir seçim yapıldı. Herkes seçimin yapılmamasını, yapılırsa da birçok sorunun yaşanacağını bekliyordu. Ayrıca, başımızı dik tuttukları ve gerektiğinde üzerlerine düşen sorumluluğu aldıkları için Kürdistan halkına teşekkür etmem gerektiğini gerekli görüyorum. Seçimlere halkın yüzde

72'si katıldı, sonuçlar belli oldu, herkesin meşruiyetle hareket etmesini umuyoruz. Sonuçlar birkaç gün içinde komisyon tarafından açıklanacak. Bir sonraki adım Parlatonun bir an önce çalışmaya başlaması ve ileri adımlar atabilmesi için tüm partiler arasında görüşmeler yapılması olacak."

Başkan Barzani, "Gelecekte Kürdistan'da tek bölge, tek parlamento, tek hükümet ve tek Peşmerge gücünün olması için hepimizin bize destek vereceğini umuyoruz." sözünü kullandı.

Irak ve Kürdistan Bölgesi genelinde 20-21 Kasım tarihlerinde gerçekleştirilen genel nüfus sayımının siyasi olmadığını ve 140. maddenin kapsadığı bölgeleri etkilemeyeceğinin vurgulandığını hatırlatan Başkan Barzani, nüfus sayımı sonuçlarının federal hükümetin gelecekte planlarını düzenli ve bilimsel bir şekilde formüle etmesi konusunda büyük bir netlik sağlayacağı değerlendirmesinde bulundu.

Mesud Barzani, "Bu demokrasidir. Kürdistan Bölgesi seçimleri, nüfus sayımı ve bir yıldan az bir süre sonra federal seçimlere gidiyoruz. Bir sonraki federal seçimlerin iyi geçmesini ve Kürdistan Bölgesi seçimlerinin deneyiminden faydalanmalarını umuyoruz." diye konuştu.

Hiçbir sorunu zorla çözmenin mümkün olmadığını ve Kürdistan Bölgesi Hükümeti ile federal hükümet arasında iyi bir ilişki olduğunun altını çizen Başkan Barzani, iyi niyet olduğu takdirde çözülmeyecek sorun olmadığını vurguladı.

Orta Doğu'da yaşanan sorunlara da değinen Başkan Barzani, Lübnan ve Gazze'deki savaşın çok üzücü olduğunu ve en önemlisinin Irak'ın bu savaşa dahil olmaması olduğunu belirtti.

Hoşyar Zebari: İsrail'in Irak'a yönelik saldırısı tahmin edilebilir

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Politbüro Üyesi Hoşyar Zebari, "Pek çok tarihçi ve stratejist,

çok kutuplu sistem ve Ukrayna'daki savaşlar, Tayvan'ın Çin ve diğer bölge ülkeleri ile yaşadığı gerginlikler ve Orta Doğu'da devam eden savaş nedeniyle dünyanın artık ikinci bir Soğuk Savaş'tan geçtiğine inanıyor. Ancak uzun vadede barış ve demokrasi güçlerinin bu yüzleşmeyi yeneceğine inanıyoruz." dedi. Hoşyar Zebari, "Orta Doğu Barış ve Güvenlik Forumu"nda (MEPS2024) yaptığı açıklamada, "7 Ekim'de yaşananlar devlete ve Yahudi devletinin düşüncesine yönelik bir tehditti. Bu savaş kızışıyor, yayılıyor. Gazze'de kalmayacak, Gazze'yi geçecek. Bir yıl sonra bu yüzleşmede neler olduğunu gördük. Irak, bu çatışmadan muaf değil. Irak Hükümeti ve siyasetçilerin bu çatışmayı önlemek için gösterdiği birçok çabaya rağmen, İsrail'in, Irak'taki belirli hedeflere karşı misillemesi öngörülebilir. Bu, bazı devlet dışı güçlerin davranışları nedeniyle yakın gelecekte gerçekleşmesi tahmin edilebilir bir şeydir." ifadelerini kullandı.

Refahtan bahsetmeden önce refahın koşullarının neler olduğunun bilinmesi gerektiğini belirten Zebari, "Elbette ilk şart bu forumun (MEPS24) konusu olan barış ve güvenlidir. Güvenlik olmadığı ve barış sağlanmadığı sürece, kalkınma, refah ya da ekonomide reformlar yapmak mümkün değil." diye konuştu.

Orta Doğu'daki gerilime ilişkin olarak da Hoşyar Zebari, şunları kaydetti:

"Pek çok tarihçi ve stratejist, çok kutuplu sistem ve Ukrayna'daki savaşlar, Tayvan'ın Çin ve diğer bölge ülkeleri ile yaşadığı gerginlikler ve Orta Doğu'da devam eden savaş nedeniyle dünyanın artık ikinci bir Soğuk Savaş'tan geçtiğine inanıyor. Ancak uzun vadede barış ve demokrasi güçlerinin bu yüzleşmeyi yeneceğine inanıyoruz."

Dersim ve Ovacık Belediyelerine kayyım atandı

DEM Partili Dersim Belediye Başkanı Cevdet Konak görevden alındı, yerine Tunceli Valisi Bülent Tekbıyıkoglu, Belediye Başkanvekili olarak atandı.

Görevden alınan CHP'li Ovacık Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül'ün yerine de Ovacık Kaymakamı Hüseyin Şamil Sözen yerine atandı.

Polis belediye binasını ablukaya aldı, DEM partililer belediye binası önünde toplandı, polis belediye'ye girişlerine izin vermiyor.

Türkiye İçişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklama şöyle:

"Tunceli ve Ovacık (Tunceli) Belediye Başkanlarının İçişleri Bakanlığınca

Görevden Uzaklaştırılmasına Dair Basın Açıklaması

Tunceli Belediye Başkanı Cevdet Konak'ın

a) Tunceli 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2022/99 esas sayılı dosyası kapsamında "PKK/KCK SİLAHLI TERÖR ÖRGÜTÜNE ÜYE OLMAK" suçundan 6 YIL 3 AY HAPİS CEZASI ALMASI ve

b) Tunceli Cumhuriyet Başsavcılığının 2024/1146 Sayılı soruşturma dosyasında "PKK/KCK TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASI YAPMAK" suçundan soruşturmasının devam etmesi nedeniyle;

Cevdet Konak'ın Anayasa'nın 127'inci maddesi ile 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 47'inci maddesi gereğince geçici bir tedbir olarak İçişleri Bakanlığınca görevden uzaklaştırılmıştır.

5393 sayılı Belediye Kanununun 45 ve 46'ncı maddeleri uyarınca Tunceli Valisi Bülent Tekbıyıkoglu, Tunceli Belediye Başkan Vekili olarak

görevlendirilmiştir.

Ovacık Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül'ün

Tunceli 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2022/99 esas sayılı dosyası kapsamında "PKK/KCK SİLAHLI TERÖR ÖRGÜTÜNE ÜYE OLMAK" suçundan 6 YIL 3 AY HAPİS CEZASI ALMASI nedeniyle;

Mustafa Sarıgül'ün Anayasa'nın

127'inci maddesi ile 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 47'inci maddesi gereğince geçici bir tedbir olarak İçişleri Bakanlığınca görevden uzaklaştırılmıştır.

5393 sayılı Belediye Kanununun 45 ve 46'ncı maddeleri uyarınca Ovacık Kaymakamı Hüseyin Şamil Sözen, Tunceli Valiliğince Ovacık Belediye Başkan Vekili olarak görevlendirilmiştir."

Orta Doğu Barış ve Güvenlik Forumu (MEPS2024) başladı

Duhok Kürdistan Amerikan Üniversitesi tarafından bu yıl beşincisi düzenlenen "Orta Doğu Barış ve Güvenlik Forumu" (MEPS2024) başladı.

MEPS2024, 22 Kasım Cuma günü başladı ve 23 Kasım Cumartesi günü de devam edecek.

Çok sayıda akademisyen, hükümet ve siyasi parti yetkilisinin katılacağı MEPS2024'te çeşitli paneller düzenlenecek. Toplam 40 farklı ülkeden yüzde 73'ü ilk olmak üzere yaklaşık 124 akademisyenin katılacağı MEPS2024 kapsamında dünya ve Orta Doğu'daki güncel duruma ilişkin çok sayıda panel ve çalıştay gerçekleştirilecek.

Kürdistan Bölgesi katılımcıları arasında öne çıkan konuşmacılar:

-Başkan Mesud Barzani
-Kürdistan Bölgesi Başbakanı Mesrur Barzani
-Kürdistan Bölgesi İçişleri Bakanı Reber Ahmed

-Dış İlişkiler Ofisi Başkanı Sefin Dizeyi
-Teknoloji ve Bilgi Ofisi Başkanı Hiwa Efendi
-Kürdistan Bölgesi Başbakanı Mesrur Barzani'nin Danışmanı Beyan Sami

-MEPS2024 Genel Müdürü Dr. Huner İsa
Irak katılımcıları arasında öne çıkan konuşmacılar:

-Irak Cumhurbaşkanı Latif Reşid
-Irak Başbakanı Muhammed Şiya Sudani
-Irak Parlamento Başkanı Mahmud Meşhedani
-Irak Ulusal Güvenlik Danışmanı Kasım Araci
-Eski Irak Başbakanı Haydar Abbadi

Panellerin gündemi ve hedefleri:
- İletişim köprülerinin inşası.
- Liderleri, yetkilileri ve etkili kişileri bir araya getirmek.

- Fikirlerin ve çözümlerin sunumu.
- Zorlukları çözme.
- Batılı ülkelerin Orta Doğu'daki rolü.
- İklim değişikliği.

MEPS2024't konuşma yapacak diğer isimlerden bazıları:

-Eski Türkiye Başbakanı Ahmet Davutoğlu
-İngiltere'nin Irak Büyükelçisi Stephen Hitchen
-Rusya'nın Irak Büyükelçisi İlyberus Kudrashov
-İngiltere'nin eski Irak, Suudi Arabistan ve Libya Büyükelçisi John Jenkins

-Harvard Üniversitesinden Dr. Payam Esadzade
-Athletic Council Üniversitesinden Dr. Jonathan Panikoff.

-Londra Ekonomi Okulundan Dr. Shirley Yu.
-Umman Merkez Bankasından Dr. Yusuf Al-Buluşi

-Virginia Üniversitesinden Dr. Ariel Ahmed
-Doha Enstitüsünden Dr. Muhamed Selum
-Zürih Üniversitesinden Prof. Elham Mania
-Kuveyt Üniversitesinden Dr. Badr Al-Saif
-Kürdistan Amerikan Üniversitesinden Amb. Peter Galbraith

-Orta Doğu Enstitüsünden Nadwa Dwaser
-Tahran Üniversitesinden Dr. Hasan Ehmadian,
-Amerika Birleşik Devletleri Kara Harp Okulundan Dr. David Des Roches.

-Tsinghua Üniversitesinden Dr. Jiuzhou Duan
-Rusya Bilimler Akademisi Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsünden Prof. Irina Zviagelskaya

-King's College London'dan Dr. Alessandro Ardino

Başkan Barzani: Bütün bölgenin güvenliğe ve istikrara ihtiyacı var

"Türkiye'de barış sürecini elimizden geldiğince destekleyeceğiz ve yanında olacağız"

Başkan Mesud Barzani, Kürdistan'da tek bölge, tek parlamento, tek hükümet ve tek Peşmerge gücü olması için tüm tarafların desteğini beklediklerini belirtirken, "Türkiye'de barış sürecinin yeniden başlamasından memnuniyet duyuyoruz. Nerede barışçıl bir çözüm girişimi varsa, elimizden geldiğince destekleyeceğiz ve yanında olacağız." dedi.

Duhok-Kürdistan Amerikan Üniversitesi tarafından yürütülen Orta Doğu Barış ve Güvenlik Forumu (MEPS2024), 22 Kasım 2024 Cuma günü Kürdistan24'ün medya sponsorluğunda başladı ve 23 Kasım'da devam edecek.

Başkan Mesud Barzani, MEPS24'te yaptığı konuşmada, Kürdistan Parlamento seçimleri, hükümet kurma çalışmaları, Türkiye'deki barış süreci ve daha birçok konuya değindi.

İleri gelen isimlerin MEPS24'te bulunmasının, Kürdistan Bölgesi'nin ilerlediğinin, Duhok'taki Amerikan Üniversitesinin önemini göstergesi olduğunu belirten Başkan Barzani, tüm bölgenin barış ve güvenliğe ihtiyacı olduğunu kaydetti.

"Tüm ulusların ve ülkelerin deneyimi, savaşın sonuç vermeyeceğini, ancak barışın, anlayışın ve birbirine saygının, tüm sorunların çözümünün doğru yolunun bu olduğunu göstermiştir." diyen Başkan Barzani, 20 Ekim'de gerçekleştirilen Kürdistan Parlamento seçimlerine ilişkin şu açıklamada bulundu:

"Bir ay önce Kürdistan Bölgesi'nde tarihi bir seçim yapıldı. Herkes seçimin yapılmasını, yapılırsa da birçok sorunun yaşanacağını bekliyordu. Ayrıca, başımızı dik tuttukları ve gerektiğinde üzerlerine düşen sorumluluğu aldıkları için Kürdistan halkına teşekkür etme gerektiğini gerekli görüyorum. Seçimlere halkın yüzde 72'si katıldı, sonuçlar belli oldu, herkesin meşruiyetle hareket etmesini umuyoruz. Sonuçlar birkaç gün içinde komisyon tarafından açıklanacak. Bir sonraki adım Parlatonun bir an önce çalışmaya başlaması ve ileri adımlar atabilmesi için tüm partiler arasında görüşmeler yapılması olacak."

Başkan Barzani, "Gelecekte Kürdistan'da tek bölge, tek parlamento, tek hükümet ve tek Peşmerge gücünün olması için

hepinizin bize destek vereceğini umuyoruz." sözünü kullandı.

ması çağrısında bulundu. Kürt sorununa değinen

Irak ve Kürdistan Bölgesi genelinde 20-21 Kasım tarihlerinde gerçekleştirilen genel nüfus sayımının siyasi olmadığı bölgeleri etkilemeyeceğinin vurgulandığını hatırlatan Başkan Barzani, nüfus sayımı sonuçlarının federal hükümetin gelecekte planlarını düzenli ve bilimsel bir şekilde formüle etmesi konusunda büyük bir netlik sağlayacağı değerlendirmesinde bulundu.

Mesud Barzani, "Bu demokrasidir. Kürdistan Bölgesi seçimleri, nüfus sayımı ve bir yıldan az bir süre sonra federal seçimlere gidiyoruz. Bir sonraki federal seçimlerin iyi geçmesini ve Kürdistan Bölgesi seçimlerinin deneyiminden faydalanmalarını umuyoruz." diye konuştu.

Hiçbir sorunu zorla çözenin mümkün olmadığını ve Kürdistan Bölgesi Hükümeti ile federal hükümet arasında iyi bir ilişki olduğunun altını çizen Başkan Barzani, iyi niyet olduğu takdirde çözülmeyecek sorun olmadığını vurguladı.

Orta Doğu'da yaşanan sorunlara da değinen Başkan Barzani, Lübnan ve Gazze'deki savaşın çok üzücü olduğunu ve en önemlisinin Irak'ın bu savaşa dahil olmaması olduğunu belirtti.

ABD Başkanlık seçimlerine ilişkin ise Başkan Barzani, "Tahminler yeni Trump yönetiminin Başkan Biden yönetiminden çok farklı olacağı yönünde. Bölgemiz dahil tüm dünya için hayırlı olmasını umuyoruz." diye konuştu.

"Terörizm büyük bir sorun ama bence şu andaki en büyük ve tehlikeli sorun uyuşturucunun yayılması." diyen Başkan Barzani, uyuşturucunun bir milleti öldürdüğünü ve kontrolden çıkmadan buna bir sınır koyul-

Başkan Barzani, şu sözleri kullandı:

"Hepimiz biliyoruz ki, İkinci Dünya Savaşı sonrasında bölgenin yeniden dağıtılmasının Kürtler, Araplar, Türkler ve Farslar dahil hiçbir milletin gönlüne göre olduğunu düşünmüyorum ama bu dayatılan bir realiteydi. Ama burada Kürtler büyük bir zulme uğradı, 100 yıl Kürt milleti inkar edildi. Kürtler 100 yıl direndi, ne Kürtlerin varlığının inkarı başarıya ulaştı, ne de Kürtler bu gerçeği değiştirebildi. Bu bize barışçıl, kardeşçe ve saygılı bir dönem için oturup düşünmemiz gerektiğini söylüyor."

Türkiye'de başlayan barış sürecine değinen Başkan Barzani, "Her bölgenin kendine has özellikleri var. Irak Kürdistanı'nın durumu ülkenin diğer bölgelerinden farklı. Türkiye'de barış sürecinin yeniden başlamasından memnuniyet duyuyoruz. Nerede barışçıl bir çözüm girişimi varsa, elimizden geldiğince destekleyeceğiz ve yanında olacağız." dedi.

Kürtlerin teröre izin vermesinin çok önemli olduğunu savunan Başkan Barzani, "Teröre başvurmak milletimiz için bir intihardır. Terörle Kürdistan'a hizmet edebileceğini düşünen herkes, başkasına ihanet etmeden önce Kürdistan'a ihanet etmiş olur." dedi.

Tüm taraflara barış elinin uzatılmasının Kürtler için önemli olduğuna işaret eden Başkan Barzani, "Artık zeminin her zamankinden daha hazır olduğunu düşünüyorum ve kendi tecrübelerimden şunu öğrendim ki, eğer kendimize inanmazsak, her fedakarlığa hazır olmazsak, kimse bizim için bir şey yapamaz." ifadelerini kullandı.

Bi amadebûna Serok Barzanî û 120 rêvebir û kesayetiyan Nazneteweyî ya Forma MEPS2024ê birêve diçe

Iro bi amadebûna Serok Barzanî û Mesrûr Barzanî û hejmareke berçav ji berpirsên payebilind yê Iraq û Herêma Kurdistanê û navçeyê û Cîhanê, 5emîn Forma MEPSê birêve diçe.

Ev form di demekî de ye ku navçe bi rewşeke zehmet û aloz de derbas dibe. Beşeke girîng a wê formê gotûbêjkirina rewşa Rojhilata Navîn û pêşî lê girtina berfirehbûna kaosane.

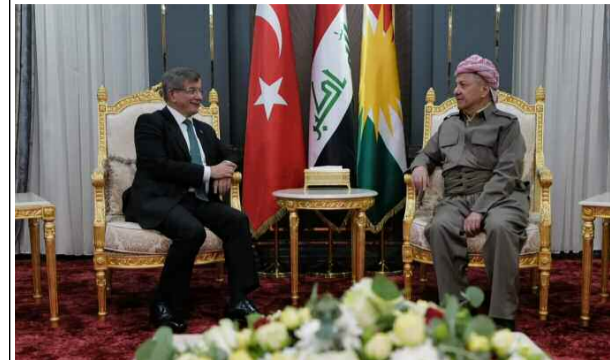
Di vê dema hestiyar de bajarê Duhokê dibe platformekî ji bo kombûna berpirsên payebilind û biryara bi destên naçeyê bo gotûbêjkirina di derbarê rewşa navçeyê û dîtina rêveçareseriyek bo bi dawîanîna kaos û aloziyan.

Îro û sibehê 5emîn Forma Aştî û Ewlekariya Rojhilata Navîn li Duhokê (MEPS2024) bi amadebûna zêdetir ji 120 berpirs û kesayetiyan navçeyê û yê navneteweyî zêdetir ji 40 welatên cuda li zanîngeha Amerîkayî ya Kurdistanê, li Duhokê birêve diçe. Forma MEPSê salane birêve diçe, lê ya ku wisa kiriye ku îsal ew form bi girîngtir bête berçav, rewşa pir ji astengî û aloziyan li navçeyê ne, ku şerê Îsraîl û Xezê berfirehtir kiriye û naha şerê Lubnanê jî girtiye navxwe.

Di hemdemê de Îran û Îsraîl jî çend carek hevdu mûşekbaran kirine; eve jî tirseke zêdetir xistiye nav dilê welatên li navçeyê û metirsi heye ku Îsraîl wek bersivekî bo grûpên çekdar, êrîş bike ser pêgehên li Iraqê de.

Serok Barzanî li gel Davutoglu civiya

Serok Barzanî li gel Serokwezîrê berê yê Tirkîyê civiya û behsa pêşatên dawî û kêşeyên

Rojhilata Navîn bi giştî, metirsiya serhildana terorîstan û çend mijarên din kirin.

Serok Mesûd Barzanî îro 22.11.2024an li çarçoveya 5emîn Forma Aştî û Ewlekariyê Rojhilata Navîn (MEPS24) li Duhokê, pêşwazî li Serokê Partiya Pêşerojê û Serokwezîrê berê yê Tirkîyê Ahmet Davutoglu kir.

Di hevdîtinê de, gotûbêj li ser pêşatên dawî, kêşeyên Rojhilata Navîn bi giştî, metirsiyên serhildana terorîstan, rêkarên ji bo baştirkirina proseya aştî û ewlehiyê û parastina aştîya navçeyê hatin kirin.

Pêncemîn Forma Aştî û Ewlekariya Rojhilata Navîn (MEPS2024) îro 22-11-2024an li zanîngeha Amerîkî ya Kurdistanê li Dihokê dest pê kir.

Bozyel: Em dê bi Amerîka û Yekîtiya Ewropayê re bicivin

Bayram Bozyel diyar kir ku ew dê daxwazên Kurdan wekî beyannameyekê eşkere bikin û di vê çarçoveyê de bi Amerîka, Yekîtiya Ewropayê (YE) û Brîtanyayê re bicivin. Serokê Giştî yê Partiya Sosyalîst a Kurdistanê (PSK) Bayram Bozyel tevî

şandeyekê li Herêma Kurdistanê ye.

Bayram Bozyel li ser pêşatên dawî pêşatên dawî "pêvajoyê" û ji ajansa Rûdawê re axivî.

Serokê PSKYê bersiv da pirsên pêşkeşkara Rûdawê Hêvîdar Zanayê.

Li gorî Bayram Bozyel, aniha CHP ji bo çareseriyê dixwaze rolekê bilîze. Rola niha ya CHPyê ji ya beriya 10 salan baştir e.

"Ji bo çareseriyê derferên baş hene"

Siyasetmedar Bozyel behsa pêvajoya çareseriyê ya sala 2013yan jî kir û wiha got: "Beriya bi 10 salan, sala 2009an û 2013an de dema AK Partiyê û Recep Tayyîp Erdogan dest bi pêvajoya çareseriyê kiribûn CHP û serokê wê demê yê CHPyê li dijî pêvajoyê derdiketin.

Dîsa em dikarin bibêjin MHP jî li dijî pêvajoyê bû. Em dikarin bêjin yek ji wan sêdema têkçûna pêvajoya çareseriyê muxalefeta Tirkîyeyê bû.

Niha CHP dixwaz di pêvajoyê rolekê bilîze. Ozgur Ozel di daxuyaniya xwe de eşkere kir ku ew jî dixwaze dewletekê diyarî Kurdistan bike.

Piştê îzahat kir ku heta niha ev dewlet ne dewleta Kurdan e û divê dewlet guhertinên wisa bike ku Kurd jî xwe wekî xwediyê dewletê bibînin.

Li gorî 10 sal berê ev gaveke xirab nîne. Her kes di vê meseleyê de hesabê rayagiştî dike hesabê populîzmê dike. Divê em zêde guh nedin wan daxuyaniyan Ozgur Ozel û ji wan bawer nekin. Heger em temaşe bikin, AK Partî desthilat xwedî ajantajên mezin e.

Li aliyê Tirkîyeyê piştigiriyeke mezin ji bo pêvajoyê heye. AKP pêşengiya wî karî dike. MHPya ku beriya bi 10 salan dijberiya vê meseleyê dikir aniha şirikî ve qonaxê ye.

CHP ew partiyeke ku avakêrê ve komarê ye. Ne li dijî ve pêvajoyê ye. Em nizanin bê ka dê sibehê çi biguhere. Partiyên ku giraniyan wan hene yê wêkî, Yenîden Refah, Partiya Pêşerojê, Partiya Devayê ew ne li dijî ve meseleyê ne.

Heger îradeyeke baş hebe li gorî 10 sal berê derfetên baş ên çareseriyê hene."

"Divê dewlet mafên xesp kiriye vegefirne"

Bayram Bozyel di berdeamiya axaftina xwe de da zanîn ku divê dewlet mafên xesp kiriye vegefirne û wiha got: "Daxwazên Kurdan zelal in, Kurd dizanin bê ka çi dixwazin û li ser wan daxwazan ji sedî 90ê wan li hevdu dikin.

Ew daxwaz jî diyar in, ew mafên ku dewletê xesp kirine divê bêne vegeandin.

Di dema avakirina komarê de dewletê nasnameya miletê Kurd qebûl nekiriye, gava yekem, elîfbaya meseleyê naskirina nasnameya miletê Kurd e.

Miletê heye li Kurdistanê û bi qasî Tirkan li Anatolyayê dijîn. Heger miletek hebe zimanê wî jî heye.

Dewleta Tirkîyeyê di van 100 salan de herî zêde dijberiya zimanê Kurdî kiriye.

Heger behsa çareseriyê Pirsê Kurd tê kirin divê wekî gaveke din a yekem rakirina qedexeya li ser zimanê Kurdî be.

Divê astengiyên li pêşîya Kurdî bîn rakirin û dewlet ji bo pêşveçûna Kurdî derfertan ava bike.

Daxwazên Kurdan li ser vê jî zelal in. Kurd dibêjin, 'Divê zimanê Kurdî ji dibistanên seretayî heta zanîngehan bibe zimanê perwerdeyê'

Çend xalên din jî hene ku gelekî muhîm in, vegeandina navên Kurdî. Hûn dizanin ew kar jî beşekî polîtîkaya asimîlasyonê bû.

Tunekirina navên bajar û gund û war û çol û çeman divê bi dawî bibe û navên wan ê Kurdî vegere.

Meseleyeke din a gelekî girîng jî windabûna gorên serok û rêberên Kurdan e. Heta niha jî cihê gorên rêberên Kurdan nehatine eşkerekirin.

Em jî vê dixwazin û partiyên din jî dixwazin, gorên rêberên Kurdan were eşkerekirin dê ji bo pêvajoyê rê jî xweş bibe. "

"Bi tayînkirina qeyûman çareserî nabe"

Serokê PSKYê eşkere kir ku bi tayînkirina qeyûman durist nabe û wiha got: "Tu dê hem beha pêvajoyê bikî hem jî qeyûman bi ser şaredariyan de tayîn bikî ev nabe.

Tu dê li aliyekî siyasetmedaran desteser bike û rêyên diyalogê bigirî ev nabe. Ji bo 4 partiyên Kurdistanî dozên girtine vekirine û Kur xistine nava mengenyê û tu bibêjt were em vê meseleyê hal bikin wisa hal nabe.

Divê tu di destpêkê de destê muxatabatê xwe berde û tu bihêlî biaxivî da ku raya giştî bixe nava harekete.

Xaleke me ya muştêrek a siyaseta Kurdan jî ew e ku divê Kurd li axa xwe îdare bikin.

Ev dibe ku di çarçoveya otonomiyê de be.

Ev dibe ku di çarçoveya federasyonê de be. Aniha di vê pêvajoyê de di rojê me de serxwebûn nîne."

Li gorî gotinê Bayram Bozyel dê mehê pêşîya me tevî HAK-PAR, PDK-BAKUR, PWK û gelek sazî û kesayetên din civînekê li dar bixin.

"Em dê bi Amerîka, Yekîtiya Ewropa û Brîtanyayê re jî bicivin" Bayram Bozyel amaje bi wê yekê kir ku dê di civînê de li ser daxwazên Kurdan biaxivin û wiha got:

"Meha pêşîya me, em partiyên siyasî, belkî di qonaxa yekem de DEM Partî nebe, komele, saziyên sîvil û kesayetên Kurd dê li hevdû bicivin.

Em dê hem li ser vê pêvajoyê hem li ser destûrê dê nêrinê xwe ji raya giştî re pêşkêş bikin.

Em dê daxwazên xwe pêşkêşî muxalefet û desthilatê bikin.

Em dê bernameya xwe daxwazên xwe pêşkêşî aliyên pêwendîdar jî bikin.

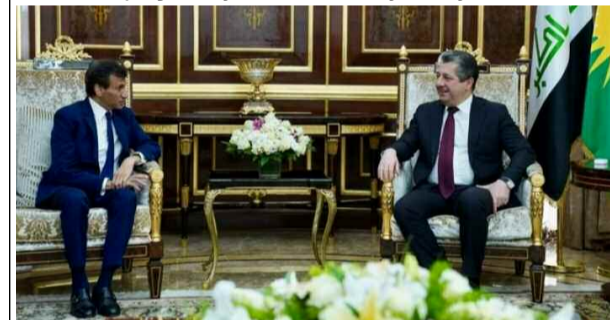
Em dê bi Amerîka, Yekîtiya Ewropa û Brîtanyayê jî hevdîtinên rû bi rû bikin. Ji xwe ev pêvajoyê û dem dixwaze.

Em jî dixwazin xwe li gorî wê pêvajoyê amade bikin.

PSK, HAK- PAR, PDK-BAKUR, PWK komên me yê hêja hene baro, dezgehên medenî, dezgehên karsazan hene, sendikayên me hene dê ew beşdarî civînê bibin. Em dê belgeya daxwazên xwe pêşkêşî raya giştî bikin. "

Mesrûr Barzanî pêşwaziya Nûnerê Taybetî yê Sekreterê Giştî yê Neteweyên Yekbûyî li Iraqê kir

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, pêşwaziya Nûnerê Taybetî yê Sekreterê

Giştî yê Neteweyên Yekbûyî li Iraqê Dr. Mihemed Elhesan kir. Di civînê de li ser rewşa giştî ya Iraq û navçeyê û giringiya çareserkirina pirsgerêkên Herêma Kurdistanê û hikûmeta federalî li ser bingeha destûrê hat danûstandin.

Di mijareke din de tekez li ser berdeamiya rola UNAMI ji bo parastina aramî û asayîşa Iraq û Herêma Kurdistanê hate kirin.

Serjimêriya niştecihên Iraq û Herêma Kurdistanê di roja duyem de didome

Îro Pêncşemê 21.11.2024ê duyemîn roja serjimêriya giştî ya nifûsa Iraq û Herêma Kurdistanê

dest pê dike. Serjimêriya giştî ya nifûsa Iraq û Herêma Kurdistanê duhî 20ê Mijdarê dest pê kir ku rêjeya beşdariya xelkê Hewlêrê di yekem roja serjimêriyê de ji %60 derbas bû û tê pêşbînîkirin ku îro bigihe %100. Zêdetirî 130 hezar jimarvan beşdarî proseya serjimariyê dibin û 77 pirsan li ser jiyana welatiyan dikin.

Ya ku di serhejmêriya giştî de giring e wergirtina sûdê ji wan zanyaran e yê ku ji bo danana pîlanên navendî û dûrmewda tîn bidestxistin, ji bo derxistina Iraqê ji wî ketwarê neseqamgir ê ku hêye, xasma jî yê ku girêdayî aliyê aborî ye.

Li gorî pêşbîniyên Wezareta Pîldananê ya Îraqê, hejmara şênîyên Îraqê heta sala 2030ê digihe nêzî 51 milyon û 500 hezar kesan.

Mesrûr Barzanî: Deskeftêkî mezine ku zanîngeha Amerîkî li Duhokê bûye berbijêr ji bo "Zccreditation Niche" werbigre

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî di pênçemîn Forma Aştî û Ewlehiya Rojhilata Navîn

lata Navîn a MEPS2024ê de ragehand: "Ev pênçemîn care ku forma MEPS li bajarê Duhokê bi rêya zanîngeha Amerîkî ve birêve diçe. Ez destxweşiyê li rêxistvanên vê formê dikim. Hêvîdarim sal bi sal bikarin vê formê berdewamî birêve bibin û baştir bikin."

Herwaha got: "Cîhê xwe de ye ku ez destxweşiyê li zanîngeha Amerîkî bikin, hem ji ber rêxistina vê formê, hem jî ji ber kêmtir di deh salan de destkeftêkî navnetewî karîn bidest bînin. Ew jî ji ber bûne berbijêr bo ku 'Accreditation Niche' werbigrin. Naha berbijêrê û ev destkeftêkî mezine bo vê zanîngehê ku naha temenê wê tenê 10 sale."

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê ragehand: "Spasiya xelkê Kurdistanê dikim ku helbijartineke serkeftî encam dan."

Serokomarê Iraqê: Ez daxwaz ji aliyên serkeftî dikim ku bi diyalog û hevdiîtinan lezê bidin pêkanîna Hikûmeta nû

Serokomarê Iraqê Letîf Reşîd, di 5emîn Forma Aştî û Ewlekariya Rojhilata Navîn li Duhokê (MEPS2024) de ragehand: "Ez pîrozbahiyê li gelê

Kurdistanê dikim bi boneya hîlbijartina gera şeşem a Parlamentoyê, herwaha li gel proseya serjimartinê li Kurdistan û tevahiya Iraqê de."

Serokomarê Iraqê ragehand: "Ez daxwazê ji hemû wan hizbên ku kursiyên parlamentoyê bidest anîne dikim, ku bi rêya diyalog û hevduêgehiştinê bicivin û lezê bikin di pêkanîna hikûmeteke nû de."

Herwaha got: "Bila dawî li hemû pirsgerîkên ku di dema kampanyaya hîlbijartinan de derketine, werin em hemû bi hev re hewl bidin hikûmeteke bihêz ava bikin ku xizmeta gelê Kurdistanê bike, daxwazên gel bi cih bîne, pirsgerîkan çareser bike."

Serokomarê Iraqê balkişand li ser wê yekê ku tenê gelê welatê me berdêla nakokiyên siyasî dide û diyar e ku gel çavkaniya hemû hêzê ye.

Herwaha diyar kir, "Iraq û navçe di rewşekî de derbas dibe ku li ser hemû aliyekî pêwîste em rewşê lêkolîn bikin, pêkve çareseriyêke guncav bo bikin û hewil dibin pirsgerîkan çareser bikin û hewil bidin aştî û aramî jî berdewam be û stabîl bikin."

Serok Barzanî: Ev Form giring e, lewma pêwîstiya tevahiya deverê bi aştî û ewlehiyê heye

Gera pênçê ya Forma Aştî û Ewlehiya Rojhilata Navîn (MEPS2024) îro 22.11.2024 li Zanîngeha Amerîkayî ya Kurdistanê li bajarê Dihokê hat destpêkirin.

Serok Mesûd Barzanî di gotara xwe de got, "Hatina van hemî rêz-daran ji bo vê Formê de nîşana wê yekê ye ku Herêma Kurdistanê ber bi pêş ve diçe, nîşana wê yekê jî ye ku Zanîngeha Amerîkayî li Dihokê cihê xwe kiriye."

Serok Barzanî herwesa got, "Ev Form giring e, lewra pêdivîtiya hemî deverê bi aştî û ewlehiyê heye, ezmûna hemî gel û welat diyar kir ku bi şerî çî encam bi dest ve nayên, belkî bi aştî û hevîmkirinê û bi rêzgirtina li hev, ev e rêya rast ji bo çareseriyê hemî arêşeyan."

Serok Barzanî amaje jî da, "Berî mehekê piroseyê hîlbijartinan a dîrokî li Herêma Kurdistanê hat kirin. Pêşbîniya hemî aliyên ew bû ku ew hîlbijartin dê nehatiban kirin, an jî eger hatiban kirin dê gelek arêşe peyda bûban, lê ez pêdivî dibînim ku bi germî spasiya gelê Kurdistanê bikim, serê me bilind kir û diyar jî kir ku di demên pêdivî de hest bi berpirsariyê dikin."

Ron jî kir, "Di wê piroseyê hîlbijartinan de, 72% ya xelkî pişkdarî kir. Encamên wê jî eşkere bûn. Em hêvîdar in hemî alî serederiyê bi rewatiyê re bikin. Herwesa pên-

gavên paşerojê, ku piştî çend rojan encam ji aliyê Komîsyonê ve tên ragehandin, di navbera hemî aliyên de dest bi danûstandinan tê kirin, ji bo ku bi zûtirîn dem perleman dest bi karê xwe bike û pên-gavên din jî li pey wê bînin."

Tekez jî kir, "Em hêvîdar in hûn hemî piştgiyê me bikin, ji bo ku li paşerojê yek herêm, yek perleman, yek hikûmet û yek hêza Pêşmergeyan li Kurdistanê hebin."

Herwesa got, "Ew serhejmêriya li seranserê Iraqê hat kirin tekez kir ku, çî meremeke siyasî li pişt nîne û çî bandor jî li ser madeya 140ê nabe, ku wê yekê jî dê gelek ronkirin ji bo Hikûmeta Federalî hebin, ji bo ku pîlanên xwe li paşerojê bi awayekî

birêkûpêk û zanistî darêje."

Ron jî kir, "Demokrasî wesa ye, hîlbijartinên Herêma Kurdistanê, serhejmêrî, kêmtir ji salekê em ber bi hîlbijartinên federalî jî diçin, em hêvîdar in hîlbijartinên bînan ên federalî jî baş bin û feydeyî ji hîlbijartinên Herêma Kurdistanê werbigirin."

Herwesa ragehand, "Mimkin nîne çî arêşe bi zorê bînin çarekirin, bi dilxweşî ve peywendiyêke baş di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federalî de heye, hevkarî jî ji bo çarekriina hemî arêşeyan heye. Em hêvî dikin ew hevîmkirin berdewam be. Eger niyetên baş hebin, ez wesa difikirim ku çî arêşeyek nîne neyê çarekirin."

Şoriş Îsmail: Divê heta dawiya 2026an hêzên Pêşmergeyan werin yekkirin

Wezîrê Pêşmergeyan diyar kir ku beşeke zêde ya pêvajoya çaksaziyên Pêşmergeyan hatine bi cih anîn û divê heta dawiya 2026an hemû hêzên Pêşmergeyan werin yekkirin.

Îro li parêzgeha Silêmaniyê merasîma derçûnê ya Koleja Leşkerî ya Qelaçolanê bû hat lidarxistin.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û Wezîrê Pêşmergeyan Şoriş Îsmail jî tevî merasîmê bûn.

Di merasîmê de 48 jê jin 769 der çûn û derçûyên yekem hatin xelatkirin.

Wezîrê Pêşmergeyan Şoriş Îsmail di merasîmê de gotarek pêşkêş kir û diyar kir ku beşeke mezîna a pêvajoya yekkirina Wezareta Pêşmergeyan hatiye bicihkirin.

Şoriş Îsmail eşkere kir ku çarenivîs û paşeroja Herêma Kurdistanê girêdayî hebûna artêşeyê bîhêz û xwedî şîyanên leşkerî yê pêşkeftî ye.

"Gelek çaksazî hatine kirin"

Wezîrê Pêşmergeyan behsa çaksaziyên li wezaretê jî kir û di berdewamiyê de got:

"Armanca me ji bo parastina Kurdistanê serkeftina pêvajoya çaksaziyê, nehiştina gendelî û avakirina artêşeyê niştîmanî ya

yekgirtî ye.

Tevî gelek pirsgerîk û astengiyên, di Wezareta Pêşmergeyan piraniya pêvajoya çaksaziyê hatiye cîbicîkirin.

Ev jî destkefteke dîrokî ya Kurdistanê ye ku hêzên Pêşmergeyê dê li ser asta hêzên leşkerî yê herêmê bibin hêzeke yekgirtî ya Kurdistanî.

Hemû hewlên ji bo yekkirina hêzên Pêşmergeyan bi piştgiyê Serokê Herêma Kurdistanê, Serokwezîrê Herêma Kurdistanê, Alîkarê Serokwezîrê Herêma Kurdistanê û dilsozên me yê di nava Hêzên Hevpeymaniya Navneteweyî de bi taybetî

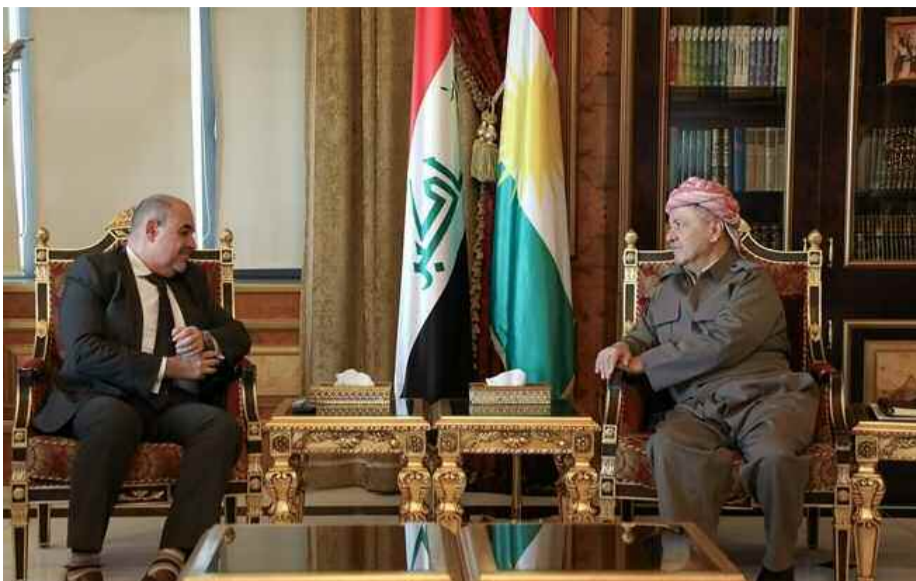
Amerîkayê hatine kirin."

Şoriş Îsmail ji Yekîtiya Niştîmanî ya Kurdistanê (YNK) û Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) xwest ku di warê yekkirina hêzên Pêşmergeyan Kurdistanê de alîkariya Wezareta Pêşmergeyan bikin.

Wezîrê Pêşmergeyan di berdewamiya axaftina xwe de tekez kir ku ew bi cidî li ser birêxistinkirin û yekkirina Wezareta Pêşmergeyan dixebitin.

Wezîrê Pêşmergeyan di dawiyê axaftina xwe de bangî aliyên siyasî kir ku armancên gel û neteweya xwe di ser berjewendiyên her kesî re bigirin.

Serok Barzanî: Pêwendiyên gelê Kurdistanê û Misirê dîrokî, dostane û bi bandor in

Serok Mesûd Barzanî îro pêşwazî li Konsulê Giştî yê Misirê li Hewlêrê Mehmûd Farûq Amir kir.

Di hevdîtîne de, Konsulê Giştî yê Misirê li Hewlêrê pîrozbahîya serkeftîna hilbijartinên parlamentoya Kurdistanê li Serok Barzanî kir û ragihand,

rêjeya beşdariya berçav û birêveçûna hilbijartinên parlamentoya Kurdistanê di rewşeke aram û medenî de, destkefteke mezin e.

Herwiha Konsulê Giştî yê Misirê pesnê çanda pêkvejiyan û aştxwaziya gelê Kurdistanê da û rola

dîrokî ya Serok Barzanî di parastin û kûrkirina vê çandê de bilind nixand.

Her di vê hevdîtîne de, Serok Barzanî amaje bi peywendiyên navbera gelê Kurdistanê û gelê Misirê kir û ew peyvê bi dîrokî, dostane û bi bandor binav kirin.

Serok Barzanî amaje bi dîroka têkoşîn û qurbanîdana gelê Kurdistanê jî kir û tekez li ser bihêztirkirina çanda pêkvejiyan û aştiyê kir, wek teke rê ji bo bidawîna êş û azarên gelên navçeyeyê ye.

Di beşek e din a hevdîtîne de, ronahî hate xistin ser rewşa siyasî ya Iraq û navçeyê û herwiha peywendiyên di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Iraqa Federal de û serdana vê dawiyê ya Serokwezîrê Iraqê bo Herêma Kurdistanê, wek gaveke girîng ji bo hevahengî û çareserkirina pirsgrîkan hat nixand.

Parêzgerê Hewlêrê di civîneke rojnamevanî de rêkarên rojên qedexeya hatin û çûnê ragehandin

Parêzgerê Hewlêrê Omêd Xoşnaw îro 17.11.2024 di civîneke rojnamevanî de rêkarên rojên qedexeya hatin û çûnê ragehandin, ku rojên 20 û 21ê yên vê mehê ne. Daxwaz jî kir ku xelkê deverên madeya 140ê veşerî devê xwe û tevî wê piroseyê bibin, ji ber ku ew piroseyeke çarenivîssaz e.

Parêzgerê Hewlêrê daxwaz ji welatîyên sinorê madeya 140ê kir ku, berî roja serhejmêriyê veşerî warên xwe ji ber ku ew piroseyeke çarenivîssaz e. Daxwaz ji welatîyên Hewlêrê jî kir ku, li malên xwe bimînin heta serhejmêrî temam dibe. Herwesa ragehand, "Piştî piroseyê serhejmêriyê, helmeteke baş ji bo nehêlan û rêgirtina li madeyên hişber tê destpêkirin, zêdebarî çend diyardeyên din ku bûne sedema bêzariya welatîyan.

Omêd Xoşnaw amaje jî da ku, pêdivî ye belgenamêyên fermî yên wekî nasname û regeznameyan bi welatîyên wan deveran re hebin. Ên ku kesekê wan li ser seferê be jî, bila belgenamêyê wan ji bo piroseyê serhejmêriyê li cem malbatên wan hebe.

Navbirî daxwaz jî kir ku, di rojên qedexeya hatin û çûnê de li nav malên xwe bin. Herwesa got, balafîrxane û derî û nanpêjî dê vekirî bin. Eşkere jî kir ku, li dû pêdivîtiyê xwarîng û rojnamevanî jî dê destûrdarî bin û hêsanî jê re tên kirin ku, wê piroseyê romal bikin. Herwesa got, karê zeviyan perindeyan dê sinordar be, hatin û çûna sîkoryîtiyên kompanî û dezgehên jî dê asayî be.

Parêzgerê Hewlêrê herwesa got, "Li zalgehên lidûçûn ji bo livîna navbera bajarên tê kirin, ku di wan rojan de tê sinordarkirin, tenê ji bo rewşên gelek pêdivî nebe."

Omêd Xoşnaw di derheqa civîna Lijneya Ewlehiyê de

eşkere kir, "Di wê civînê de danûstandin li ser pîrsa rêgirtina li madeyên hişber hatin kirin, li gel wan rêkarên Birêveberiya Nehêlana Madeyên Hişber li Asayîşê dane ber xwe, zêdetir piştvanî jê re hatiye tekezkirin li gel tundiya rêkarên rêgirtina li madeyên hişber."

Navbirî herwesa got, piştî piroseyê serhejmêriyê, helmeteke baş ji bo nehêlan û rêgirtina li madeyên hişber tê destpêkirin. Ji bilî aliyên peywendîdar, Serokê Dadgeha Hewlêrê û Daxwazkerê Giştî tevî wê civînê bûn ji bo ku berxwereke qanûnî bi zêdegavîkeran re bê kirin li ser pîrsa madeyên hişber û rêkarên qanûnî yên tûnd li beranberî wan kesan bîn bicihanî.

Parêzgerê Hewlêrê herwesa ragehand, "Helmeteke nehêlana diyardeyên xwastin û destgêrên trafik laytan û falvegiran û mator û erebeyên bê hejmar û wan kesên ku li ser cadeyan li ber çavên xelkî vedixwen tê destpêkirin."

Qubad Talebanî: Xizmetkirina Kerkûkiyan bi awayekî ku bawerîya wan bi rêveberîya nû zêdetir bibe

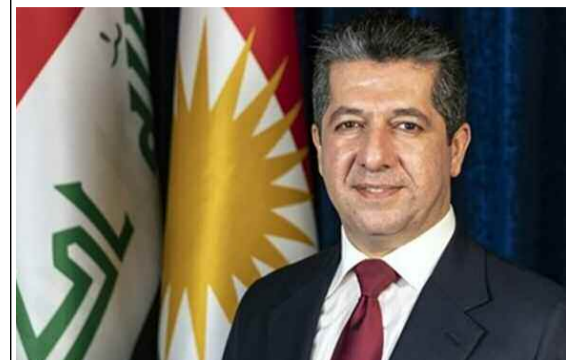
Qubad Talebanî tekezî li ser giringiya karkirina li ser rêbaza Serok Mam Celal li Kerkûkê kir û daxwaz kir ku bi awayekî dadmendî û bê cudahî xizmetkirina xelkê Kerkûkê bikin.

Qubad Talebanî di civîna ligel endamên Yekîtiya Niştîmanî û bloka Babilî li Encûmena Parêzgeha Kerkûkê de got, wî daxwaz ji wan kir ku rêbaza Serok Mam Celal di cîbicîkirina erkên xwe de bişopînin û bi şiyana xwe xizmeta Kerkûkê bikin bi awayekî dadmend û bê cudahî di navbera pêkhatayan de.

Qubad Talebanî tekez kir: Pêwîstiya xizmetkirina xelkê Kerkûkê bi awayekî ku hêvî û bawerîya Kerkûkiyan bi hemû pêkhateyên xwe re roj bi roj bi parêzgar û Yekîtiya Niştîmanî û fireksiyon Babilê bihêztir bike.

Mesrûr Barzanî: Biryar û gotûbêjên Forma MEPS giring in biçin berdestê aliyên biryarbidestên Herêma Kurdistanê, Iraqê û navçeyê

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî û îro 22.11.2024ê li Forma MEPS2024 li

Duhokê gotara destpêkirina formê pêşkeş kir û ragehand: Biryar û gotûbêjên forma MEPS giring in biçin berdestê biryarbidestên Herêma Kurdistan, Iraq û navçeyê ku sûd jê werbigrin.

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê ragehand:

Bi navê xwedayê mezin û mîhreban Rêber û pêşevayê me cenabê Serok Barzanî Serokomarê Iraq a Federal birêz Dr. Letîf Reşîd Serokê Parlamentoya Iraqê Birêz Mehmûd Meşhedanî

Serokwezîrê berê yê Tirkîyê Birêz Ahmed Davutoglu

Serokwezîrê berê yê Iraqê birêz Heyder Ebadî Dîplomatarên birêz Akademîsyenên birêz Mêvanên hêja û qedirgiran

Ji her deverekî ku hûn hatibin bixêr û ser ser û ser çavên me hatin. Em bi hatina we serbilindin û bi amadebûna we ya di vê forma pêncem a MEPS de li zanîngeha Amerîkî ya li bajarê xweşik a Duhokê. Hêvîdarim wan du rojane de ev forme ku tê encamdan, hemû nêrîn û biryarên vê formê de derdikevin û axaftin li ser tê kirin, bikevin berdestê biryardestên li Herêma Kurdistanê, Iraq û navçeyê û sûd û mifayê jê werbigrin.

Ev pêncemîn care ev forme li bajarê Duhokê bi rêya zanîngeha Amerîkî tê kirin, ez destxweşiyê li rêxistvanên vê formê dikim. Hêvîdarim sal bi sal bikarin ew form berdewam bike û baştir birêve biçe.

Cîhê xwe de ye ku ez destxweşiyê li zanîngeha Amerîkî bikin, hem ji ber rêxistina vê formê, hem jî ji ber kêmtir di deh salan de destkeftê navnetewî karîna bidest bînin. Ew jî ji ber bûne berbijêr bo ku 'Accreditation Niche' werbigrin. Naha berbijêrê û ev destkeftê mezin bo vê zanîngehê ku naha temenê wê tenê 10 sale

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê ragehand: "Spasiya xelkê Kurdistanê dikim ku helbijartineke serkeftî encam dan."

Dadgeha Tawanana a Navdewletî derbarê Netanyahu û Galant de biryara girtinê da

Dadgeha Tawanana a Navdewletî fermana girtinê derbarê Serokwezîrê Îsraîlê û Wezîrê Berevaniyê ye

berê û berpîrsekî Hamasê da.

Dadgeha Tawanana a Navdewletî îro 21ê Mijdarê biryara girtinê derbarê Serokwezîrê Îsraîlê Benjamin Netanyahu û Wezîrê Berevaniyê yê berê Yoav Galant de ji ber "tawanên li dijî mirovahiyê li Xezzeyê" da.

Dadgehê amaje bi wê kir, "Sedemên lojîk hene ku em bawer bikin ku Netanyahu û Galant çavdêriya êrîşên li dijî sivîlan kirine û birçîbûn wekî çek bikar anîne."

Herwiha Dadgehê got: "Biryara girtina Netanyahu û Galant di berjewendîya qurbanîyan de ye."

Ji bilî Netanyahu û Galant, Dadgeha Tawanana a Navdewletî fermana girtina ji bo serkirdeyê di Hamasê de Mihemed Zêf jî daye.

Sînemxan Bedirxan; Sirgûniya 177 Salan û Eşqa Zimanê Kurdî

Di sala 1947an de, anku ji berî 172 salan ve Osmaniyan karîbû serhildana Mîr Bedirxan bi dawî bînin û Bedirxaniyan ji Kurdistanê sirgûnî Stenbolê bikin, di pey re ew di çar kenarên dinyayê de belav kirin.. Lê wan Osmaniyan nikarîbûn, Bedirxaniyan dîrî zimanê wan bikin û zimanê wan ji devê wan derînin.. Wan Bedirxaniyan jî, li sirgûnê, di bin şert û mercên dijwar de, zimanê xwe parastin; di malên xwe de bi zimanê xwe axifîn, rojname û kovar pê weşandin.. Erê ew Bedirxaniyên ku ji berî 172 salan ve dîrî Kurdistanê û civaka kurdî ketin, xaka Kurdistanê li wan hatiye qedexe kirin, piraniya neferên wan di sirgûniyê de mirin, lê zimanê xwe jibîr nekirin. Îro, ji wan Bedirxaniyan (Mîrzade Sînemxan Celadet Bedirxan) maye û niha li Hewlêrê akinciye. Ez wê wek nimûneyekê ji wê sirgûniya Bedirxaniyan ku evîdara zimanê Kurdî dibînim. Ev Bedirxaniya ku wê jî bi malbata xwe re, jiyana xwe di sirgûniyê de derbas kiriye.. zimanê xwe iibîr nekirive û zimanê kurdî

zimanê axaftina mala wê ye. Tevî ku ew bi çend zimanên biyanî baş zane, lê qebûl nake ku kes di mala wê de, ji bilî zimanê kurdî bi axife.

Dema ku yek pîre bi kurdî diaxife, bawer nake ku wê tev jiyana xwe li dervî Kurdistanê derbas kiriye, hêj bi şewezarê Botanî xeber dide.. Tevî ku ew di sala 1938an de li Şamê di sirgûniyê de hatiye dinyayê, bavê wê Mîr Celadet Bedirxan di sala 1893an de li Stenbolê di sirgûniyê de çêbûye, Diya wê Rewşen Bedirxan di sala 1909an de li Qeyserî di sirgûniyê de hatiye jiyane, bapîrê wê Emin Alî Bedirxan di sala 1851ê de li Yûnan (girava Kirêtê) di sirgûniyê de hatiye dinyayê û bapîrê wê yê mezin (Mîr Bedirxan) di sala 1868an de li Şamê di sirgûnê de koça dawî kiriye.. Lê her ew Bedirxanî bi zimanê xwe ve man girêdayî û destê wan ji zimanê wan nebû û Sînemxan yek ji wa ye.

Rast e sirgûnî û penaberî çetîn û dijwar in, lê zimanê dayikê di ser wan diwarîyan re ye. Di sala 2008an de dema ku em bi hev re di

rojên çand û hunerê de bûn li bajarê Cizîra Botan, Sînemxan derbarî jana sirgûniyê wiha got: "Sirgûnî derba herî meizine ya ku li jiyana mirov dikeve.. Sirgûnî jiyana mirovan peçe peçe dike.."

Sed mixabin ku roja îro, ew kurdên me yên ku ji çend salan ve di penaberiyê de jiyana xwe derbas dikin, nizanîm çima zimanê xwe di ser guhan re davêjin.. di malên xwe de, bi zarokên xwe re bi zimanê biyaniyan xeber didin..?! Zarokên xwe fêrî zimanê biyaniyan dikim û fêrî zimanê Kurdî nakin! Û ya seyir ku roja îro gelek rêxistinên me siyaset û kurdewariya xwe bi zimanê biyaniyan dikin?! Nexasim li Rojava û Bakur..

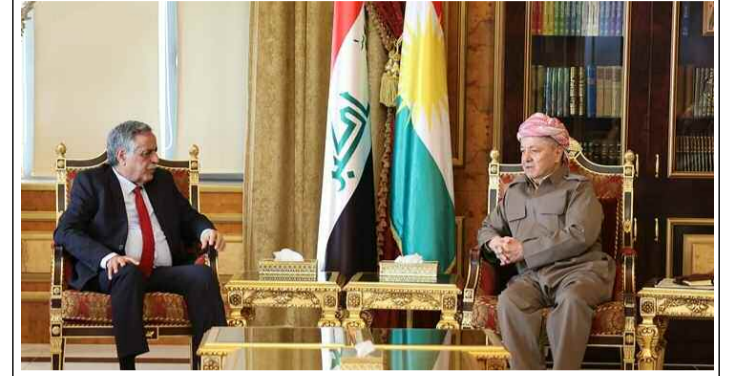
Belê sebarefî Bakuriyan û neguhdana wan bi zimanê kurdî, ev yek ne tenê di nav penaberên wan de ye, belê ya sosretir ku, ew di bajarên xwe de, wek ku bi tirkî xeber didin bi kurmançî xeber nadin..?! Mêzekin! Nisêbîn û Qamişlo du bajarên di rex hev de ne, wek du bajarên cewî ne, roja îro bêtir ji nivê xelkên Nisêbînê bi tirkî xeber didin..! Lê em li Qamişlo şerim dikin ku em bi hev re bi erebî xeber bidin.. Dikarim bêjim; em nizanin bi hev re, bi zimanê erebî xeber bidin..!

Bela ev nimûneya Bedirxanî (Mîrzade Sînemxan Bedirxan) li ber çavên me be.. Li ber çavên penaberên me be.. Eger neyar karibe me ji welatê me penaber bike, bela em zimanê xwe penaber nekin.. Zimanê me dayik û welatê me ye.

Silav li te bin Mîrzade Sînemxan Celadet Bedirxan.. Silav li zimanê me be, dayika me Kurdan!
Konê Reş, Qamişlo 05/10/2019

Serok Barzanî pêşwazî li şandeyekî Hevpeymaniya Yekgirtû ya Enbarê kir

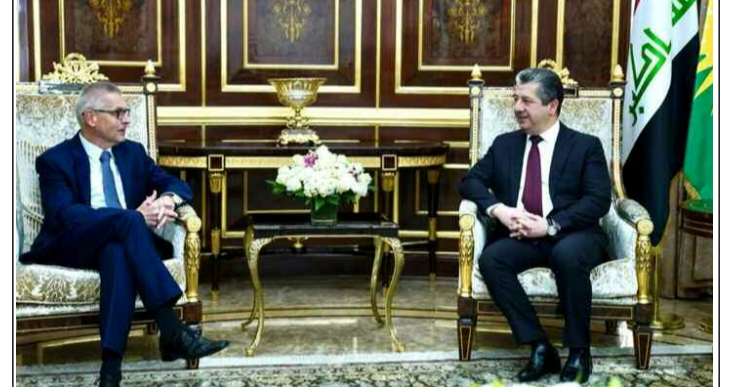
Serok Barzanî li Selahedîn pêşwazî li şandeyekî Hevpeymaniya Yekgirtû ya Enbarê ya di serokatiya Qasim

Elfehdawî de kir û gotûbêj di derbarê pirsên siyasî yên Iraqê de kir. Îro 18.11.2024ê Serok Mesûd Barzanî li Selahedînê pêşwazî li şandeyekî Hevpeymaniya Yekgirtû ya Enbarê ya di serokatiya Qasim Elfehdawî de kir. Di hevdîtîna de rewşa siyasî ya Iraq û navçeyê û pêşketinê dawî û guhertin hatin gotûbêj kirin. Herwaha rêyên parastina seqamgiriya Iraqê û hemahengî û karên hevbeş di navbera aliyên Iraqê de mijareke din a gotûbêjan bû.

Mesrûr Barzanî û Balyozê Polandayê: Divê kabîneya nû ya hikûmetê bi zûtirîn dem bê pêkanîn

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê pêşwaziya Balyozê Polandayê li Iraqê dike û pê re danûstandinan li ser hin mijarên

giring dike. Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro pêşwaziya Balyozê Polandayê li Iraqê Marcin Kubiak kir, bi helkeftina bidawîhatina erkê wî.

Hikûmeta Herêma Kurdistanê di ragehandinekê de eşkere kir, "Serokwezîr Mesrûr Barzanî spasiya Balyozê Polandayê kir, ji bo karkirîna pêşxistina peywendiyên dualî, herwesa daxwaza serkeftinê di erkê wî yê bê de jî jê re kir." Wekî ku di wê ragehandinê de hatiye, "Balyozê Polandayê rêz ji bo alîkarî û hevahengiyên Hikûmeta Herêma Kurdistanê diyar kir û amadebûna welatê xwe ji bo zêdetir pêşxistina peywendiyên bi Herêma Kurdistanê re diyar kir, xasma jî di warê lihevguhertina bazirganî û çandinê de." Di tewerekî din ê wê civînê de, her du alî li ser pêdivîtiya pêkanîna kabîneya nû ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê bi zûtirîn dem hevnerîna bûn

Rêvebirê serjimêriya Kurdistanê: Proseya serjimêriyê li Herêmê bi aramî pêş dikeve

Rêvebirê Cîbicîkar ê Serjimêriya Giştî ya Nifûs û Niştecihan li Herêma Kurdistanê ragihand, ku proseya serjimêriyê li gorî plansaziya ber bi

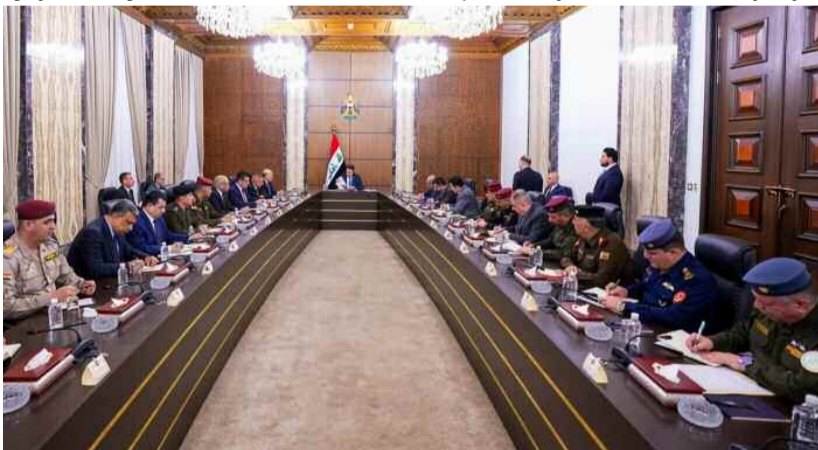
pêşve diçe û piştî ku ev qonax bi dawî hat, dê kar bo qonaxa bê berdewam bikin. Rêveberê Serjimariya Giştî ya Nifûs û Niştecihan li Herêma Kurdistanê Mehmed Osman di hevpeyvînekê de li gel PUKMEDIA ragihand: "Pêvajoya serjimêriya Herêmê bi aramî ber bi pêş ve diçe û hemwelatiyan bi başî bersiva tîmên serjimêriyê didin û ev qonax dê bi dawî bibe û tam sibê, pêncşemê nivê şevê." Di berdewamiya axaftina xwe de wiha got: "Piştî ku ev qonax bi dawî bibe, tîmên serjimarîna dê 5 rojan bêhnvedanekê bidin û piştî wê qonaxê nû dê dest pê bike. Ev qonax dê ji 27 Mijdar 2024 heta 17 Kanûn 2024 bidome, û ji her malbatê herî kêr kesek hewce dike ku bersiva pirsan bide."

Serjimêriya giştî ya niştecihan li Iraqê û Herêma Kurdistanê îro Çarşemê dest pê kir û ji bo bi aramî bidawîhatina vê proseyê, ji bo du rojan qedexeya derketina derve li her du aliyên Iraqê û Herêma Kurdistanê hatiye ragihandin.

Serokwezîrê Iraqê serperîştîya civîneke bilez a Civata Wezîrên Iraqê ji bo ewlehiya niştîmanî kir

Serokwezîrê Iraqê serperîştîya rûniştîneke bilez a Civata

skala red kir a ku Israîlê li dijî-raqêarasteyî Civata Ewlehiyê ya

Wezîrên Iraqê ji bo ewlehiya niştîmanî dike, herwesa Berdevkê Fermandeya Giştî ya Hêzên Çekedar ên Iraqê dibêje, "Di wê rûniştinê de danûstandin li ser dawî pêşhatên rewşa ewlehiyê ya herêmî û navdewletî hatin kirin."

Berdevkê Fermandeya Giştî ya Hêzên Çekedar ên Iraqê Yehya Resûl îro 19.11.2024 ragehand, "Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî serperîştîya rûniştîneke bilez a Civata Wezîrên Iraqê ji bo ewlehiya niştîmanî kir, û tê de ew

Navdewletî kiriye."

Yehya Resûl amaje jî da, "Di wê rûniştinê de tekez hatiye kirin ku skalaya Israîlê ya li dijî-raqêhatiye bilindkirin tometên bêbingeh in û armanc jê rewatîdan e ku, bi wê rêyê destdirêjiyê bike ser Iraqê. Ev jî armanca Israîlê ye ji bo berfirehkirina bazineya hevrikiyan û şerê devê." Tekez li ser wê yekê jî kir ku, "Divê Amerîka pêngavên çalak li dijî Israîlê biavêje."

Li dû ragehandina Yehya Resûl, di wê rûniştinê de tekez li

ser wê yekê hatiye kirin ku biryara şer û aştiyê tenê di destê Hikûmeta Iraqê de ye, herwesa hikûmet li ser pîlanên xwe ji bo rêgirtina li bikaranîna axalraqêji bo destpêkirina her êrîşkê berdewam e, herwesa li pey wan hemî kesan e yên ku tevî çalakiyên çekdarî dibin û gefan li ewlehî û yekperçeyiya axalraqêdikin.

Di wê rûniştinê de herwesa hat berçavkirin, "Tomêt û kiryarên vê dawiyê yên desthilatdariya qewareya Zayonî pêşveçûneke metirsîdar e û bizavek e ji bo yarîkirina bi raya giştî ya navdewletî ji bo peydakirina behaneyan ji bo destdirêjîkirina li ser Iraqê ji bo parastina aşî û ewlehiyê û zêdekirina metirsiyên berfirehkirina şerî û hevrikiyan li deverê jî bizavek e."

Herwesa di ragehandina Yehya Resûl de hatiye, "Iraq pabênûna xwe bi qanûnên navdewletî û peymannameya Neteweyên Yekgirtî û tekez dike û gefên desthilatdarên Israîlê jî bi tundî şermezar dike, ku armanca wan neseqamgiriya deverê ye."

PWK: Em Seyîd Riza û hevalên wî bi rêzdarî bi bîr tînin

87 sal berê, di roja 15.11.1937an de rêberê qehreman ê berxwedana Dêrsimê Seyîd Riza û 6 hevalên

wî li Elezîzê, li Meydana Erase ya Genim hatin îdamkirin. Dewleta Tirkîyeyê, digot qey bi kuştina Seyîd Riza û kurê wî Resik Huseyin, Husênê Demenanî, Hesên û Seyîd Husênê Qureyşanî, Elîyê Kalanî û Findik Axayê Yûsifanî, ewê gelê Kurd ê qedîm û xwediyê kultureke bi hêz qir bikin û ji navê rakin

Dewleta Tirkîyeyê bi dehhezaran jin û zarok û kal û pîr dane ber gulleyan, qetîl kirine.

Bi gotina kesên ku qesasên qetîlamê bûne, bi jahra mişkan gelê me qir kirine. Lê Dewleta Tirkîyeyê her wekî yê Şêx Seîd û hevalên wî, cîhê mezelen Seyîd Riza û hevalên wî jî veşartin û heta îro jî cîhê mezelen wan nayê zanîn. Ev jî nîşana wê yekê ye ku Dewleta Tirkîyeyê çiqas jî rêberên milletê Kurd ditirse.

Helbete ku têkoşîna azadîya Kurdistanê bi qetîlam û jenosîdan ranewestîya ye.

Nevîyên Şêx Seîd, Seyîd Riza, Xalid Begê Cibrî, Îhsan Nûrî Paşa, Qazî Mihemed, Mele Mustafa Barzanî îro jî alaya têkoşînê li her çar perçeyên Kurdistanê bi xwîna şehîdan, bi ked û xebata dilsozane ya welatperweran her bilind dikin.

Di 87emîn salvegera qetîlkirina wan de, di şexsê Seyîd Riza de em hemû şehîdên Kurdistanê bi rêz û hurmet bibîrtînin.

Ahmet Davutoglu ji bo foruma MEPS 2024 hat Hewlêrê

Serokê Şaredariya navçeya Esenyurtê ya Stenbolê Prof.Dr. Ahmet Ozer ku bi tohmata "endamtiya PKKyê" hat girtin û li şûna wî qeyûm hat tayînkirin ji girtîgehê peyamek şand.

Serokê Şaredariya Esenyurtê ya CHPyê Ahmet Ozer roja çarşemê hat desteserkirin û piştî kar û barên yasayî bi hinceta "endamtiya PKKyê" ji aliyê dadgehê ve hat girtin.

Her wiha bi biryara Wezareta Karên Navxwe ya Tirkîyeyê li şûna wî qeyûm hat tayînkirin.

Karvedan û nerazîbûnên aliyên siyasî yên li dijî girtina Ozer û tayînkirina qeyûm a li şûna wî didomin.

Roja pêncşemê bi pêşengiya CHP, DEM Partî û hejmareke zêde ya xelkê û endamên sazî û rêxistinên civaka sivil li Meydana Esenyurtê mitîngeke mezin a nerazîbûnê hat sazîkirin.

Serokê CHPyê Ozgur Ozel di mitîngê de peyama Ahmet Ozer a ji girtîgehê xwend:

"Gotina min a yekem ew ku personel û hevalên me bi 4 destan karê xwe bikin.

Divê welaî qet mexdûr nebin. Ez dê bi awayekî bihêztir derkevim û ji cîhê ku mayî di xizmetên xwe de berdewam bim."

Di hilbijartinên 31ê Adara 2023yan de Ahmet Ozer di çarçoveya stratejiya DEM Partiyê ya lihevkerina li bajaran de bi rêjeya ji sedî 49ê dangan wekî Serokê Şaredariya Esenyurtê yê CHPyê hat hilbijartin.

Ozer 30ê Çiriya Pêşînê 2024an hat desteserkirin û piştî kar û barên yasayî bi hinceta "endamtiya PKKyê" hat girtin. Herwiha piştî rojekê jî li şûna wî Alîkarê Parêzgarê Stenbolê Can Aksoy wekî qeyûm hat tayînkirin.

Yek ji hincetên girtina Ozer jî ew bû ku di serdema pêvajoya aştiyê de di civîneke li Îmraliyê de navê wî hatiye pêşniyarkirin ku sûdê bigihîne pêvajoyê.

Wezîrê Navxwe li Balefirgeha Navnetewî ya Hewlêrê pêşwazî li Ahmed Davutoglu kir

Bi armanca beşdarîkirina li pêncemîn forma Aştî û Ewlehiya Rojhilata Navîn MEPS2024ê ya li Zanîngeha Amerîkî - Kurdistan li bajarê Duhokê Ahmed Davutoglu geheşt Hewlêrê û biryare sibe derbasî Duhokê bibe.

Îro 21.11.2024ê parêzgarê Hewlêrê ragehand: "Wezîrê Navxwe Rêber Ehme û Berpîrsê Fermangeha Peywendiyên Derve ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê Sefîn Dizeyî û parêzgarê Hewlêrê Umêd Xoşnaw û li gel Konsulê giştî yê Tirkîyê li Hewlêrê Erman Topçu li balefirgeha navnetewî ya Hewlêrê pêşwazî li siyasetmedar û Serokê Partiya Pêşerojê û Serokwezîrê berê yê Tirkîyê Ahmed Davutoglu û şandeya li gel kirine, ku pêkhatibû ji hejmarek

parlamentêrên Tirkîyê."

Herwaha hat ragehandin, hatina Ahmed Davudoglu û şandeya li gel bi armanca beşdarbûna li pêncemîn

forma Aştî û Ewlehiyê ya Rojhilata Navîn MEPS2024ê ya li zanîngeha Amerîkî - Kurdistan a li bajarê Duhokê ye.

3 parlamenteran ji MHPyê îstifa kir

Çigirê Serokê MHPyê Semîh Yalçin ragihand ku îstifayên 3 parlamenteran hatine qebûlîkirin.

Çigirê Serokê MHPyê Semîh Yalçin li ser îstifakirina parlamenterên MHPyê, Hasan Basrî

Sonmez, İsmail Akgul û Mustafa Demîr daxuyanî da.

Li gorî daxuyaniya Semîh Yalçin navenda partiyê ji 3 parlamenteran xwestiye ku îstifa bikin.

Li ser vê yekê parlamenterê

Ispartayê Hasan Basrî Sonmez, parlamenterê Boluyê İsmail Akgul û parlamenterê Kilîsê Mustafa Demîr ji MHPyê îstifa kiriye.

Çigirê Serokê MHPyê Semîh Yalçin da zanîn:

"Di encama lêkolîneke nava partiyê de ji 3 parlamenteran hatiye xwestin ku îstifa bikin.

Wan li ser vê yekê daxwaz-nameya îstifayê pêşkêşî partiyê kir.

Em ji raya giştî re radigihînin ku îstifayên wan hatine pesendîkirin."

Li gorî medyaya Tirkîyeyê hinceta îstifayên her 3 parlamenteran ne siyasî ye.

Derbarê wan parlamenteran de bi îdiaya ku zêrên qaçax anîne Tirkîyeyê lêpîrsîn hatiye destpêkirin.

Wezîrê Plandananê: Em ji welatiyan dixwazin bo serhejmêriyê vegerin warên xwe

Wezîrê Plandananê yê Herêma Kurdistanê daxwazê ji wan welatiyan dike yên ku mane vegehin warên xwe, ji bo ku bî serhejmêrkirin û wekî xelkê resen ê wan deveran bî tomarkin.

Wezîrê Plandananê yê Herêma Kurdistanê Dara Reşîd îro 20.11.2024 di konferanseke data û zanyaran de ragehand, "Bi hevkarî û hevahengiya Wezareta Plandananê ya Iraqê, me karî bi awayekî biserkeftî bigehin roja yekê ya serhejmêriyê."

Dara Reşîd diyar kir: "Em spasiya desteya amarê û tevaya birêveberiyên Hewlêr, Silêmanî, Dihok, Helebce û îdareyên serbixwe yên Soran, Raperîn, Germiyan û yek bi yek Desteya Amarê ya Kurdistanê dikin ku, karîne bi awayekî biwêrane û bi demeke kêr û bi kêmtirîn budce zêdetirîn kar bikin."

Wezîrê Plandananê yê Herêma Kurdistanê ragehand: "Em wekî Herêma Kurdistanê gelek paştir li paş Hikûmeta Iraqê bûn, ji ber arêşeya tablêtan, heta em

gehiştin çareserîkirina arêşeya wan tablêtan."

Dara Reşîd ragehand, "Em spasiya xelkê deverên Kurdistanî yên derveyê îdareya Herêma Kurdistanê dikin ku vegehin warên xwe, em hevîdar in ên ku mane jî vegehin warên xwe ji bo ku bî serhejmêrkirin, ji ber ku ew kesên li rojên 20 û 21ê vî mehê tîne serhejmêrkirin wekî xelkê resen ê wan deveran tîne tomarkin."

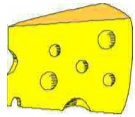
Wezîrê Plandananê got: "Herêma Kurdistanê gelek ji mîj

ve li benda serhejmêriya şênîyan e, ji ber ku ew serhejmêrî gelek giring e. Ew serhejmêrî rêjeya şênîyên Herêma Kurdistanê ji hejmara giştî diyar dike, ew jî ji bo wê yekê ku êdî ji aliyê Hikûmeta Iraqê û gêwê siyasîyên Iraqê ve yarî bi pişka budcê ya Herêma Kurdistanê neyên kirin."

Piroseya serhejmêriya şênîyan li Iraqê û Herêma Kurdistanê seet 07:00 ê sibeha îro 20.11.2024 dest pê kir û heta sibe 21.11.2024 berdewam dibe.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

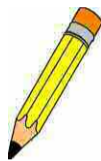
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

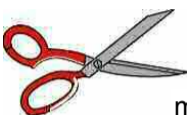

beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qaşıcıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

şêr

Ev çiyey? Ev şêre.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

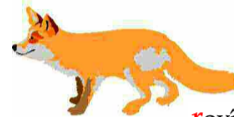
kêwrişke

Ev çiyey? Ev kêwrişke.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

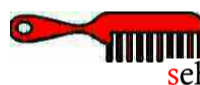
stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

tiîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtiye.
Bu nədir? Bu tutuqşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şûşe

Ev çiyey? Ev şuşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsak

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu tîmsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu yıldırımdır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

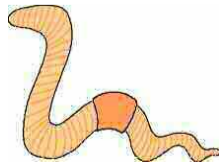
keVc

Ev çiyey? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

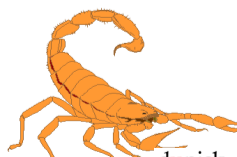
kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdir.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

biVir

Ev çiyey? Ev biVire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

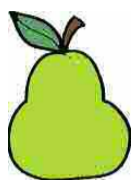

berçaVik

Ev çiyey? Ev berçaVike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

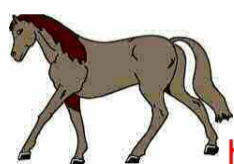
hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hirç

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dævêdir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

li

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürêkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

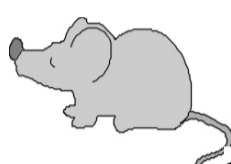
lepik

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu êlcêkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

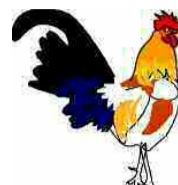
Ev çîye? Ev lînge.
Bu nêdir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îi

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

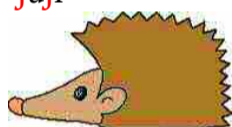

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gëmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

Ev çîye? Ev jûjîye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

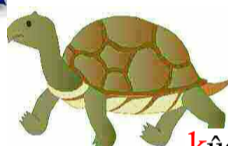
Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günêşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

Kk

kûsî

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdir.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

lîmor

Ev çîye? Ev lîmore.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

rojname

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qezetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

kevjal

Ev çîye? Ev keviale.
Bu nêdir? Bu xerçəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşıqdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

xezal

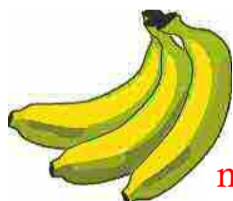
Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

kûlî

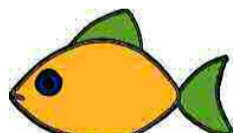
Ev çîye? Ev kûliye.
Bu nêdir? Bu çəyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

masî

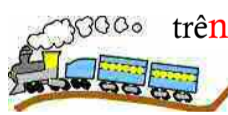
Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

Nn

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

ode

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev Otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu camışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çîye? Ev reñge.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

sol

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

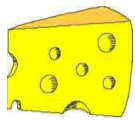

top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a bool.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

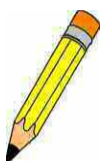
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

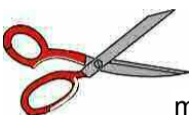

beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qaçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portaqaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

şêr

Ev çiyey? Ev şêre.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çiyey? Ev kêwrîşke.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это зайца.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

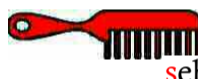
stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

tîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzumdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtiye.
Bu nədir? Bu tutuqşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvike

Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şûşe

Ev çiyey? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsal

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütökdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ıldırımır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

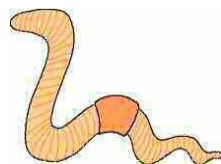
keVc

Ev çiyey? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyөрçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdır.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a scorpion.

bivir

Ev çiyey? Ev bivire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

berçavik

Ev çiyey? Ev berçavike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBƏ-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

werdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şəkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

ewr

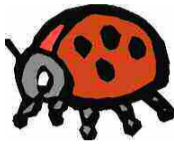
Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nêdir? Bu kəklîkdir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzəndir.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

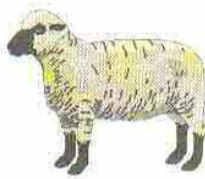
xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nêdir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nêdir? Bu xiyardır.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

1

yek

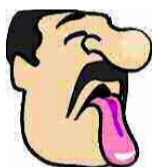
Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountair.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zəngdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

KURDÎ

Azerî

N b/s	KURDÎ		Azerî	DİKARÎ BIXWÎNÎ
	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirîlî	Latinî	
1	Aa	Aa	Aa	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Цц	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ee	Ee	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Нн	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, îni, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	Iı	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Кк	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, limon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, neví, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şîrîn, sekir, şewaq
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pênuş, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Uu	Юю	Üü	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Wecîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Хх	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

В Мосуле арестованы четыре члена ИГ

19 ноября во время операции по обеспечению безопасности в западном Мосуле, провинция Ниневия, иракские

силы безопасности захватили четырех членов "Исламского государства" (ИГ), когда они пытались проникнуть в Ирак из Сирии. В интервью "BasNews" подполковник Омар аль-Раби сказал: "Силы безопасности арестовали четырех членов ИГ, которые пересекли границу из Сирии во время утренней операции в западном Мосуле". Он добавил, что подозреваемые были переведены в полицейское управление Ниневии для допроса и предстанут перед судом.

Хотя Ирак объявил ИГ побежденным в 2017 году, остатки группировки остаются активными, особенно в отдаленных и сельских районах, что побуждает продолжать операции по обеспечению безопасности.

Масуд Барзани обсудил вопросы региональной безопасности с бывшим министром иностранных дел Турции

В пятницу, 22 ноября, лидер "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Барзани и

бывший министр иностранных дел Турции, лидер "Партии будущего" Ахмет Давутоглу обсудили текущие события на Ближнем Востоке и террористические угрозы.

В заявлении офиса Барзани говорится, что встреча прошла в кулуарах Пятой конференции по безопасности и миру, состоявшейся в Американском университете Курдистана в Дохуке.

В ходе встречи они "обменялись мнениями о последних событиях и проблемах, с которыми сталкивается Ближний Восток, в частности, о борьбе с террористическими угрозами и мерах по укреплению мира и безопасности в регионе".

В Курдистане проживает более миллиона перемещенных лиц

21 ноября министерство внутренних дел Курдистана опубликовало официальную статистику о населении, включая перемещенных лиц и беженцев в регионе.

По данным Статистического управления региона Курдистан, общая численность населения Иракского Курдистана составляет 8 668 975 человек, включая 1 022 293 перемещенных лиц и беженцев. Данные, собранные до конца марта 2024 года, показывают, что число перемещенных лиц составляет 746 174, а число беженцев — 276 119.

Статистика показывает, что "в Эрбиле проживает 42 400 перемещенных семей, что эквивалентно 247 338 лицам; в Сулеймании проживает 23 953 семьи или 139 355 человек, а в Дохуке проживает 67 929 перемещенных семей или 359 481 человек".

Региональное правительство Курдистана (КРГ) стремится увеличить свою долю в федеральном бюджете, и депутат от Сулеймании Соран Омар подчеркивает важность этих цифр, указывая, что "КРГ запросило копию данных переписи, которую нужно будет хранить в Эрбиле, но Багдад отклонил эту просьбу". Эти данные должны помочь региону зафиксировать увеличение численности населения и, следовательно, его финансовых ассигнований, сказал депутат.

Омар предположил, что существенных изменений не произойдет из-за ожидаемого увеличения числа граждан в центральных и южных провинциях, выразив обеспокоенность "возможностью фальсификации результатов". Он подтвердил, что "присутствие более 700 000 перемещенных лиц в регионе может положительно повлиять на долю региона".

Масуд Барзани посетит 5-й форум "MEPS" в Дохуке

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), присоединится к ключевым региональным и международным деятелям на пятом форуме по миру и безопасности на Ближнем Востоке (MEPS), который пройдет в Американском университете Курдистана (AUK) в Дохуке с 22 по 24 ноября. В мероприятии примут участие видные лидеры, включая президента Курдистана Нечирвана Барзани, премьер-министра Масрура Барзани и министра внутренних дел Ребара Ахмеда, а также другие высокопоставленные правительственные и партийные должностные лица из Курдистана, Ирака и других стран.

"Форум проводится в партнерстве с Гарвардским университетом, Кембриджским университетом, Атлантическим советом, Уилтон-парком и Советом по реагированию на кризисы", — сообщил в четверг "Kurdistan24" доктор Хонар Исса, генеральный директор "MEPS 2024". Он добавил, что в панельных дискуссиях и семина-

рах примут участие 124 ученых из 40 стран, причем 73% из них будут присутствовать впервые.

Обсуждения будут охватывать ряд тем, уделяя особое внимание текущему состоянию мировых и ближневосточных дел. На форуме также примут участие десятки правительственных чиновников и представителей политических партий из Ирака и Курдистана и из-за их пределов.

"MEPS 2023", прошлогодний

выпуск форума, включал трехдневную программу с выступлением премьер-министра Масрура Барзани, который подарил гранаты и мед Курдистана бывшему премьер-министру Великобритании Борису Джонсону.

Форум направлен на развитие диалога и сотрудничества между учеными, политиками и лидерами, предлагая уникальную платформу для решения проблем и возможностей на Ближнем Востоке.

Премьер-министр Барзани приветствовал гостей форума "MEPS 2024"

Пятый форум по миру и безопасности на Ближнем Востоке (MEPS 2024) начавшийся 22 ноября в Американском университете Курдистана в Дохуке, был открыт приветственной речью премьер-министра Курдистана Масрура Барзани.

Курдский премьер подчеркнул важность форума, выразив надежду на то, что его результаты будут служить руководством для лиц, принимающих решения в Курдистане, Ираке и на Ближнем Востоке. Он похвалил Американский университет за проведение мероприятия в пятый раз, подчеркнув его растущую региональную значимость.

Он также похвалил успешные парламентские выборы в Курдистане, поблагодарив курдский народ за его демократическую

приверженность на фоне региональных проблем.

Форум привлёк видных деятелей, включая президента Ирака дра Латифа Рашида, спикера иракского парламента Махмуда Аль-Машхадани, бывшего премьер-министра Турции Ахмета Давутоглу и бывшего премьер-министра

Ирака Хейдара аль-Абади, а также дипломатов и академических экспертов. Премьер-министр Барзани выразил оптимизм в отношении того, что "MEPS" 2024 года выработает рекомендации, которые принесут пользу всем иракцам и укрепят региональное сотрудничество.

Ахмет Давутоглу прибыл в Эрбиль на форум "MEPS 2024"

Бывший премьер-министр Турции и лидер "Партии будущего" Ахмет Давутоглу вечером 21 ноября прибыл в столицу Иракского Курдистана, Эрбиль, перед своим запланированным участием в пятом "Форуме мира и безопасности на Ближнем Востоке" ("MEPS 2024") в Американском университете Курдистана в Дохуке. Давутоглу встречали в международном аэропорту Эрбиля министр внутренних дел Курдистана Ребар Ахмад, глава Департамента иностранных дел Сафин Дизайи, губернатор Эрбиля Омед Хошнав, генеральный консул Турции Ирман Тобчу и делегация турецких парламентариев. Согласно заявлению, визит Давутоглу подчеркивает его приверженность

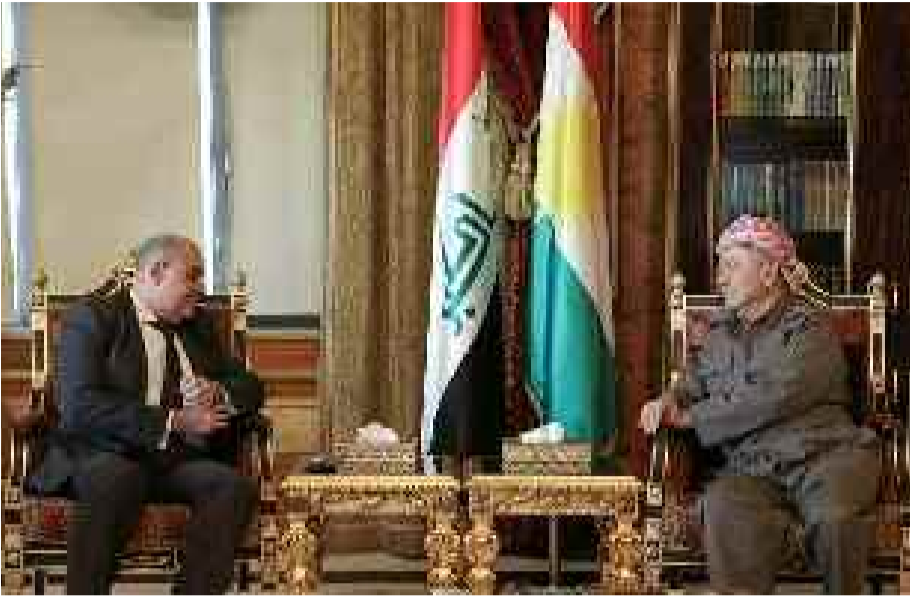

содействию диалогу по вопросам мира и безопасности в регионе.

"MEPS 2024", организованная Американским университетом Курдистана в Дохуке, официально начнется в пятницу и продлится до

воскресенья. Конференция соберет около 124 политических и академических деятелей из 40 стран для обсуждения важнейших вопросов, влияющих на мир и стабильность на Ближнем Востоке.

Глава ДПК и консул Египта обсудили местную и региональную политику

19 ноября глава "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Барзани принял генерального консула Египта в Эрбиле Махмуда Фарука Амера.

Согласно заявлению штаб-квартиры Барзани, президент ДПК

упомянул об исторических, дружеских и эффективных отношениях между курдским и египетским народами, и подчеркнул необходимость продвижения культуры сосуществования и мира как единственного способа

положить конец страданиям и нищете народов в регионе.

Со своей стороны египетский консул сказал, что "высокая явка и мирная и цивилизованная атмосфера, в которой прошли парламентские выборы в Курдистане, являются значительным достижением". Он также похвалил культуру сосуществования и мира курдского народа, и признал "историческую роль Барзани в сохранении и углублении этой культуры".

В заявлении также отмечается, что в другой части встречи стороны обсудили политическую ситуацию в Ираке и регионе, а также отношения между Региональным правительством Курдистана и иракским федеральным правительством. Они оценили недавний визит премьер-министра Ирака в Курдистан как важный шаг для координации и решения проблем.

Курдский чиновник: "Любой, кто зарегистрирован в переписи Киркука, официально является жителем"

Глава Генерального совета по курдским районам за пределами контроля Регионального правительства Курдистана (КРГ) Фахми Бурхан 21 ноября заявил об успешном завершении всеобщей переписи населения в Киркуке, которая началась 20 ноября.

"Любой, кто зарегистрировался в этом городе, считается жителем Киркука в соответствии с законом, конституцией и всеми основами, на которых было создано новое иракское государство", — заявил Бурхан.

"Мы надеемся, что вскоре комитет, сформированный министерствами планирования Курдистана и Ирака, которому поручено исправить данные, начнет свою

работу в отношении тех, кто не был зарегистрирован в переписи 1957 года, чтобы перенести их записи в их законные места в соответствии с Конституцией Ирака", добавил он.

Во вторник туркменские и арабские группы заявили о нарушениях в процессе переписи в Киркуке, заявив, что многие семьи из-за пределов провинции, особенно из Эрбиля и Сулеймании, прибыли в Киркук непосредственно перед началом переписи, что они расценили как попытку изменить демографическую реальность Киркука.

В ответ "Демократическая партия Курдистана" (ДПК) осудила обвинения как необоснованные, заявив, что "те, кто вчера вернул-

ся в Киркук, являются его коренными курдскими жителями, и их естественное право участвовать в переписи в месте своего рождения".

Перепись населения Ирака, первая с 1997 года, имеет большое значение для Киркука, где этнические группы — курды, арабы и туркмены — рассматривают ее как поворотный момент для укрепления своего политического и демографического влияния в городе.

Исторически Киркук пережил драматические демографические сдвиги, особенно в рамках политики арабизации Саддама Хусейна, насильственно перемещавшего коренных курдских жителей, и заселявшего в их дома арабов с юга Ирака.

Статья 140 Конституции Ирака, созданной после свержения Саддама, описывает процесс решения этих этой проблемы путем нормализации, возвращения коренных курдов, переписи населения и референдума. Однако реализация этой статьи была отложена, что привело к постоянным административным и связанным с безопасностью проблемам.

Иракские шииты заявили об атаке на "жизненно важную цель" в Израиле

Формирования шиитов, входящих в движение "Исламское сопротивление Ирака", осуществили атаку при помощи беспилотных летательных аппаратов на "жизненно важную цель" в Израиле. Об этом говорится в заявлении радикальной организации, размещенном в ее Telegram-канале.

"Бойцы "Исламского сопротивления Ирака" сегодня, во вторник, 19.11.2024, атаковали с использова-

нием беспилотной авиации жизненно важную цель на юге оккупированных [палестинских] территорий", — отмечается в тексте.

"Исламское сопротивление подтверждает, что операции по уничтожению опорных пунктов противника продолжатся нарастающими темпами", — указали повстанцы.

Шиитские формирования в Ираке повысили свою активность на фоне обострения ситуации на Ближ-

нем Востоке после проникновения 7 октября 2023 года сторонников палестинского движения ХАМАС из сектора Газа на израильскую территорию, сопровождавшегося убийствами жителей приграничных населенных пунктов и захватом заложников. Израиль объявил о полной блокаде Газы и стал наносить удары по анклаву и отдельным районам Ливана и Сирии, после чего начал наземную операцию в секторе.

Президент Курдистана выразил соболезнования в связи со смертью видного ассирийского лидера

Президент Иракского Курдистана Нечирван Барзани выразил соболезнования асси-

рийскому народу в связи со смертью видного ассирийского деятеля Зии Малика Исмаила Яко.

В заявлении, опубликованном в понедельник, 18 ноября, Барзани сказал: "Я прошу Бога даровать душе покойного Зии Малика Исмаила Яко вечный мир, и дать терпение и утешение его семье и друзьям".

Завершая свою дань уважения, Барзани охарактеризовал Яко как "выдающегося ассирийского лидера", память о котором "навсегда останется в наших сердцах".

Хошияр Зибари: Угрозы Израиля Ираку ожидаемы из-за региональных конфликтов

Высокопоставленный представитель "Демократической партии Курдистана" (ДПК)

22 ноября заявил, что угрозы Израиля Ираку были ожидаемы из-за позиций определенных иракских политических фракций и групп в отношении продолжающегося регионального конфликта. Выступая на Форуме мира и безопасности на Ближнем Востоке ("MEPS 2024") в Американском университете в Дохуке, член политбюро ДПК Хошияр Зибари подчеркнул, что мировые ожидания в целом негативны. Он сказал: "Война, которая разразилась 7 октября, представляет угрозу для стран и, скорее всего, выйдет за пределы сектора Газа".

Комментарии Зибари прозвучали после того, как министр иностранных дел Израиля Гидеон Саар в своем письме в ООН возложил на иракское правительство ответственность за "все", происходящее в пределах его границ, включая обстрелы Израиля со стороны сил, поддерживаемых Ираном, и подчеркнул право Израиля на "самооборону". Это заявление вызвало негативную реакцию Ирака. Премьер-министр Мухаммед Шиа ас-Судани заявил, что это заявление - повод для нападения на Ирак. Лидер ДПК также затронул экономические проблемы страны, указав на огромную зависимость страны от нефти. "С падением цен на нефть ... страна столкнется с трудностями в обеспечении зарплат в государственном секторе из-за чрезмерных государственных расходов". Более 90% доходов правительства Ирака поступает от нефти, а в 2024 году этот показатель достигнет рекордных 96%. Зибари признал, что правительство премьер-министра Мухаммеда Шиа ас-Судани проводит реформы, но подчеркнул: "Для решения проблем нужны действия, а не только слова".

ДИПЛОМАТ

№ 43 (603) 17 - 23 ноябрь 2024-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

"MEPS24": Лидер ДПК подчеркивает ключевой приоритет — не допустить вступление Ирака в войну

22 ноября курдский лидер, президент "Демократической

и заставил нас гордиться этим достижением".

партии Курдистана" (ДПК) Масуд Барзани заявил, что сейчас все готово для "всеобъемлющего мирного процесса" на Ближнем Востоке по курдскому вопросу.

Также, выступая на Форуме мира и безопасности на Ближнем Востоке ("MEPS24") в Американском университете в Дохуке (Иракский Курдистан), Барзани сказал о недавно прошедших выборах в парламент Курдистана: "Выборы состоялись в регионе, несмотря на сомнения, что они могут не состояться или столкнуться с проблемами... Я хотел бы поблагодарить народ Курдистана, который продемонстрировал свою осведомленность

"Мы надеемся, что все будут уважать законность... Как только Высшая Независимая Избирательная комиссия объявит официальные результаты, начнутся переговоры между всеми сторонами, чтобы ускорить начало парламентской работы", — добавил он.

Курдский лидер выразил надежду на поддержку, чтобы гарантировать, что в будущем Курдистан будет единым регионом, с единым парламентом, едиными силами пешмерга и единым правительством, представляющим все компоненты региона".

Он также отметил, что Ирак проведет законодательные

выборы менее чем через год, и "опыт Курдистана может послужить примером".

Комментируя проведенную 20–21 ноября перепись населения Ирака, Барзани заявил: "Мы получили заверения в том, что перепись не имеет политических мотивов и не затронет [интересы спорных] областей, охватываемых Статьей 140 Конституции".

Он подчеркнул, что "диалог решает все вопросы", и заявил о "текущих прочных отношениях и сотрудничестве между федеральным правительством и региональным правительством Курдистана для решения нерешенных проблем".

Что касается региональной ситуации, Барзани сказал: "Кризисы в регионе и сцены войны в Ливане и секторе Газа трагичны... Мы надеемся, что эта война закончится, и трагедия прекратится". Как подчеркнул глава ДПК, "главным приоритетом является удержание Ирака от этой войны".

"Мы ожидаем, что ситуация изменится после избрания нового президента США, и есть признаки существенного изменения политики при администрации Трампа по сравнению с администрацией президента Байдена", — сказал он.

Совместные бригады курдских сил пешмерга и иракской армии развернуты для обеспечения безопасности спорных территорий

Две совместные бригады, сформированные министерством пешмерга Регионального правительства Курдистана (КРГ) и министерством обороны Ирака, были развернуты для устранения пробелов в безопасности на спорных территориях. Об этом 20 ноября заявил генерал-майор Абдул Халик Талат, представитель Курдистана в Командовании совместными операциями. Выступая перед журналистами в Эрбиле, Талат охарактеризовал формирование двух бригад как "успешный опыт" для двух министерств, подчеркнув их "гладкое развертывание и операции". Он также отметил, что жители этих районов теперь могут "возобновить такие виды деятельности, как скотоводство и выращивание зерна без страха". Спорные районы Ирака,

подпадающие под действие Статьи 140 Конституции Ирака, в последние годы страдают от проблем в области безопасности после того, иракская армия вытеснила от туда курдские силы пешмерга в ответ на успех референдума о независимости Курдистана в 2017 году.

Премьер-министр Курдистана подтверждает важность роли МООНСИ в Ираке

18 ноября премьер-министр Курдистана Масрур Барзани встретился с Мохаммадом аль-Хасаном, специальным представителем Генерального секретаря ООН в Ираке.

Согласно заявлению канцелярии премьер-министра, Барзани и Аль-Хасан обменялись мнениями о текущей ситуации в Ираке и регионе. "Они обсудили важность разрешения спорных вопросов между Курдистаном и федеральным правительством в соответствии с Конституцией Ирака".

В заявлении говорится, что обе стороны подчеркнули необходимость продолжения усилий МООНСИ по поддержке стабильности и безопасности Ирака и Курдистана.

Rêwîtiyamin nav Kurdên Azerbaycanê

Gerîna min ji Nexçivanê destpêkir. Li Nexçivanê ez bûm mêvanên malbeta kurdan. Kurdên Nexçivanê li navçeya Şerûrê li gûndê Derekendê dijîn. Wextê kû ez çûm gûnd min dît kû hê li vî gûndî çanda Kurda berdewame û zimanê kurdî tê axaftin. Cil û bergên jin û mêran mixabin hati-bûn guhartin, lê kofi û kiras xef-tanên jinên berê wek xatirekê bi malbatan re he bûn. Nava gûnd da ji bo çalekiyên mêran kah-wexanekek hebû û mêr li vir digêhîştin hevdu. Xabatên gûndîyan li ser avjênîye û xwedîkirina ajala bû. Berdewama gera min de ez çûm Azerbaycanê bajare Bakuyê. Li Bakuyê Kurdên Bakuyê ra rast hatim. Ez bûme mevanên geleka ji wan. Mazubaniya Kurdên Bakuyê diştêkî ecêb bimin ra hat xuyanî, ez jî jineke kurdîm û çanda kurda da mazubani tîştêkî bi qedre, mêwan ji mirovên malbate jî qedirtirin. Lê kurdên ku li Bakuyê dijîn li ser çanda kurdan weke ku zêde kiribûn. Ez derbasî kîjan mala kurdên Bakuyê dibûm bi hûmet û rume-tekê mezin li min dikirin mevan. Jinên vir bi giştî xebatên malê re mijûl dibûn. Mêr jî xebatên devraye ra. Zimanê kurdî, zimanê dayika xwe da diaxivîn û bi hezkirinekê mezin nezîkî çand û zimanê kurdî dibûn. Weke jinekî kurd hêzekê mezin ev nezînk bûna van kurda damin. Her Newrozêde, biderfetên xwe yê aborî cejna Newrozê bi coş û kêyfê tînin cîh. Bi zarokên xwe re tevli cejna kurda Newrozê dibin. Di geramin ya Azerbaycanê de min dît kû, bi navê bajarê bigire heta çanda mirovên wûr di bin bandora kurdan da ye, wekê kû navê Azerbaycanê di Kurdî de az-ex, er-ar-agir,baycan- bican, Ezagirêbican.

Mirovên wûr jî dibêjin xwe zaroyên agir, an jî navê Bakuyê ji cîhen ba hatibe dîsa mirovên azerbaycanê dibêjin bajarê xwe bajarê ba. Ba û bablisokê Bakuyê bin nav û dengî ji xwe. Di geramin de min sergêk da ziyaretgaha Agirgehê ji. Agirgeh bi desten Kurdên Hîndû hatiye avakirin û cîhê ola zerdeştîyaye. Wextê kû ez derbasî Agirgehê bûm, min xwe li mala xwe hîs kir, bona wê yekê kal û bavpîrêmin zerdeştîn û min ew dît kû çanda kurdî bi agirê zerdeştî li agirgehê jî dijî û geş dibe. Kurdên Azerbaycanê her hebin ku, kurd li kêdere bin ew der Kurdistanê.

Nivîskar: Sara Xan Nisêbin

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Tariyel Cəlil

Xüsusi müxbir:

Nofəl Ədalət

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakû Az1040, soçaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.

e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filialı

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500